em de parlar de la tasca d'unes altres entitats, com el col·legi-club Tecla Sala, que per si mateix mereixeria una monografia pels molts anys de tasca de formació a la base. La història del Tecla —si més no d'una entitat amb aquest nom— es va iniciar primer a la fàbrica del mateix nom. Amb la denominació de Sociedad Deportiva Tecla Sala, ja hem vist que la fàbrica tenia aquesta secció esportiva, i cal imaginar que els fills dels treballadors devien també tenir l'oportunitat de jugar a bàsquet al club de la fàbrica dels pares. La secció esportiva de l'empresa sabem que data del 1945. En tot cas, el Tecla té segur equips de bàsquet de base a la dècada dels cinquanta. Amb els anys, potser aquesta secció la va assumir el col·legi Tecla Sala i, en tot cas, cap al 1975 va néixer l'actual Club Bàsquet Tecla Sala. Del Tecla, per exemple, va sortir Gregorio Lerma Ayllón, que després passaria, com hem vist pel Club Baloncesto Hospitalet, que va pujar a Primera als anys setanta, i encara va jugar més tard al Breogán de Lugo. També estaria, de retorn a la ciutat, amb l'equip del Santiago Apóstol, que jugaria a Segona Divisió la temporada 82-83.

Cal destacar que gairebé tots aquests clubs mantenien una important estructura d'equips de base que donà molts jugadors al bàsquet català durant tots aquells anys. És sens dubte l'embrió de la important estructura basquetbolística actual de la nostra ciutat. En aquest darrer sentit, del bàsquet de base, un dels casos més interessants d'aquests anys serà el de la parròquia de la Torrassa. A partir del 1960, la parròquia creà el Centro Moral Recreativo Santiago Apóstol, que adoptava el nom del col·legi construït un any abans pel mateix centre parroquial. El Centro s'associà a l'escola i continuà la tasca esportiva que havia fet la pròpia parròquia des del 1949 fins aleshores (potser amb algun parèntesi)[55]. Josep Vilar, durant molt anys directiu de la secció de bàsquet de l'entitat hereva d'aquest Centro Moral, va fer la primera cistella de dos punts en la pista de ciment que es va inaugurar l'any 1961 al col·legi. Fins a l'any 1967, els equips del Santiago Apóstol no es van federar, i encara disputaven competicions de l'OAR. Aquell 1967 es formalitza l'ingrés dels equips infantil, juvenil i sènior en competicions federades. La temporada 69-70 veu iniciar-se la que avui s'ha convertit ja en tradicional diada del minibàsquet, un símptoma més de la dedicació de les entitats de base d'aquells anys a l'esport de formació (veurem néixer molts tornejos d'aquest caire als anys que van del 1965 al 1980, alguns dels quals encara avui se celebren). En aquells anys, el grup d'entrenadors del Santiago el formaven Josep Garcia Guevara, Marcel·lí García i el germà Ignasi Erive. De mica en mica, la tasca va donar els seus fruits. La temporada 72-73, el primer equip puja a Tercera Nacional amb la direcció de Josep Sureda, que havia substituït García Guevara a causa de la seva incorporació al CB Hospitalet, i la directiva aconsegueix l'ajuda d'un patrocinador —una empresa anomenada Rodamientos a Bolas SKF. A la base, la tasca al barri també començà a donar fruits: als bons resultats a les competicions de l'OAR on encara participaven alguns equips, s'ha d'afegir la tercera posició dels alevins als jocs escolars en la fase de tot Catalunya, entre d'altres. Seran anys de progressiva consolidació d'una estructura que arribarà a inscriure fins a catorze equips a les competicions de la Federació l'any 1976, i que serà premiada aquell mateix any com a millor entitat esportiva de l'Hospitalet. La temporada 77-78, de la mà d'Àngel Fernàndez, el primer equip del Santiago puja a la Segona Nacional. En aquell equip figuraven jugadors que ja havien tastat l'èxit amb el CB Hospitalet. Un equip que, a més, fou capaç de guanyar la jove Copa Catalana en derrotar a la final l'equip del Banca Catalana per 101 a 92. Aquell conjunt el formaven:

Conesa, García, Ortega, Pérez, Melero, Ballesteros, Sánchez i Torres.

A més, aquella temporada els juvenils assoliren el campionat provincial, i l'equip infantil fou subcampió. Els millors anys del club, però, encara no havien arribat, ja que poc després, la temporada 80-81, encara amb Àngel Fernández, l'equip sènior aconsegueix a la pista l'ascens a Primera Nacional B (és a dir, la categoria de plata del bàsquet en aquell moment). L'entitat, però, desestimà l'ascens per manca de patrocinador. A més, l'equip infantil fou campió de Catalunya i subcampió d'Espanya la temporada 83-84. Els joves van perdre la final del campionat nacional

amb el Cajamadrid per 88 a 76 a Castelló. En aquell equip del Santiago jugava Edu Piñero, que després arribaria a ser jugador d'ACB, i estava dirigit per Josep Lluís Garcia i Jordi Ibáñez. Un gran equip i una mica de sort els impulsaren fins a aquestes fites; la final del campionat de Catalunya, amb La Salle Tarragona, la guanyaren gràcies a una cistella de Jesús Lambea a l'últim segon des del mig de la pista. A les semifinals del campionat d'Espanya, fou el torn d'Edu Piñero, que també a l'últim segon transformà una cistella que els donà la victòria per 75 a 74. Aquell equip infantil el formaven:

Altés, A. Rodríguez, Martínez T., Domingo, Jesús Lambea, Edu Piñero, G. Rodríguez, Barra, Vilar, Monroy, Moradell i Espinosa.

Des d'aleshores, el club no ha deixat mai aquesta filosofia de mantenir un bon equip sènior a partir del seu potencial planter. Tot i la pèrdua de la Segona Nacional, a la temporada 88-89, el club segueix la seva tasca, ara com a Centre la Torrassa, després de la fusió que feren l'any 1990.

Fruit de la dedicació de moltes entitats com el Santiago Apóstol, el Tecla Sala, el Centre Catòlic i el Club Bàsquet l'Hospitalet al bàsquet de base, a la ciutat es formaran i sortiran a les darreres dècades, jugadors del màxim nivell. Ens podem detenir uns quants. Per exemple, Josep Antoni Bové. Nascut a Barcelona, els seus primers anys de bàsquet van ser, però, al Santiago Apóstol. Després, com a jugador sènior va formar part de l'Espanyol i del CB L'Hospitalet. Amb els hospitalencs va jugar als anys setanta formant part de l'equip que va aconseguir l'ascens a Primera, l'any 1974, després del qual va jugar a la màxima categoria. Bové ha estat després entrenador de prestigi internacional. Des dels anys setanta treballa al FC Barcelona i ha estat al cos tècnic de la selecció espanyola en quatre Jocs Olímpics (Los Ángeles, Seül, Barcelona i Atlanta), i també ha col·laborat amb la selecció femenina. Un altre cas important és el de Miquel López-Abril. Nascut al 1954 a l'Hospitalet, aquest excel·lent base es va iniciar també als equips inferiors del Santiago Apóstol, on va estar fins a infantil per des-

196
PÀGINES DEL PROGRAMA DEL SEGON TORNEIG ESCOLAR DE BÀSQUET, EL 1960, AMB ELS EQUIPS PARTICIPANTS.
JM

prés formar part del planter del FC Barcelona. Allà va arribar a jugar al primer equip entre el 1972 i el 1979 aconseguint dues Copes del Rei als dos darrers anys. Després va passar pel Manresa, Caja de Ronda, Joventut i Caja Álava. Va ser internacional vint-i-cinc cops a les categories juvenil, júnior i absoluta (nou vegades en aquesta darrera), i després també va ser entrenador en diversos equips de categories inferiors del Barça (la temporada 99/00 s'ha proclamat campió d'Espanya amb el seu equip cadet). A més d'aquests, d'altres grans jugadors sortits de l'Hospitalet que han arribat a jugar a l'ACB són el mateix Edu Piñero, Antoni Medianero i, actualment, l'internacional Xavier Fernández.

Joan Eduard Piñero, nascut al 1969, es va formar als equips de base del Santiago Apóstol. La seva posició es la d'aler, amb els seus 1.94 d'alçada. Va ser internacional júnior, i va debutar amb l'equip de Segona Divisió del Santiago la temporada 85/86, a només 16 anys. Ràpidament van saber apreciar la seva vàlua, i ja la següent temporada el van fitxar per l'equip de bàsquet de l'Espanyol, aleshores Gin MG Sarrià. Allà va durar tres temporades, iniciant la seva irregular però llarga trajectòria. Així, després de l'aventura a la màxima categoria en aquestes primeres tres temporades, on jugà 5, 22 i 35 partits a cadascuna, tornà a la seva ciutat, a les files del CB L'Hospitalet de Primera Divisió. De nou tocarà el sostre basquetbolístic nacional una temporada després, ara a les files del Granollers, on serà dues campanyes més i on participa a 37 i 38 partits,

acuerdo que Hospitalet precisaba de una entidad ciclista que unificara todos los esfuerzos e hiciera grandes cosas por la ciudad». Més enllà de les declaracions benintencionades a la premsa, Pedro Zamora, exciclista, actual president del club i aleshores vocal a la junta directiva, recorda ara com va ser el procés de fusió:

«Esto fue en el año 1969 por iniciativa del Ayuntamiento —entonces el que era alcalde de aquí de Hospitalet era Matías de España y Muntadas. Nos llamaron a las tres entidades que había (Collblanc, Marina y Santa Eulalia), aunque desde el año 60 o 61, más o menos, no funcionaban o estaban muy paralizadas estas entidades. La última que dejó de funcionar, me refiero en cuanto a algún acontecimiento ciclista de organizaciones y tal, fue la Agrupación Ciclista Collblanc. Y viendo que no había ninguna actividad de estos tres clubs representativos de aquí de Hospitalet, entonces llamaron a los tres presidentes, nos llamaron a los que habíamos sido corredores de esos clubes y tal y nos dijeron que era una lástima que la ciudad de Hospitalet no tuviese ningún club ciclista que llevase el nombre de la ciudad, y entonces los tres llegaron a un acuerdo para darse de baja en la Federación Española de Ciclismo, a través de la Federación Catalana, y por eso se dice que nació Unión Ciclista Hospitalet»[59].

Curiosament, el nou club recuperava, com ja havia passat en la fusió futbolística, el nom d'un dels primitius clubs d'abans de la guerra, en aquest cas el del més antic de la ciutat. Tot i el fet que el nou club era una unió de tres, de ben segur que Joan Salvador també sabia que aquell nom era una part de la història esportiva de la ciutat i que recuperar-lo tenia el seu sentit[60]. La primera directiva del nou club va ser composta, com acostuma a passar, per membres dels tres clubs units, i va quedar així:

President: Joan Salvador
Vicepresidents: Benito Costas i Enrique Tuca
Secretari: Joan Pitarch
Vicesecretari: Vicenç Miralles
Tresorer: Joan Beltran
Comptador: Manel Nolla
Director Esportiu: Josep Pitarch
Vocals: Víctor Poza, Antoni Miravall, Jaume Grabuleda, Fidel García, Josep Maria Silanes i Pedro Zamora[61]

Els presidents dels tres clubs anteriors es repartien la presidència i les vicepresidències primera i segona. Uns mesos després, al febrer de 1970, la junta havia canviat lleugerament:

President: Joan Salvador
Vicepresidents: Benito Costas i Enrique Tuca
Secretari: Joan Pitarch
Vicesecretari: Vicenç Miralles
Tresorer: Joan Beltran
Comptador: Manel Nolla
Director Esportiu: Josep Pitarch
Relacions Públiques: Antoni Miravall
Cap de material: Víctor Poza
Vocals: Fidel García, Josep Maria Silanes, Pedro Zamora, Pere Urzainqui, Josep Camps i Antoni Rosell[62].

Poc després, però, al 1971, els vells presidents deixen pas a gent més jove i la junta directiva canvia de nou, ara d'una manera més important. La presidència l'agafa l'industrial Joan Pitarch, i els tres antics presidents dels clubs fundadors resten a la reraguarda de les vocalies:

President: Joan Pitarch
Vicepresident: Fidel García
Secretari: Víctor Poza
Vicesecretari: Joan Bascuñana
Tresorer: Joan Beltran
Comptador: Manel Nolla
Cap de material: Pedro Zamora
Director Esportiu i Mecànic: Manel Martínez
Relacions Públiques: Antoni Miravall
Delegat d'excursions: Josep Fernández
Vocals: Enrique Tuca, Benito Costas, Joan Salvador, Jaume Grabuleda, Diego García, Vicenç Miralles, Josep Soler, Manel Aroca, Miquel Beltrán i Antoni Fité[63].

La nova Unió Ciclista es dedicà ràpidament i fonamentalment al ciclisme de competició, van formar equip, van organitzar força curses ciclistes a la ciutat, algu-

respectivament. Un parèntesi de dues temporades al Cajabilbao, quan encara no havien pujat a la lliga ACB (temporades 92/93 i 93/94), deixarà pas a la seva etapa més brillant a la lliga ACB, amb el Baloncesto Murcia. A la 94/95 participa en 37 partits batent el seu rècord de minuts jugats en una temporada (1.056). La 95/96 la seva aportació baixa a 28 partits. A partir d'aquí ha jugat en equips de lliga EBA (Llobregat Cornellà) i LEB (Lucentum d'Alacant, Fuenlabrada i Ciudad de Huelva). A la temporada 99/00 fins i tot ha provat l'aventura portuguesa, jugant a l'Atlético Queluz. Piñero ha arribat a jugar 3.600 minuts a la lliga ACB espanyola durant la seva trajectòria esportiva.

Pel que fa a l'Antoni Medianero, va sorgir del planter del CB L'Hospitalet per anar als equips de base del Joventut. Va ser internacional infantil i juvenil. Ja com a sènior, a partir del 1989 el trobem set temporades a equips d'ACB: Joventut (89/90), TDK Manresa (90/91), Unicaja Ronda (91/92 i 92/93), DYC Lugo (93/94), Breogán (94/95) i Salamanca (95/96). I per acabar, una altra campanya amb l'Inca, a la lliga LEB, i de retorn a la ciutat del seu inici, l'Hospitalet, on va militar amb l'Aracena (un erràtic equip que es va estar aquí uns anys i que aleshores era de Segona Divisió). A l'ACB, Medianero ha arribat a jugar 3.886 minuts.

A aquests jugadors s'han d'afegir els d'elit que han arribat a passar pels equips hospitalencs. Potser el cas més espectacular sigui el de Joan «Chichi» Creus, que va començar la seva llarga marxa per la màxima categoria del bàsquet nacional amb el Club Baloncesto Hospitalet-La Casera l'any 1975, on va ser fins al 1977. El seu primer partit oficial a l'aleshores Primera Nacional va ser el 22 de setembre de 1975, amb el CB Hospitalet, jugant contra el CD Basconia. El seu equip va guanyar per 93 a 77, i ell va fer els seus primers 6 punts a la màxima categoria. Tenia 18 anys i va jugar fins als 42, fent gairebé 10.000 punts, cinc marques històriques a l'ACB i sent 28 cops internacional. Creus va estar en actiu fins a la temporada 98-99, i es va acomiadar al TDK Manresa als 42 anys. Creus només va jugar en aquestes vint-i-quatre temporades en tres equips, després de passar per l'Hospitalet: el Granollers, el Barça i el Manresa[56].

Però a més de Creus, n'hi ha algun altre, per exemple, Gregori Estrada. Aquest pivot nascut a Madrid va jugar al CB Hospitalet la temporada 77-78. Vuit vegades internacional, va jugar en equips com l'Estudiantes, el Barça (amb els quals va guanyar dues Copes del Rei) o l'Espanyol. També van passar pel CB Hospitalet, Herminio San Epifanio (Epi I, germà del gran Juan Antonio), Manel Flores (que ho ha estat tot com a jugador i com a entrenador, especialment al Barça) i Miquel Tarín (impressionant per la seva alçada de 2.17 m., va ser la gran esperança del bàsquet nacional als anys vuitanta, però no va respondre a les expectatives tot i que va arribar a ser cinc vegades internacional).

Un segon pilar esportiu de l'Hospitalet en aquest anys de què parlem serà el ciclisme. Durant els anys seixanta es dóna en aquest esport un fenomen que ja s'havia produït abans al món del futbol i dels escacs, amb més o menys èxit. Parlo de la fusió d'entitats. En un món on el diner era cada vegada més necessari a l'hora d'intentar mantenir un nivell o una categoria, els clubs més importants optaren, o com a mínim estudiaren, la unió de forces. Al ciclisme, aquesta tendència va arribar al final de la dècada del seixanta, encara que des del principi dels seixanta ja s'havia comentat el tema[57]. Són moments, com hem vist, d'eufòria a l'hora de planificar, i el ciclisme no es queda endarrera quan es parla fins i tot de construir un velòdrom (Joan Rocabert ho havia suggerit quan feia de president al CD Hospitalet, l'any 1961). Del velòdrom, se'n sentirà a parlar, però mai no s'ha construït.

Amb aquests antecedents llunyans, l'any 1969 els tres clubs ciclistes de la ciutat, Agrupación Ciclista Marina, Club Ciclista Collblanch i Club Ciclista Casino de Santa Eulalia decideixen fusionar-se. Aquests tres clubs passaven així la pàgina de la seva més o menys dilatada història per començar-ne una de ben nova, la de l'actual Unió Ciclista L'Hospitalet. A principi del 1970, en una entrevista publicada al diari esportiu *Dicen*[58], els últims presidents de cada club fan un breu repàs de la seva trajectòria, (amb uns quants errors inclosos). Les causes de la fusió les explicava així en aquella entrevista un dels vicepresidents, Joan Pitarch: *«Si de la unión nace la fuerza, nosotros llegamos a un*

nes de les quals foren importants al calendari ciclista català, però van descuidar una mica altres aspectes, com l'excursionista. Potser per això, l'any 1970 neix un altre club a l'Hospitalet, el Velo Club Excursionista, que l'any 1978, amb motiu de l'organització de la LIV Festa del Pedal, dóna com a explicació per a la seva fundació aquests arguments:

«El Velo Club Excursionista de l'Hospitalet, al que conocemos cariñosamente por "El Velo", lo fundamos hace ahora ocho años, un grupo de cicloturistas con muchos kilómetros recorridos por todas las carreteras de la comarca. (...) esta colla, allá por los años sesenta y a falta de un Club que la representara se autodenominó APLG (Agrupación Pajareros Las Gavias).
(...) lo de pajareros venía con motivo de las pájaras que se pillaban
(...) Cuando esta generación de pajareros una vez cumplidos nuestros deberes con la Patria volvimos a la palestra pensamos que para el resurgimiento de nuestra "Colla" era necesario crear un ambiente y para ello nada mejor que organizar un campeonato de cicloturismo, otorgando varios trofeos a los participantes. Así fue como fundamos, en buena hora, el Velo Club Excursionista»[64].

Durant aquella dècada dels setanta, el Velo va ser força actiu —sospito que fins i tot amb certa rivalitat pel que fa a l'organització d'esdeveniments amb la Unió Ciclista— i fins i tot van tenir algun equip de juvenils, més enllà de la seva principal activitat cicloturista. També van organitzar curses i trobades com la festa del pedal del 1978 (Unió Ciclista havia organitzat la del 1976). En aquells moments va tenir una bona massa social ja que al mateix programa esmentat abans llegim que en vuit anys de vida havien guanyat sis vegades el trofeu que es donava a les festes del pedal per als clubs que major nombre de participants aportaven. Aquesta empenta la mantindrà fins al final de la dècada dels 80, que quedarà una mica a l'ombra de la Unió, tot i que fan tasques ben diferents. Per les seves files han passat tres ciclistes que han arribat finalment al camp professional, com són Josep Recio, Custodio Mazuela i Ricard Martínez (tots tres també serien després a la UC Hospitalet). Aquest darrer és el tercer d'una nissaga familiar començada a Barcelona durant els anys vint per Manel Martínez Ramos, que va participar a la Volta durant aquella dècada dels vint i va ser campió d'Espanya de veterans el 1940, quan ja vivia a l'Hospitalet. Ell va ser director esportiu, com a mínim del Club Ciclista Pelegrí i d'Unió Ciclista L'Hospitalet. La nissaga la va continuar el seu fill, Manel Martínez Murciano, que va ser corredor afeccionat i membre, entre d'altres, del Club Ciclista Pelegrí i del Velo Club Excursionista; i l'ha seguit Ricard Martínez Matey, que va començar les seves passes amb el Velo i va arribar al professionalisme.

Durant els darrers anys, el Velo ha mantingut una bona activitat cicloturista, fins i tot mantenint relacions i participant en activitats d'altres clubs nacionals i europeus. Actualment, el Velo Club segueix funcionant com a club i encara organitza marxes cicloturistes. La més important és la Ruta Internacional de Cicloturisme, que ja ha sobrepassat les vint edicions.

De la seva banda, Unió Ciclista Hospitalet va celebrar l'any 1994 els seus vint-i-cinc anys d'història. Per les files dels seus equips amateurs han passat durant aquests anys molts corredors que després han estat professionals destacats. El primer va ser Custodio Mazuela, l'any 1971 (que havia estat abans al Velo), i després la llista és molt llarga: Jesús Montoya, Josep Recio, Celestino Prieto, Jaume Vilamajó, Miquel Angel Iglesias, Antoni Esparza, Josep Maria Caroz, Ricard Martínez, Lluís Casas, Jesús López Soriano, Josep Maria Miralles, Josep Suñé, Jesús Rodríguez «pajarito», Josep Lluís Enfedaque, Pere Vilalta, Antoni Giravent, Xavier Duch, Emili García, Bernardo del Pino[65] i Carles Torrent. Cal destacar que molts van ser fitxats de fora de la ciutat, però van passar més o menys temps a l'equip hospitalenc, i no deixa de ser curiós observar les velles fotos d'uns jovenets ciclistes que nosaltres ja hem conegut consagrats i que hem vist a la televisió a les grans rutes internacionals.

L'altre club amb certa història que no fa gaire encara funcionava nominalment és el Club Ciclista Hospitalet, tot i que, en principi, no té res a veure amb els altres dos del mateix nom que han existit a la ciutat. La seva

activitat és minsa i dedicada bàsicament al cicloturisme. A aquest club, als darrers anys s'ha afegit el Club Ciclista Bellvitge, que va ser fundat el 1985 i que té també uns quaranta socis, i també la secció de ciclisme de la Unión Extremeña, creada el 1992.

Dels últims trenta anys, cal destacar la figura d'un corredor vinculat a la ciutat, que va arribar a ser guanyador del Gran Premi de la Muntanya al Tour de França. Parlo de Pedro Torres. Torres va guanyar la muntanya del Tour l'any 1973, quan tot just començava al ciclisme professional. Aquell any de domini espanyol a la prova francesa (va guanyar Ocaña) el jove Torres va aconseguir, a força de constància —sobretot puntuant en molts ports secundaris— superar per 212 a 211 punts el favorit José Manuel Fuente a la classificació final de la muntanya en la prestigiosa prova francesa. Un any més tard, aprofitant un gran parèntesi en blanc per lesió, instal·la el seu negoci d'equipament ciclista —Vestisport— a Collblanc, on serà fins a l'any 1980, en què es trasllada a la zona industrial de Bellvitge. Allà s'estarà fins al 1992. Pedro Torres va formar com a ciclista professional a les files d'equips històrics del ciclisme espanyol com La Casera, Super Ser i Teka. Bon escalador, va guanyar molts premis de la muntanya a moltes curses per etapes, entre els quals el de la Vuelta a España en diverses edicions i el del Tour del 1973, on també va guanyar la catorzena etapa (Luchon-Pau, de 213 Km). També va participar a dos campionats del món (Barcelona 1973, on va ser sisè, i Bèlgica 1975, on va ser quart). L'any 1977 també va inscriure el seu nom a l'historial de la Volta Ciclista a Catalunya, ja que va acabar tercer a la general. El seu palmarès podria ser inacabable. Una lesió al genoll que patí al Tour de França l'any 1980 l'apartà definitivament del professionalisme, quan encara tenia trenta anys. Des de llavors, es va dedicar al seu negoci de l'Hospitalet, ciutat a la qual ha estat molt vinculat. Així, per exemple, la seva relació amb el president d'Unió Ciclista l'Hospitalet, Pedro Zamora, el va portar a ser director dels equips de l'entitat durant els anys 1983 i 1984. També va fer de comentarista de les grans cites ciclistes internacionals durant diverses temporades per a l'emissora municipal de la ciutat, Ràdio l'Hospitalet, i sempre de manera desinteressada. Actualment, el negoci l'ha portat a Tarragona, malgrat que encara recorda els anys viscuts a l'Hospitalet.

197
La gent del Velo Club Excursionista de l'Hospitalet en una manifestació ciclista a Barcelona, el 1977.
VCE

El tercer gran pilar esportiu d'aquests anys serà el futbol. Ja hem vist alguns detalls del seu desenvolupament, com el progressiu augment de clubs i equips, malgrat la mancança crònica de camps. Ja a la dècada dels cinquanta, s'intueix un moviment de creació d'equips futbolístics al marge dels circuits podríem dir oficials, és a dir, d'aquells que, o bé estaven sota el control més o menys directe de polítics i homes influents de la ciutat (Hércules, UD Hospitalet, CD Hospitalet...), o bé eren tradicionals als barris (Torrasense, UAC Coll-Blanch, Recreativo...). Als anys cinquanta es poden esmentar equips com el Club Deportivo Levante (detectat per primera vegada l'any 1950), el Club Deportivo Olivereta (apareix per primer cop el 1952), Atlético de la Torrassa (també 1952), Club Deportivo Estrella (1953), Club de Fútbol Unión (1955), Club de Fútbol Victoria (1950), Peña Cultural Collblanch (1955), Peña Kubala (1956), la Peña Españolista Domingo Peiró (1957?), Racing Collblanch (1958) o Peña Atlántida (1958). Alguns d'aquests clubs apareixen ja lligats als incipients barris que a la dècada dels seixanta acabaran per transformar la fesomia de l'Hospitalet. Així, el Levante pertany a Pubilla Cases, mentre que l'Unión el trobem a la Florida. La resta ocuparan el forat que deixen als respectius barris aquells grans clubs de referència que ja hem vist que s'anaven

fusionant al llarg d'aquella dècada (especialment a Collblanc —Peña Cultural i Racing C.— i la Torrassa —CD Olivereta o At. la Torrassa). Aquests nous clubs sens dubte s'escapen de qualsevol mena de control, entre d'altres coses perquè tampoc no cal controlar aquest tipus de petites entitats de barri que militen en categories d'afeccionats i que no fan cap ombra als equips grans de la ciutat (potser fins i tot eren una font d'ingressos en llogar-los els camps on jugaven).

A la dècada dels seixanta continuem advertint aquesta tendència a la creació de petites entitats futbolístiques de barri, però cada vegada tindran més empenta les d'aquells barris que estan naixent a la ciutat. Així, ens trobem ara amb la Unión Deportiva Bellvitge (1967) i l'Atlético Bellvitge (1968), al barri de Bellvitge; la Unión Deportiva La Bomba (1960) al barri del mateix nom, (una zona de barraques situada on actualment és el Poligon Pedrosa); el Club de Fútbol Sector Sanfeliu (1969) a Sanfeliu; o amb la Peña Luis del Sol (1961 ?), el Pubillense (1965 ?), i el Club de Fútbol Pubilla Casas (1969) al barri del mateix nom. També trobem nous equips en barris ja tradicionals, on la mancança d'equips de referència continua fent sorgir aquestes petites penyes. És el cas de l'Atlético Santa Eulalia (1960), del Club Deportivo Juventud Hospitalet (1963) i de l'Atlético Guimerense (1964) a Santa Eulàlia, o del Club Deportivo Ínfico Collblanch (detectat l'any 1965 tot i que potser el nom definitiu és producte de la fusió posterior de dos petits clubs). També he detectat aquests anys la Peña Quiniela, tot i que no sé a quin barri pertanyia.

A cavall d'aquestes dues dècades, assistim ja des de la segona meitat dels anys cinquanta i en aquests anys seixanta, a les primeres passes del que serà un fenomen que ja no ens ha abandonat: la creació de penyes d'equips de Primera Divisió, tant esportives o simplement de seguidors, especialment del FC Barcelona i del RCE Espanyol. La primera detectada dels blaugrana és aquella Peña Kubala, de l'any 1956, que mantenia una relació de dependència amb el Barça, segurament de prioritat respecte als seus jugadors a canvi d'alguna ajuda de tipus econòmic o material. Es conserva una foto d'aquest equip entrenant al Campo Municipal al final dels cinquanta a les ordres del mateix Kubala. Després, aquesta penya es reconvertí en l'Agrupación Deportiva Barcelonista Collblanc (ja als anys seixanta o principi dels setanta), més aviat dedicada al futbol de base, i més tard s'acabaria desvinculant de la ciutat malgrat que encara existeix i manté el nom del barri de l'Hospitalet. També d'aquells anys, Villagrasa anomena al seu llibre[66], com de l'Hospitalet, una Peña Barcelonista Evaristo, també amb equip. Cap al final dels seixanta tinc localitzada una Peña Barcelonista de Hospitalet (1969), amb un equip infantil que disputa la primera eliminatòria del campionat d'Espanya, i és eliminat. Aquesta penya, refundada el 1971 i presidida pel senyor Vidal, amb uns 50 socis i seu al carrer Llançà, serà capaç, l'any 1974, d'homenatjar els blaugrana Marcial i Torres com a millors jugadors de l'equip campió de lliga durant un sopar en un hotel barceloní. De mica en mica, l'Hospitalet s'ha convertit en un important punt d'afeccionats i socis blaugrana. Així, l'any 1973, en què hi ha eleccions a la presidència del Barça, ens assabentem per *La Voz del Llobregat*, que 56 dels més de 1.200 compromissaris amb dret a vot són de la ciutat de l'Hospitalet (7 dones i 49 homes). Agustí Montal, el candidat guanyador, així ho devia entendre, ja que va fer un acte de campanya al Casino Nacional, al barri del Centre, al principi de desembre. D'aquests anys setanta són ja la Peña Barcelonista Sant Jordi (1974, amb seu al carrer Vallparda), la Peña Barcelonista Collblanc (1972, amb seu al carrer Progrés i amb 144 socis aleshores) i fins i tot una agrupació anomenada Peña Femenina Barcelonista (fundada l'octubre de 1973 amb 72 socis masculins i 130 de femenins)[67]. Aquest procés culminarà l'any 1978 amb la presència d'un hospitalenc a la junta directiva de Josep Lluís Núñez, el següent president blaugrana. Parlo d'Antoni Parera, un veí del barri del Centre —economista i fill d'un exregidor municipal—, que serà durant el primer any secretari general del club i després, fins al 1996, gerent del Barça. Incorporat des de l'empresa constructora del propi Núñez, on treballava, Parera va portar una tasca lloada per gairebé tothom i, fins i tot, se'l considera com a *«un dels grans artífexs de l'esclat econòmic i social del club»*[68]. Va deixar l'entitat blaugrana l'any 1996 per ocupar un alt càrrec a Antena 3

Televisión, tot i que ara, al 2000, hi ha tornat de la mà del nou president, Joan Gaspart.

En aquells anys, Parera va coincidir a la junta directiva del Barça amb un altre hospitalenc, Amadeu Vallès. Nascut a l'Hospitalet l'any 1914, va ser directiu des del 1978 fins al 1989. Era un home afí a Casaus i barcelonista de soca-rel. L'anècdota més coneguda d'ell és que l'any 1965 va fer una oferta a l'aleshores president blaugrana Enric Llaudet per comprar el vell camp de Les Corts. Vallès sembla que tenia intenció de conservar-lo i després fer de la seva supervivència un negoci. La seva oferta, però, estava molt per sota de la que va fer la immobiliària que, finalment, es va quedar els terrenys[69]. Abans que Parera i Vallès, però, ja un home d'una important família catalana de l'Hospitalet, Jacint Borràs, havia estat president del Barça Atlètic, concretament durant el mandat d'Agustí Montal (1969-1977). Borràs, membre de Convergència Democràtica de Catalunya, ha estat un aferrissat opositor del ja expresident blaugrana Josep Lluís Nuñez a través de la plataforma l'Elefant Blau.

També l'Espanyol té un interessant passat a la nostra ciutat. Ja de principi dels anys cinquanta data la primera delegació d'una penya blanc-i-blava a l'Hospitalet. La Peña Blanquiazul, la primera penya moderna de l'Espanyol, es va formar a Barcelona l'any 1951, però després va anar obrint delegacions pertot arreu. La degana de totes aquestes delegacions va ser la de l'Hospitalet[70]. Crec que no devia trigar gaire a obrir-se, després de la creació de la penya a Barcelona, però la primera referència que n'he trobat és, concretament, del 1954 quan els seus socis ja fan un homenatge al mandatari del club, Francesc Perelló Picci. En aquells moments, el president de la delegació de l'Hospitalet era un tal senyor Armillas. També he trobat anomenat com de la junta Ricard Agüero. No va ser aquell, per cert, l'únic homenatge que se li oferí a la ciutat aleshores a Francesc Perelló, ja que el club de futbol Hércules de l'Hospitalet també li va agrair les seves atencions amb un homenatge al camp de Torre Melina el 25 de juliol, amb un partit entre un combinat de jugadors del club hospitalenc i de l'Espanyol. Més endavant, l'Espanyol tindria alguna penya més a la ciutat, com la que portava el nom del regidor d'Esports: la Peña Españolista Domingo Peiró. Ja hem vist que Peiró era un reconegut afeccionat perico. A més de simpatitzants espanyolistes, aquesta penya tenia equips de futbol propis. Aquesta entitat data de mitjan anys cinquanta, possiblement del 1957.

I ja als anys setanta, el nombre d'entitats es dispara en tots aquests aspectes. Així, trobem, com a mínim, aquests nous equips: Atlético Centro Hospitalense (el Centre), Club Fútbol Onésimo Redondo (la Florida), Club de Futbol Pou Prat, Racing Vilafranca, Peña Reina, Atlético Ceravalls (la Florida?), Atlético Montseny (la Torrassa), Atlético San Anton, CF Halcones, Club Futbol Aguilarense (Cornellà-Pubilla Cases), Union Deportiva Torrasense (la Torrassa), Club de Futbol Sant Jordi (el Centre?), Santa Rita, Unión Deportiva Montserratina, Unión Deportiva Jansana (Santa Eulàlia), Club de Fútbol Torrasa (la Torrassa), Union Deportiva Can Serra (Can Serra), Club Fútbol Provenzana, Unión Deportiva Sporting 57, Unión Deportiva Llobregat...

Uns quants d'aquests equips han arribat fins als nostres dies, tant directament o com a fruit de fusions o transformacions de noms. L'evolució dels clubs dins de les categories federades va ser molt lenta, ja que en tractar-se d'equips de nova creació sortien sempre a la categoria més baixa, la d'afeccionats. Fins que pujaven a la categoria immediatament superior i s'hi consolidaven podia passar perfectament una dècada. Així, per exemple, a la temporada 72-73 els únics clubs hospitalencs que militen a Segona Regional —penúltima categoria del futbol federat— són el segon equip del CD Hospitalet, UD La Bomba, Atlético Santa Eulalia i Sector Sanfeliu, tots amb un mínim de deu anys d'existència, amb l'única excepció de l'equip de Sanfeliu... La resta hi estan per sota. Per aquest motiu de pujar des de baix i per la constant creació de nous grups i categories intermedis a causa de l'aparició de nous clubs catalans per encabir, el futbol local no ha acabat d'assolir categories importants fins fa una dècada. A banda, és clar, del CD Hospitalet, tot i que durant aquests anys també va visitar el pou de les categories regionals. Des de la temporada 67-68 passaran deu anys fins que el primer club hospitalenc no

198
Els components de l'equip sard de l'Sportivo Santos de Càller, complimentat l'alcalde Capdevila abans de participar al Primer Torneig Internacional de Futbol de Pubilla Cases, el 1973.
AL'H-AH

torni a la Tercera Divisió, i quinze fins a assolir la Segona B, amb Roberto Puerto com a entrenador. «L'Hospi» ocupa des d'aleshores una plaça a la divisió de bronze del futbol nacional[71]. Des de mitjan anys vuitanta i fins a l'any 1994, «l'Hospi» va ser, finalment, filial d'un equip de Primera Divisió, tal i com s'havia arribat a rumorejar diverses vegades des del seu naixement. L'escollit serà el RCE Espanyol. Evidentment, una decisió així no fou compresa per tots els socis i, com acostuma a passar, alguns se'n van donar de baixa. No fa gaire es parlava d'un apropament al FC Barcelona, aprofitant l'interès del club blaugrana a rehabilitar l'antiga masia de Can Rigalt per fer-hi la seva segona residència per a joves jugadors, però problemes urbanístics en la qualificació dels terrenys i l'oposició veïnal per aquest motiu van paralitzar el projecte i van refredar els ànims.

Més enllà d'aquesta explosió d'equips i jugadors, que anava paral·lela al desenvolupament que tingué el futbol a Catalunya durant aquests anys, he d'esmentar el creixement de l'interès, lent però cert, per fomentar el futbol de base com a planter amb què nodrir els equips sènior o també com a objectiu per si mateix de l'entitat, especialment als anys setanta, quan una jove ciutat com era aleshores l'Hospitalet se les haurà d'enginyar per omplir el temps d'oci dels seus molts joves. Alguns clubs sortiran ja amb una clara idea de dedicació al futbol de base (malgrat que amb el temps acabin tenint equips sènior). És el cas, per exemple, del CF Pubilla Casas, que l'any 1969, de la mà del seu president i fundador, Ramon Ibáñez, iniciarà la seva trajectòria amb un equip infantil i, al quart any, també amb un de juvenil. O també el del CF Juventud Hospitalet, de Santa Eulàlia, que com el mateix nom indica, es dedicava plenament al futbol per als més joves, especialment cercant jugadors a les escoles del barri. També destacà molt en aquest aspecte l'Infico Collblanch durant aquests anys. Ja al 1965, un equip anomenat CD Collblanch (segurament un dels dos que formarien després l'Infico Collblanch) arriba a la final del campionat de Catalunya de juvenils, que jugaria contra el FC Barcelona. Guanyaren els blaugranes per 3 a 2, en un partit jugat a Sarrià per aquests jugadors hospitalencs:

López, Bou, Imbernón, Pradell, Calaf, Perona, Hernández, Collado, Guardiola, García, Aguilera.

L'any 1968, els juvenils de l'Infico Collblanch guanyen el campionat del grup cinquè de Segona Divisió. L'any 1973 tornaran a ser campions del grup primer de Segona Divisió juvenil i del grup quatre de Primera. L'any següent, Manel Vega Matías, un dels seus jugadors, formarà part de la selecció catalana que es proclamarà subcampiona d'Espanya perdent contra Las Palmas per 0-1. La història d'aquest jugador és interessant perquè de ben segur és paradigmàtica del model de jugador mig que en aquells anys podia definir una bona part dels joves esportistes hospitalencs: Vega tenia aleshores 18 anys, era natural de Moraleja (Cáceres) però vivia a l'Hospitalet des dels quatre anys, és a dir que havia arribat l'any 1960; aquest fill de la immigració havia començat a jugar al col·legi Xaloc als nou anys, després va passar per l'infantil del CD Hospitalet fins als 13, i als 15 va passar a l'Infico. En aquella selecció catalana hi havia un altre juvenil que jugava a l'equip de Regional Preferent del CD Hospitalet, encara que cedit aleshores per l'Español, Santiago Marín del Busto. La seva història personal és del mateix tipus que la de Vega... De la dedicació de l'Infico al futbol juvenil segurament podria donar fe el premi que rebé aquell mateix 1974: l'Àngel de plata atorgat pels magatzems Jorba de Barcelona *«por la*

actuación de la entidad en pro del fútbol juvenil»[72], segons que explicà la premsa aleshores.

Un altre símptoma d'aquesta preocupació pels equips de base és la creació dels primers tornejos. Així, per exemple, el Pubilla Casas organitzà, al juny de 1973, el primer torneig internacional juvenil de futbol, que encara continua fent. En aquella primera edició, l'equip estranger que s'acostuma a convidar sempre va ser l'Sportivo Santos de la ciutat italiana de Càller. El 2 de juny, l'alcalde Capdevila va rebre oficialment l'equip italià a l'Ajuntament. Les fotos mostren uns joves italians tots vestits amb jerseis blancs de coll alt. El torneig el va guanyar el juvenil del CD Hospitalet en vèncer el Santos a la final per 3 a 1. Per cert, que molt en la línia dels intercanvis amb equips estrangers que s'estava posant de moda[73], els de Pubilla Cases van voler retornar més endavant la visita als italians, a Sardenya, amb tan mala fortuna que, estant ja a Itàlia, un brot de còlera a l'illa els va impedir creuar des de la península italiana i van acabar fent turisme per Roma i jugant un amistós contra el Romulea, un equip del barri romà de Sant Joan.

No sembla, doncs, casual, malgrat les mancances del moment, que dels equips de la ciutat sortissin en aquells anys tres jugadors de gran categoria com els defenses Eloy Pérez i Sebastià Herrera, i, sobretot, el davanter internacional Carles Muñoz Cobo.

Ja de ben petit Carles Muñoz va haver de viatjar des d'Úbeda (on havia nascut l'any 1962) fins a l'Hospitalet, on resideix des d'aleshores la seva família. El van descobrir els tècnics del Juventud Hospitalet a mitjan anys setanta jugant a futbol a la seva escola del barri de Santa Eulàlia, on vivia. D'allà va passar per Polvoritense i l'Igualada per anar a parar finalment al FC Barcelona l'any 1983. Allà el van anar cedint a l'Elx, l'Hércules (on va trobar la seva dona, filla de l'aleshores president del club, Rico Pérez) i el Múrcia, fins que el van traspassar definitivament a l'Oviedo la temporada 87-88. Amb aquest equip va pujar a Primera després de ser el màxim golejador de Segona amb 26 dianes. L'Atlètico de Madrid es va fixar en ell i el va fitxar la següent temporada, però no va disposar de gaire

199
Dos dels jugadors de futbol de Primera Divisió que ha donat als últims anys la ciutat: Eloy Pérez (esquerra) i Carles Muñoz (dreta), amb la samarreta del Santa Eulàlia Joventut, en un partit d'homenatge a principi dels noranta.
CFSEJ

oportunitats (entre d'altres coses perquè al costat tenia Hugo Sánchez) i va tornar a l'Oviedo, on va marcar més de 100 gols a Primera en les sis temporades en què hi va jugar. Va ser internacional en sis ocasions, però tampoc va ser sant de la devoció del seleccionador Javier Clemente, que no va continuar confiant en ell. Carles va acabar la seva carrera esportiva a 36 anys, al Puebla mexicà, com d'altres il·lustres veterans del futbol espanyol.

Eloy Pérez és un producte de l'Atlético Santa Eulalia. També el van descobrir jugant al futbol al seu col·legi, i va passar pel club del barri a les categories infantil i juvenil. El segon any de juvenil ja va debutar amb el sènior a Segona Regional. D'allà el va fitxar l'Espanyol, amb la condició que si arribava a jugar quinze partits a Primera Divisió, el seu club d'origen cobraria un milió. Previ pas com a cedit pel Centre d'Esports L'Hospitalet, va jugar molts més de quinze partits amb el primer equip de l'Espanyol, tant a Primera com a Segona Divisió, i el Santa Eulalia va cobrar no un milió, sinó un i mig, perquè l'Espanyol es va equivocar a l'hora de fer el xec...[74] Després va jugar a Segona amb el

200
La 4a Edició del Gran Premio Internacional de Marcha Atlética Ciudad de Hospitalet, el 1972. Observeu com el trànsit d'automòbils per la carretera de Santa Eulàlia no s'atura al costat dels marxadors.
AL'H-AH

Las Palmas i a Tercera amb el Palamós. Actualment, treballa dins l'organigrama tècnic de l'Espanyol.

Sebastià Herrera va néixer a Copenhaguen (Dinamarca), per qüestió de la feina dels pares, però l'any 1969, amb dos anys, ja va venir a l'Hospitalet, concretament a Bellvitge. És un producte del planter del seu barri, on va començar a jugar al Bellvitge Norte quan tenia vuit anys. Ell mateix diu que va jugar allà tres anys contra nois més grans, de tretze i catorze anys! Quan en tenia onze va fer una prova per a l'aleví B del FC Barcelona i hi va entrar. S'hi va quedar durant tota la seva formació, i va arribar a disputar 14 partits amb el primer equip blaugrana entre el 1991 i el 1994, de la mà d'en Johan Cruyff. Va estar cedit al Burgos i al Lleida, i finalment el van traspassar a l'Espanyol, on va viure els seus millors moments, amb José Antonio Camacho com a entrenador. Després encara jugaria a Segona amb el Las Palmas i encara hi juga ara amb el Logroñés. Ha estat un expeditiu i contundent defensa central.

Un altre jugador hospitalenc que va arribar a un gran equip en aquests anys va ser Jordi Casas, un migcampista nascut a la ciutat el 1958 i que va arribar a jugar quatre partits al primer equip del Barça a la temporada 80/81. Casas era un dels puntals del Barcelona Atlètic, i va debutar al primer equip a la primera ronda de la Copa de la UEFA de la mà de Kubala[75].

Ja hem vist dades d'alguns clubs i esports que es practicaven a la ciutat en aquest període. Completaré ara aquesta visió de conjunt amb uns clubs i uns aspectes determinats que són interessants de recordar. Per exemple, el cas de la marxa atlètica. Un grupet de marxadors de Santa Eulàlia va ser el nucli del que avui és la prova anyal més antiga que se celebra ara a la ciutat, el Gran Premi de Marxa Atlètica Ciutat de l'Hospitalet. L'any 1967, un grup de joves marxadors es decidiren a formar un club que anomenaren Club Marcha Mare Nostrum. El president va ser el pare d'un d'aquests nois, en Josep Vinuesa. El pare, que es deia igual de nom, va accedir a ajudar el seu fill, ja que cap dels components no tenia edat suficient per ser legalment president d'una entitat. Juntament amb Josep Vinuesa —pare—, també hi havia a la junta com a cap visible, l'Albert Gallín. Pocs mesos després de la fundació, Josep Vinuesa fill va tenir la idea del premi de marxa, i amb la gent del club la va anar a exposar al centre de decisió del barri, el Casino de Santa Eulalia. Allà van recolzar la idea i, amb 10.000 pessetes de pressupost, van organitzar la primera edició l'any 1968. Ja hi va haver participació internacional, amb un total d'uns 60 marxadors dels quals quatre o cinc eren estrangers. La prova, aleshores, tenia només 10 quilòmetres. El Club Marxa Mare Nostrum va aconseguir formar un petit planter de marxadors que reprengué la tradició que hi havia hagut als anys quaranta i cinquanta amb Progrés Caminal i els campionats d'Espanya que passaven per la ciutat, dins del recorregut d'aquell circuit del Baix Llobregat. El club, però, només va durar sis o set anys, *«més per manca de gent, que es cansava, que no tant pels diners»* —recordava ara Josep Vinuesa fill.

L'aleshores jove Josep Vinuesa[76] ha arribat a ser un dels atletes brillants que ha donat aquesta ciutat. Es va iniciar en la marxa atlètica l'any 1963, quan tenia 15 anys. Va ser campió de Catalunya l'any 1982 i tercer d'Espanya en els 20 km. en tres ocasions: al 1966 (1 h. 48'16"), al 1967 (1 h. 46'54") i al 1976 (1 h. 40'28"). També va ser campió de Barcelona en diferents ocasions, i ha estat deu vegades internacional, entre les quals participant l'any 1983 a la Copa del Món sènior. Ha marxat fins ara en gairebé 800 compe-

ticions per tot el món i encara ho fa, ja que a l'edat de 53 anys hi participa com a veterà (precisament es va proclamar l'any 1998 campió del món per equips al Japó en aquesta categoria).

En aquestes darreres dècades, també cal anotar la presència de l'atletisme a la secció del Club Deportivo Avic (als habitatges de la zona de l'actual Polígon Pedrosa) i al Club Atlètico la Florida. Tots dos ja han desaparegut. De la seva banda, l'altre gran club d'atletisme seria la Joventut Atlètica d'Hospitalet, fundada el 1979 per Joan Vázquez (que fa poc, ha estat president de la Federació Catalana d'Atletisme). Aquest nou club va néixer amb l'objectiu d'aplegar els afeccionats a l'atletisme de la ciutat en aquell moment i de fer escola d'atletisme. Entre d'altres, va comptar amb l'ajuda d'atletes com el marxador Josep Vinuesa, o el migfondista Joan Gil Boluda (que havia arribat a aconseguir un subcampionat d'Espanya de 3000 metres en pista coberta a mitjan anys setanta i que havia entrenat amb Gregorio Rojo). Aquest seria un dels clubs que entraria a formar part, el 1987, de l'Associació Esportiva L'Hospitalet, tot i que més tard es tornaria a independitzar per formar l'actual L'Hospitalet Atletisme.

Pel que fa l'handbol, es practicà a l'Hospitalet, amb petits parèntesis, des dels anys quaranta. Primer sembla que es practicà la modalitat de camp gran (quan jugaven onze per equip en un camp de les dimensions dels de futbol). Com a mínim hi va haver un equip a la caserna de Lepanto. Després, quan el reglament s'adaptà per poder jugar en sala amb set jugadors per banda, a partir del 1950, serà quan tindrà més èxit. Al Centre Catòlic trobem equip d'handbol a set entre el 1953 i el 1954, a la Segona Categoria del Campionat de Catalunya. Als anys seixanta també he trobat un equip del Catòlic, dirigit durant moltes temporades per Ferran Rico, segurament des del 1964 o el 1965 (com a equip aleshores de l'entitat Alpha 63, que s'estava a la seu del Centre a la Rambla), i un any després ja com a equip del Catòlic fins al 1971. Aquell equip es va presentar, juntament amb el de bàsquet femení, al setembre de l'any 1967. La temporada següent, 68-69, les fitxes que es conserven a l'arxiu del Centre Catòlic pertanyen a aquests jugadors:

201
Equip d'handbol del Centre Catòlic, cap a final dels seixanta.
CC

Carles Garriga (delegat), Pere Belmonte, Dionís Unanue, Josep A. Gómez, Josep Antoni Durà, Antoni González Ortíz, Joan M. Pérez Gómez, Fèlix Rodríguez Perata, Nativitat Cano Martos, Carles Soler Junca, Enric Domingo Navarro i Miquel Rodrigo.

Aquest equip milità, si més no als primers anys, a la darrera categoria de la federació catalana, la Tercera, en la qual a la primera temporada acabaria cinquè del seu grup de 12 equips.

Als anys cinquanta també el Frente de Juventudes va tenir un equip d'handbol, com a mínim entre el 1957 i el 1961 (segurament és el que va participar l'any 1961 als actes d'inauguració de la zona esportiva on actualment està el pavelló de bàsquet i possiblement també correspon a un Hospitalet que surt l'any 1963 a les classificacions dels diaris). Aquest equip potser va ser en algun moment d'handbol a onze. També en aquests anys l'empresa Cottet tenia un equip d'aquest esport. Potser d'algun d'aquests equips sortí un dels millors jugadors d'handbol que ha donat la ciutat, Llorenç Falomir. Nascut a la ciutat el 1948, aquest extrem, de molta rapidesa i gran visió de joc, va jugar al FC Barcelona entre el 1966 i el 1976. En aquests anys va guanyar dues lligues (els campionats del 68-69 i del 72-73) i tres copes (68-69, 71-72 i 72-73). Encara després jugaria al GE Seat. Falomir va coincidir molt de temps al Barça amb el pivot Miquel López Balcells,

202
Partit d'handbol disputat amb motiu de la inauguració del Pabellón Municipal, el 29 de gener de 1961, amb un equip de l'Hospitalet, probablement del Frente de Juventudes (vestit de blanc).
AL'H-AH

mític jugador internacional nascut a Cornellà, però gairebé al límit amb l'Hospitalet. L'any 1976, quan Falomir deixà el Barça, s'incorporà a l'equip blaugrana un altre hospitalenc, l'extrem Víctor Lafuente. Hi seria fins a l'any 1979. Nascut a la ciutat l'any 1951, Lafuente també va jugar durant la seva carrera esportiva al Calpisa, i seria una vegada internacional.

Ja a la següent dècada, el 1972 es fundà el Club Balonmano Hospitalet, amb Ferran Rico com a entrenador, Carles Garriga com a delegat i enllaç federatiu i Josep Sáiz com a president. Amb l'ajuda d'un club de futbol anomenat Sant Jordi, amb el qual un any després acabarien fusionant-se, aconseguiren reunir més de dos-cents socis amb el nom d'Unión Deportiva Hospitalet-Sant Jordi, encapçalats per Josep Sans Font, amb Ramiro Ansuategui com a vicepresident i, entre d'altres, amb Antoni Camacho, Francesc Hernández, Martí Sancho, Josep Aguilera, Damià Claparols i Dionís Unanue a la junta i en diferents comissions. La seu social estava fixada en un restaurant del barri de Sant Josep. En aquelles primeres temporades tenien tres equips d'handbol; jugaven al Pavelló Municipal i, per cert, que l'equip sènior va pujar de categoria a la primera temporada, malgrat que era un equip molt inexpert. Tot i que van travessar enormes dificultats econòmiques l'any 1974, sembla que se'n sortiren. Crec que varen existir fins a mitjan anys vuitanta, que desapareixeran, just abans que l'Hospitalet es plantegi ser subseu olímpica d'handbol. Per això, n'agafarà el testimoni una mica més tard Bellsport, que acollirà una petita secció d'handbol.

El tennis de taula també va tenir en aquests anys una empenta important. Ja a la secció esportiva del Casino de Santa Eulalia havien jugat un grup de practicants que, segons informacions periodístiques de l'any 1974, van donar figures *«de talla internacional, como Saña y Navarro, campeones de España de dobles en la máxima categoría»*. D'altres entitats varen tenir durant molt de temps els seus modestos equips de tennis de taula en competicions, en general poc importants. Així, puc citar els del Centro Parroquial San Ramón Nonato, el Centro Católico... El testimoni el recollirà un club anomenat Respeto Mútuo, que portava el nom de la seu de la cooperativa on s'allotjava. L'actual Club Tennis Taula L'Hospitalet és l'hereu d'aquella entitat.

L'Hospitalet segueix, com sempre, fidel a la seva tradició multidisciplinar, i no en manquen exemples, més o menys aïllats, en esports com el beisbol, on des d'aproximadament el 1963 he detectat un club amb el nom d'Hospitalet que jugava a la Segona Divisió del Campionat de Catalunya (només hi havia dues divisions, i l'any 1964 l'equip hospitalenc era l'últim amb vuit derrotes; no crec que durés gaire); el tir, on apareix Jordi Arrufat, que guanyà el Trofeo Ibérico de tir al plat, a categoria júnior, l'any 1973 a Almozara (Saragossa). També la petanca, que després ha arribat a ser un dels esports més practicats a la nostra ciutat, feia les primeres passes aleshores. Així, cap a mitjan anys setanta he detectat ja el Club Petanca Hospitalet. De fet, es conserven fotografies de l'acte de presentació de l'entitat a l'alcalde, el 3 de febrer de 1977.

En aquests anys s'ha de fer també especial esment de l'esport femení, que tindrà una important revifalla a Catalunya en diverses especialitats, tot i que sortia de nivells mínims de pràctica. En efecte, la presència de la dona en l'esport a la nostra ciutat és molt reduïda des del final de la guerra i fins a mitjan anys seixanta. Puc citar les minses activitats d'algunes seccions esportives d'empreses (especialment en bàsquet, on destaquen com ja hem vist les actuacions dels equips d'Indo); una pràctica del ciclisme més com a mitjà de

transport o d'oci que no pas com a esport en si; alguna altra possible activitat en organitzacions parroquials, una mica de patinatge i poca cosa més. Amb els moviments reivindicatius que arriben d'Europa cap a final dels seixanta, una certa obertura comença a envair la societat espanyola molt lentament. La societat hospitalenca no és aliena a aquest nou debat sobre l'esport femení. A la premsa local encara llegim les actituds masclistes imperants aleshores encara que ja una mica matisades. Així, en una entrevista publicada el 3 de novembre de 1974 a *La Voz del Llobregat* amb el vicepresident de la Federación Catalana de Judo, Francesc Talens, ell deia que *«personalmente nunca he sido muy partidario de este deporte en la mujer, la lucha es algo innato en el hombre»*. L'esport femení encara era vist per la majoria d'homes com a una activitat no gaire apropiada per a les dones i, com a molt, defensable en certes disciplines considerades més apropiades per a la feminitat (un argument, com hem vist, que ja mantenien a Catalunya cinc dècades endarrera...). Segurament, els casos més generalitzats eren el que exemplifica un entrenador de bàsquet del Centro Parroquial Collblanc, Josep Martínez, exposat poc després de l'anterior a través del mateix periòdic: *«ya lo creo, la mujer necesita hacer deporte, lo que pasa es que a veces practica algún deporte que no se adapta a su condición femenina y esto en algunas ocasiones la perjudica»*[77]. En aquest ambient, no és gens estrany que els equips femenins tardessin a arrelar a la ciutat. En una enquesta feta set anys abans (1967) a *La Grada*, Maria Rosa Mora recopilava les opinions al carrer (probablement pel barri del Centre) preguntant a les noies que es creuaven al seu camí sobre els seus costums esportius. El resultat era decebedor. Fins i tot el panorama no canvia quan (casualment?) es troba amb la delegada de la Sección Femenina (de Falange), Noemí Colomer. Segons la dirigent juvenil, una jove de 19 anys, *«así como entre los chicos es fácil promover aficiones y formar equipos, ante las chicas surgen muchas dificultades (...) y fracasan todas las cosas que hemos probado en este sentido»*[78]. Però no gaire més tard, la cosa començarà a canviar.

Afortunadament algunes dones anaven una mica pel seu compte, malgrat que havien de lluitar encara en molts fronts. La Pepita Coy, patinadora internacional i treballadora a l'àrea esportiva de l'Ajuntament, recorda encara com als anys setanta s'hagueren de plantar quan a l'escola esportiva Brafa de Barcelona no els permetien l'entrada als cursets. Gràcies a aquest inconformisme, també que els temps portaven canvis i que alguns esports s'hi prestaven més que d'altres, l'Hospitalet viurà l'inici del definitiu enlairament de l'esport femení. Així, l'any 1967 he trobat ja alguns equips femenins de bàsquet a la competició de l'OAR. Concretament, el Centro Católico i, potser a conseqüència d'aquell article periodístic, l'any següent a la Sección Femenina es van formar novament equips... El bàsquet continuava sent especialment fructífer en aquest camp de l'esport femení. També va tenir en aquells anys importants equips femenins de bàsquet la secció d'esports del Casino de Santa Eulalia, que jugà amb el nom de Casaba. Aquell equip, segons diversos testimonis, va recollir les restes del desaparegut equip de l'empresa Indo i arribaria a disputar la fase del campionat d'Espanya d'Educación y Descanso almenys la temporada 73-74, amb Paquita Botaya com a una de les màximes encistelladores. Sembla que aquell any també les noies del Católico van participar al campionat nacional, o com a mínim també van quedar campiones del seu grup, amb Joan Soler com a entrenador. La temporada anterior, l'equip femení del Católico estava format per A. Massagué, T. Según, T. Massagué, N. Carreras, D. Lillo, E. Aymerich, J. Sáez i

203
Equip femení de bàsquet del Centre Católic, possiblement de principi dels setanta.
CC

204
La gimnasta Olga Reinoso en el Campionat d'Espanya individual juvenil que va guanyar a Aluche (Madrid), pel juny de 1984.
MO

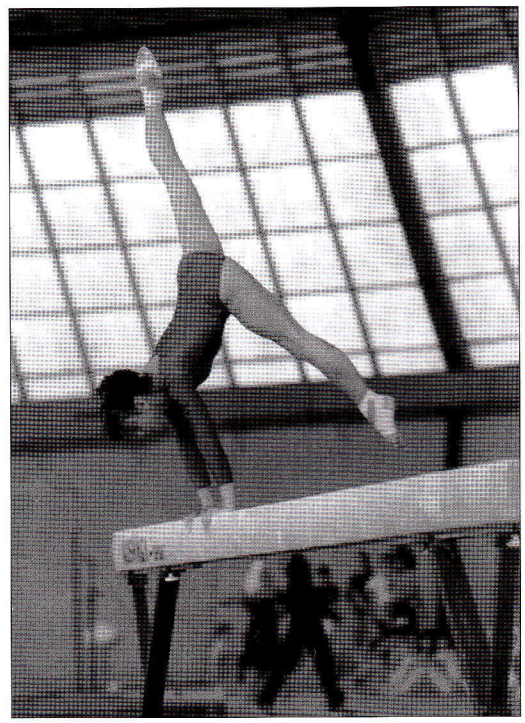

Guilera, amb Joan Avilés com a entrenador. I l'any 1976 l'entrenador serà Josep Tubau. El Club Baloncesto Hospitalet va crear la secció femenina l'any 1974, després de pujar l'equip masculí a Primera Nacional. Aquell mateix any organitzaren el primer trofeu de bàsquet femení Ciudad de Hospitalet. Aquesta secció arribarà anys després, el 1984, a la final de la Lliga Nacional, que perdé amb el Comansi per 86 a 78. Per les seves files passaren entrenadors destacats com Joan Maria Gavaldà o Maria Planas.

El futbol femení també es posarà de moda durant un temps en aquests anys. Així, el CD Hospitalet tindrà el seu equip, format amb dones relacionades amb el club d'una manera o d'una altra, per exemple, les filles de directius. Aquest equip serà especialment actiu l'any 1971. Alguns socis encara recorden un quadrangular disputat al Campo Municipal, a benefici de la Creu Roja en què participaren, a més de les noies locals, uns altres quatre equips femenins denominats amb els exòtics noms de Club Salomé, Club Massiel, Club Joan Manel Serrat i Club Raphael, i amb la presència en l'acte d'insignes personatges del moment, com Pepe Antequera, Mario Beüt, els germans Calatrava (hospitalencs, per cert) i Rudy Ventura. També la UD La Bomba tingué l'any 1973 un equip femení, tot i que només disputava partits benèfics. Més estesa, segurament, devia estar la vessant de les afeccionades, ja que en aquests anys sortirà també una penya blaugrana femenina a la ciutat (encara que també acceptava socis masculins). De fet, dels 56 socis compromissaris de l'Hospitalet que van votar a les eleccions presidencials del FC Barcelona al final del 1973, set eren dones (12,5%). Tot plegat, però, aquesta dèria femenina pel futbol durà poc temps, si més no, en la part referida a les dones practicants.

En d'altres esports també notem a la ciutat en aquests primers anys setanta la presència femenina. Són els casos del patinatge de velocitat, o la natació —d'una major tradició de participació femenina—, o la marxa atlètica, en la qual segons recordava un dels fundadors del Club Marcha Mare Nostrum, Josep Vinuesa, van ser pioners a Espanya. Segons que em comentà Vinuesa[79], a la segona o tercera edició del Gran Premio de Marcha Ciudad de Hospitalet van decidir introduir una prova femenina, però van xocar frontalment amb la Federación Española de Atletismo, que, en general, ja no veia aleshores amb gaire bons ulls aquella especialitat[80]. Tot i l'oposició, van tirar endavant la seva idea i, malgrat que els jutges no van voler cronometrar la prova per no donar-li cap mena de caràcter oficial, set o vuit noies —totes del Mare Nostrum— varen participar aquell any a la prova femenina. Devia ser l'any 1969 o 1970, aproximadament. Fins al 1971 la Federació no autoritzaria la marxa atlètica femenina. Entre les noies més destacades d'aquell club de marxa atlètica cal destacar Esther Nolla, Carme Sierra i Rosanna Cals. Una petita part del bronze olímpic aconseguit a Sydney 2000 per la marxadora de L'Hospitalet Atletisme Maria Vasco, ben segur que se li podria dedicar a aquestes pioneres.

Hi havia esports que es prestaven més que la pràctica femenina fos ben vista. Per exemple, la gimnàstica esportiva. El Club Natació L'Hospitalet va tenir una important secció d'aquest esport, aproximadament entre l'any 1972 i el 1985. La seva importància va augmentar a partir del 1976, quan se'n va fer càrrec la Maria Ollé Roca, una entrenadora de l'escola munici-

pal que va aconseguir que, de mica en mica, un grup de joves gimnastes hospitalenques aconseguís, primer, arribar als campionats de Catalunya i, després, als d'Espanya, a les categories de base. De fet, durant set anys va ser Centro de Promoción de la Federació Catalana de Gimnàstica, cosa que suposava, entre d'altres coses, una subvenció federativa per a la formació de les esportistes. Entre aquestes gimnastes cal destacar l'Olga Reinoso, que va ser diverses vegades campiona d'Espanya en categories inferiors, i que va arribar a participar amb l'equip espanyol al campionat d'Europa júnior. D'aquella secció, que va desaparèixer el 1985, que va marxar la Maria Ollé, han sortit després diverses entrenadores que avui dia fan la seva tasca a clubs com l'AESE o a col·legis com l'Azorín.

A partir del 1970, els jocs escolars també reflectiran aquest estat de coses respecte a les nenes, i començaran a disputar-se edicions dels anomenats Juegos Escolares femeninos. Des d'aleshores, precisament l'educació de tots i la difusió de l'esport ha permès que la dona s'hagi incorporat a la pràctica de gairebé totes les disciplines esportives en major o en menor mesura.

Per acabar, cal apuntar el també sens dubte difícil inici de la pràctica esportiva en col·lectius especialment desafavorits, com els disminuïts. En una ciutat urbanísticament caòtica, la vida d'aquests ciutadans devia ser encara més complicada del que és avui dia. En aspectes com l'esportiu no devia ser pas diferent, ans al contrari, per culpa de la manca d'instal·lacions. Desconec quanta gent disminuïda podia fer esport en aquests primers anys. En tot cas, he trobat com a referència la figura del jugador hospitalenc de bàsquet en cadira de rodes, Tadeo Armengol, que participà l'any 1978 al Campionat d'Europa amb la selecció espanyola de l'especialitat, que va ser cinquena a Lorient (França). Armengol, en una entrevista al periòdic local *L'Estaca* explicava que la ja existent Federación Española de Deporte para Minusválidos rebia una subvenció de 12 milions a l'any per a tots els esports, una quantitat mínima per poder fer res. En bàsquet, per exemple, això es traduïa en una ajuda de 120.000 pessetes per a cadascun dels sis equips que hi havia aleshores a Espanya. Si tenim en compte que un viatge a Sevilla, d'on era un dels equips, ja els costava gairebé aquell import, ens adonarem de la insuficiència dels recursos abocats...[81]

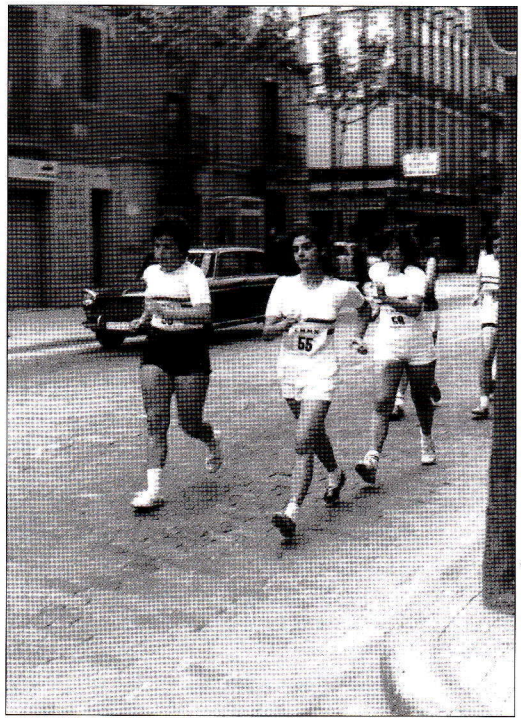

205
Cursa femenina del Gran Premio de Marcha Atlética del 1972. L'Hospitalet va ser pionera en les competicions femenines de marxa a Espanya amb la disputa d'aquestes proves.
AL'H-AH

NOTES

[1] Vila, Jesús A. «La premsa a l'Hospitalet (1955-1980)». En: *Quaderns d'Estudi núm.4.* (CEL'H).

[2] Op. citat nota 12 del capítol 1 de la primera part.

[3] Op. citat nota 1 del capítol 1 de la primera part.

[4] Op. citat nota 1 del capítol 1 de la primera part.

[5] *Estudio sobre los equipamientos de deportes y de espacios libres para el ocio de Barcelona y comarca. Comisión de Urbanismo y Servicios Comunes de Barcelona y otros municipios.* Barcelona, Diputación, 1973.

[6] Op. citat nota 1 d'aquest capítol.

[7] Op. citat nota 1 d'aquest capítol.

[8] Op. citat nota 12 del capítol 1 de la primera part.

[9] Op. citat nota 35 del capítol 5 d'aquesta segona part.

[10] *La Voz del Llobregat*, 19-10-1973.

[11] Segons es diu a *Tele Express*, 3-3-1972.

[12] Es poden consultar al CEL'H

[13] *La Voz del Llobregat*, e8-3-1974.

[14] *La Grada*, núm.7

[15] Op. citat nota 2 del capítol 6.

[16] *La Voz del Llobregat*, 17-7-1973.

[17] *La Voz del Llobregat*, 24-7-1973.

[18] *La Voz del Llobregat*, 28-9-1973.

[19] *La Voz del Llobregat*, 28-8-1973.

[20] *La Voz del Llobregat*, 15-3-1974.

[21] *La Voz del Llobregat*, 10-1-1975.

[22] Op. citat nota 1 d'aquest capítol.

[23] *La Grada*, núm.12, gener de 1967.

[24] *La Grada*, núm.4, febrer de 1967.

[25] Op. citat nota 2 del capítol 6.

[26] Per exemple, el Ciudad de Hospitalet de futbol, organitzat pel CD Hospitalet; el d'hípica, controlat des del quarter de la Remunta; el de pesca, portat a terme des del 1968 per la Sociedad Deportiva de Pesca Fluvial y Marítima de Hospitalet; el d'escacs, organitzat per diferents clubs; etcètera. Sempre, això sí, subvencionats i/o controlats des de l'Ajuntament.

[27] Op. citat nota 5 d'aquest mateix capítol.

[28] Entrevista enregistrada al gener de 2000 a l'Hospitalet.

[29] *La Voz del Llobregat*, 29-3-1974.

[30] *La Voz del Llobregat*, 14-5-1974.

[31] *La Voz del Llobregat*, 3-5-1974.

[32] Detallats a *La Voz del Llobregat*, 3-5-1974.

[33] Op. citat nota 30 d'aquest capítol.

[34] Segons s'explica a *La Voz del Llobregat* 16-8-1974.

[35] Segons explicà aleshores la premsa. Francesc Codina, però, (que ja era regidor d'Esports en aquell moment) deia ara que la Diputació es va fer càrrec de la major part de la despesa.

[36] *Diario de Barcelona*, 22-6-1973.

[37] Arasa, Daniel. *Xaloc. Gent de l'Opus Dei a l'Hospitalet del Llobregat.* Barcelona, Albada, 1998.

[38] Op. cit. nota 28 d'aquest capítol.

[39] Es poden trobar a l'Arxiu Històric de l'Hospitalet.

[40] En els cursos 58-59 i 59-60, he trobat dades relatives al bàsquet que parlen de deu equips participants i, per tant, es contradiuen amb aquestes, que són posteriors.

[41] SAnuari estadístic de la ciutat 1996 (suport informàtic) L'Hospitalet, Ajuntament, 1996.

[42] Els cèrcols olímpics són un motiu recurrent en aquests anys - alguns clubs encara els tenen als seus escuts-, i també tot el cerimonial associat als Jocs, que s'intenta imitar a la menor ocasió.

[43] Op. citat nota 12 del capítol 1 de la primera part.

[44] Op. citat nota 12 del capítol 1 de la primera part.

[45] Tot i això, JM Colomer (citat per Pere Solà i Gussinyer a *L'esclafament de l'associacionisme lliure a Catalunya en temps del General Franco*) recull una Olimpíada Popular reivindicativa de caràcter juvenil un any abans, el 1973, al barri barceloní de Roquetes-Verdum. Pere Solà insereix aquestes mostres reivindicatives dins "d'una cultura progressista i/o revolucionarista, tant entre joves estudiants com entre joves obrers de la ciutat" que es difongué des de final dels seixanta.

1976-2000
De les bases de la política esportiva a l'esport per a tothom

206. L'Hospitalet va ser subseu olímpica el 1992.
✲ AJL'H

207. Activitats d'estiu al Poliesportiu Municipal de Bellvitge Sergio Manzano, el juliol del 1998.

☼ AEB

Epíleg. L'herència del franquisme i la tasca dels ajuntaments democràtics

E.1. LA FORMACIÓ DE L'ACTUAL MARC INSTITUCIONAL DE L'ESPORT

Núria Puig ha descrit amb admirable concreció les etapes que han marcat l'evolució de la política esportiva a Espanya des de la mort del general Franco fins a l'actualitat. Vint-i-cinc anys que han marcat a Espanya l'adveniment de l'esport com a una part fonamental del benestar de la societat i que, com a tal, va ser reconegut a tots els textos legals necessaris, començant per la pròpia Constitució. Anys que han vist construir el 65% de les instal·lacions esportives que existeixen a Espanya (al període 1975-1992) i que han posat l'èmfasi en una concepció de l'esport com a un dret de tota la població.

Amb aquesta concepció d'esport per a tothom, s'inicia a Espanya clarament la divergència de dos camins cada vegada més allunyats: l'esport d'elit i com a espectacle, que patirà les variacions del lògic creixement lligat als cada vegada més poderosos interessos dels mitjans del comunicació i a la lògica del mercat, i l'esport com a eina d'oci, una vessant potser més personal, tot i que sens dubte també influïda per l'esport professional, sense obviar que també l'esport afeccionat anirà desenvolupant tot un gran ventall de negocis al seu voltant. És el cas, per exemple, de la proliferació dels gimnasos privats.

Núria Puig distingeix als darrers vint-i-cinc anys, tres períodes per explicar l'evolució de la política esportiva espanyola[1]. Són aquests:

1. (1975-1983): Etapa de transició. Creació de les bases de la política esportiva.
On s'intenta començar a solucionar els dèficits de l'Estat franquista, incapaç a Catalunya de regular els desequilibris que configurà el creixement a zones com l'Hospitalet. El període es caracteritza per la demanda de la població als poders públics d'una resposta a tots aquests dèficits, i per la recerca dels propis poders del seu espai i de les seves competències que, sovint, donaren lloc a tensions importants. Aquest fet es reflecteix, d'un costat, en tots els textos legals importants (Constitució, estatuts d'autonomia, Llei de l'Esport del 1980...), en els quals es reconeix l'esport com a dret ciutadà i l'obligació dels poders públics de fomentar-lo; i de l'altre, en la constitució en totes les esferes d'aquests poders públics de departaments específicament destinats a l'esport, generalment cada vegada amb majors pressupostos. Aproximadament el 24 per cent de les instal·lacions esportives espanyoles es construeixen en aquest període. A la pràctica, la promoció de l'esport es fa ara des d'una òptica més propera al ciutadà, fomentant els programes per a la majoria d'una manera continuada i no esporàdica com s'havia fet fins aleshores. Quant a la gestió pública, l'àmbit on es fa més agut el debat entre la participació ciutadana i les competències del sector públic és en el dels municipis. En aquests anys es produeix a Espanya un debat viu sobre el millor òrgan de gestió per desenvolupar la política esportiva, i molts ajuntaments optaren per la creació de patronats esportius per millorar la poca agilitat de les estructures municipals. *«El període termina, doncs,* —escriu Núria Puig— *havent reposicionat les competències de cadascun, havent definit unes formes d'actuació i, sobretot, amb uns poders públics que han lluitat per trobar l'espai que el marc legal els assignava».*

2. (1983-1992): Legitimació del sector públic en la política esportiva espanyola.
És l'etapa de consolidació del marc organitzatiu que s'ha fixat al final del període anterior. Les institucions públiques, però sobretot els ajuntaments, assumeixen la responsabilitat de garantir l'accés a l'esport de tota la població. S'aclareixen les competències de totes les institucions implicades (Consell Superior d'Esports, comunitats autònomes, diputacions i ajuntaments) i s'estableixen relacions amb els clubs i les associacions esportives. Tot aquest corpus acabarà materialitzant-se en una nova definició del marc legal de l'esport, una nova Llei de l'Esport que data del 1990. Es tracta, doncs —segons Puig— *«de treure rentabilitat política als esforços realitzats oferint una imatge que obtingui el beneplàcit de la població».* En aquest període es construeixen més del 40% de les instal·lacions que hi ha actualment a Espanya, especialment les que, gràcies a l'obtenció de la nominació olímpica, faran possible els Jocs Olímpics del 1992 a Barcelona.

3. (des del 1992): L'etapa de la planificació i de la racionalitat econòmica del sector públic.
Un període que Núria Puig gairebé no descriu ja que no ha fet més que començar, però que té una clara tendència: una vegada les grans línies d'actuació ja s'han consolidat i els grans projectes s'han realitzat, cal, d'una banda, acabar de portar-los a la pràctica (per exemple, diversificar ofertes esportives a grups de població com les mestresses de casa, disminuïts, tercera edat...) i de l'altra, racionalitzar al màxim la gestió i fer-la al més eficaç possible amb els recursos disponibles.

Aquestes tres fases es poden seguir molt clarament i amb pocs matisos a l'Hospitalet. Potser un d'aquests matisos en el cas hospitalenc és que la primera fase fins i tot es va avançar una mica a les dates que marca l'acotat de l'etapa de transició, cosa que ens situà aleshores, en certs sentits, com a capdavanters a Espanya. En efecte, ja el 1974, Francesc Codina, com a regidor d'Esports, posava les primeres bases del funcionament actual de l'estructura esportiva local pel que fa a la vessant pública.

Codina, en molts aspectes, va ser un dels que es va avançar a les polítiques esportives que es posarien en vigor als primers anys de transició i de governs municipals democràtics. A més d'intentar impulsar de nou la construcció d'infraestructures, tema en què va aconseguir resultats migrats, però una mica millor que la resta dels seus antecessors, Codina va ser el responsable de la instauració d'un dels primers patronats municipals d'esports a Espanya, i de la Escuela Deportiva Municipal per als nens i les nenes hospitalenques. Amb el clar objectiu de fer arribar l'esport als més joves i a les escoles, la política que Francesc Codina va impulsar a través de la regidoria d'Esports entre principi del 1974 i inici del 1978 va ser la primera que va tenir una certa coherència en la nostra història i, sens dubte, es va avançar com a mínim un any a fórmules que s'utilitzarien després de la mort del general Franco en molts llocs d'Espanya. Si més no, és clar, en termes teòrics, ja que en portar aquestes iniciatives a la pràctica, la manca de pressupostos podia deixar migrats moltes vegades els resultats finals.

La primera notícia de l'escola esportiva municipal i del patronat d'esports es publica a mitjan 1974, quan Codina portava gairebé mig any com a regidor. La idea de l'escola és descrita per Codina en aquell moment com el sistema per portar una correcta formació física a l'àrea educacional dels escolars, fora de l'horari lectiu. *«Para ello* —deia Codina— *son necesarias no sólo las instalaciones adecuadas, sino la aplicación de unas técnicas que tengan en cuenta las características de cada niño y sus posibilidades en cuanto al esfuerzo físico que puede desarrollar»*[2]. Codina proposava dues etapes formatives, una primera per a nens i nenes entre vuit i deu anys, amb gimnàstica i una formació bàsica en un gran nombre d'esports, i una segona per a joves entre 10 i 14 anys amb ensenyaments teòrics i pràctiques esportives més específiques en funció de les aptituds i interessos del jove. Els mitjans per portar a terme aquestes classes serien *«un equipo de profesionales preparado, los monitores del Servicio de Educación Física Municipal que dirigen los señores Lasunción y Llusá y unas instalaciones distribuidas por toda la ciudad: los pabellones deportivos con que se ha dotado a los nuevos grupos escolares»*.

Pel que fa a la idea inicial del patronat, Codina preveia en principi la creació d'un organisme que gestionés totes les instal·lacions esportives municipals, tot i que era conscient que els acords que algunes entitats ja tenien signats amb l'Ajuntament a aquest respecte (especialment el Centro de Deportes Hospitalet i el Club Natación Hospitalet) en dificultarien el control total. Malgrat tot, en la ment del regidor hi havia l'organigrama d'aquesta estructura que ell mateix descriu:

«de la Ponencia de deportes se derivará por una parte, la escuela deportiva, y por la otra el Patronato que controlará el uso de las instalaciones y en que estarán englobadas las entidades que las usan. Es muy fácil prever las posibilidades de conexión entre éstas (les entitats esportives) *y los niños que, con aptitudes más que probadas, quieran practicar deportes... En una fase ulterior, se pondrá en marcha el empleo de todas las instalaciones deportivas para usos más generales, para lo que podríamos denominar deporte para todos, adultos incluso. Por ahora esto no es posible»*[3].

Codina, però, no era un especialista en el tema esportiu, i la responsabilitat sobre l'esport municipal, una àrea sense gaire pes específic encara, li venia segurament de nou. Però va saber aprofitar-se dels pocs recursos humans de què disposava[4], i també de les idees de les dues persones que més hi entenien en aquell moment: Xavier Lasunción i Josep Maria Llusà. Ells dirigien, ja abans que depengués d'en Codina, el Servicio Municipal de Educación Física, i molt probablement ja tenien les seves idees per adaptar a nivell d'un municipi el que portaven a terme a l'escola esportiva de Brafa, una entitat barcelonina vinculada a l'Opus Dei i nascuda a mitjan anys cinquanta. Malgrat tot, a la premsa Codina declara que, amb la idea de crear l'escola municipal, va contactar amb Josep Maria Llusà, *«alguien provinente de una escuela deportiva modélica, y la única que yo conozco: BRAFA»*[5]; Codina deia també que Llusà i ell *«modestamente hemos planeado nuestra escuela municipal»*. No apareix Lasunción, però de ben segur que també devia ser inspirador d'una part d'aquestes idees ja que ell era el director de Brafa aleshores. Segons m'explicava ara Codina, amb Lasunción *«vam començar a parlar molt, però després ell i jo no lligàvem gens per qüestions de caràcter. Jo apreciava l'obra de Brafa, ja et dic que la vam aplicar aquí, però ell era molt de l'Opus —tenien problemes per fer classes amb les dones i coses d'aquest tipus—, i jo estava molt lluny d'això»*. Així doncs, Codina es recolzà molt més amb Llusà, que seria el seu gerent. D'en Llusà, Codina deia *«era molt més liberal i va marxar amb molt de prestigi (...) i va ser una persona molt important dins d'aquell esquema»*[6].

La base d'una gran part del model esportiu que propugnava Francesc Codina llavors era l'esport escolar:

«Nos planteamos, pues, cual debía ser la actitud del municipio. Y nos pareció clara: actuar sobre los escolares. Potenciando la educación física a este nivel, potenciamos los deportes y mantenemos un estado físico general de la población, cara al futuro, muy prometedor»[7].

L'escola esportiva començà a funcionar aquell mateix curs 74-75 aprofitant també l'estructura dels monitors

208
El regidor d'Esports, Francesc Codina, entregant el trofeu de guanyador del torneig de futbol Ciudad de Hospitalet, al capità del Centro de Deportes Hospitalet, el 1974.
VH

del servei d'Educación Física Municipal, que fins aquell moment feien la feina amb les escoles en horari de classes i ara també la de l'Escola en horari extraescolar. Aleshores el servei municipal d'educació física devia disposar d'una dotzena de monitors i monitores. L'escola esportiva aprofitava ara aquests monitors del servei i en contractava uns altres per realitzar la nova tasca fora dels horaris lectius. També s'aprofitaven les escasses instal·lacions esportives municipals, però sobretot les pistes i els gimnasos de les deu escoles que es van inaugurar l'any 1974. Concretament van començar a funcionar nous grups escolars al carrer Gasòmetre (Santa Eulàlia), la Gran Via Sud, carrer Sant Roc (el Centre), carrer Aprestadora (Santa Eulàlia), la fàbrica Caralt i Pérez (Santa Eulàlia), Can Bori (el Centre), avinguda Electricitat (Pubilla Cases), carrer Primavera (la Florida), avinguda Europa i carrer França (Bellvitge).

El preu de l'escola esportiva municipal era econòmic, d'unes 1.000 pessetes/any; i s'establí un sistema de beques *«para aquellos que careciendo de medios demuestren aptitudes»*. Respecte als monitors, Codina deia que la majoria eren sortits de la Residencia Blume, tot i que no tots estaven prou qualificats. De fet, segons que recorden alguns, en aquells anys hi havia molt poques titulacions en relació amb l'educació física i l'esport de lleure, i el més habitual era no tenir-ne o bé estar mínimament titulat. És interessant de veure com Codina i el seu equip, tal com havien fet els seus predecessors amb el Servicio Municipal de Educación Física, van connectar també l'escola esportiva amb els esportistes i els entrenadors del moment:

209
Classes de gimnàstica a la Escuela Deportiva Municipal. Juny del 1978 al poliesportiu de Santa Eulàlia.
MO

en no haver-hi personal qualificat acadèmicament, van recórrer als esportistes i els entrenadors en actiu o que estaven a punt de retirar-se però que tenien experiència per nodrir les nòmines de monitors municipals. Aquests esportistes que demostraven una mica d'interès per aquesta vessant educativa eren incorporats al projecte municipal hospitalenc. Alguns efectivament van arribar de la Residencia Blume, on es donaven els cursos de monitor provincial poliesportiu. Sembla que el propi Llusà donava classes allà i era qui proposava la feina a la majoria. D'altres, però, provenien dels clubs i dels equips de la ciutat. Molts van fer alguna mena de formació acadèmica durant aquells anys. Un cas especialment rellevant d'aquesta procedència dels clubs va ser el dels jugadors del Club Baloncesto Hospitalet, que van acabar «arrodonint» la seva fitxa amb una feina de monitor a l'escola. Jesús Mayo, per exemple, recorda que *«al fichar me pagaban los estudios, la pensión, me daban trabajo; iba cuatro horas por las mañanas y luego al año siguiente empecé a ir mañana y tarde»*[8]. Mayo va ser fitxat del seu equip, a Àvila, l'any 1973, quan el CB Hospitalet estava a punt d'assolir la màxima categoria nacional, per tant, abans de l'entrada de Codina. Però el sistema es va continuar utilitzant després, fins i tot amb Bob Gords i Earl Beechum, els primers jugadors nord-americans que va portar el club! De fet, el cas del CB Hospitalet no va ser únic en aquest sentit, però sí que és especialment curiós perquè va arribar un moment en què una part de la directiva del club era també la cúpula del Patronato de Deportes, amb Francesc Codina com a president del CB Hospitalet i regidor i amb Josep Maria Llusà com a gerent a Deportes i com a secretari al club[9].

Als primers mesos, l'escola tenia 14 monitors i va atendre 191 alumnes. A principi del 1976, gairebé un any i mig després, Codina deia que ja hi havia 27 professors i que s'atenia 1.040 alumnes impartint formació d'atletisme, gimnàstica, bàsquet, educació física, handbol, rugbi, judo i futbol, en classes de 19 a 21 hores en instal·lacions escolars. I l'any 1978, una notícia de premsa xifra els monitors en 43. A més de les classes, s'organitzaven tres proves de cros cada temporada per als alumnes. Alguns dels monitors de l'escola destaquen ara que la tasca que es va fer allà no era ni de bon tros fruit de la improvisació personal, ni res de semblant. D'entrada, diuen que no s'anava a buscar «el talent» sinó que allà hi tenia cabuda qualsevol nen o nena per tal de desenvolupar el cos de manera adient. Fins als 10 anys feien una mica de tot perquè aprenguessin les habilitats motrius bàsiques, i després, dels 10 als 14 anys, s'especialitzaven, si ho volien, en un esport determinat. També esmenten que tenien els seus programes formatius ben marcats, amb les seves fitxes de control i el seu rigorós calendari, de tal manera que, fins i tot els responsables, Lasunción i Llusà, els espiaven per veure si ho feien correctament! Tant devia ser el zel d'en Llusà que, segons recordava ara Codina, *«en una crisi i en unes vagues que hi va haver li van fer la vida impossible els mateixos monitors i va marxar. La seva relació amb els monitors no era molt bona perquè ell era molt recte i molt dur»*[10].

La connexió d'aquest sistema que propugnava Codina amb el que hi havia establert fins aleshores, és a dir, amb el món tradicional dels clubs i les associacions esportives, es feia mitjançant la promesa que, en uns anys, de l'escola esportiva sortirien nois i noies preparats per passar als equips juvenils d'aquestes entitats. Així s'intentava esvair qualsevol ombra de dubte respecte a la possible competència que podien arribar a entreveure els clubs quant a la captació de jugadors

per als seus equips de base. De fet, aquesta nova política esportiva era força diferent —si més no sobre el paper— de la que s'havia mantingut fins aleshores i els clubs n'eren els protagonistes. Per exemple, la idea inicial era que el 70 per cent dels diners que fins aleshores anaven cap a les entitats esportives ara es dirigissin cap a l'escola. Evidentment, aquesta idea no devia agradar gaire als directius dels clubs... tot i que no crec que s'arribés a materialitzar en aquell moment. En tot cas, sembla que pels nens i les nenes no es barallaven gaire: n'hi havia per donar i per vendre, i sense gaire oferta lúdica a escollir.

210
La Escuela Esportiva Municipal donava, entre d'altres, classes de rugbi aprofitant la recent fundació del Rugbi Bellvitge (més tard Rugbi L'Hospitalet). A la imatge, el primer equip del club el 1973.
RCL'H

Amb aquest concepte de potenciar l'esport de base, un dels primers actes que, com a regidor, va organitzar Francesc Codina varen ser els Juegos Deportivos San Jorge, que reuniren a l'Hospitalet i comarca les delegacions esportives escolars de la província de Barcelona. Codina recordava ara que, només ser nomenat al càrrec, es va trobar amb l'obligació d'organitzar aquest esdeveniment per al qual el seu antecessor ja s'havia compromès amb l'impulsor de l'esdeveniment (la Diputació de Barcelona). Però, a banda d'això, Codina va voler complementar tota aquesta estructura d'esport escolar amb l'organització, dins de les seves possibilitats, d'esdeveniments esportius d'elit (ja n'he explicat alguns al capítol anterior). Codina, però, m'explicava ara que *«vam intentar —i crec que ho vam aconseguir— fer el màxim d'esport d'elit que es podia (...), l'objectiu no era tant fer això per promocionar la ciutat sinó com a mirall del que s'estava fent i perquè els nanos que estaven treballant a la base pensessin que un dia podien arribar a ser a aquell nivell»*[11].

Pel que fa a la creació del Patronat, es va aprovar en un Ple municipal l'octubre de 1974. Va ser el primer dels que vindrien als següents anys per al govern de la ciutat. En la sessió d'aquell Ple es va fer especial esment que el patronat era *«un Organo de Gestión Directa del Ayuntamiento, que no tiene personalidad jurídica y que por tanto (...) no puede escaparse de la Gestión del Ayuntamiento»*[12]. Tot i això, aquest era l'objectiu que perseguia Francesc Codina amb la creació del Patronat: *«vaig veure la necessitat imperiosa de sortir de l'estructura de l'Ajuntament i en aquell moment el màxim que vaig aconseguir va ser allò. Era molt difícil treballar dins de l'Ajuntament, amb unes estructures absolutament carques, amb l'interventor, el Secretari,... jo el que pretenia era tenir un pressupost independent, un edifici independent, i a l'Ajuntament, només donar-li explicacions. Sense el Patronat, tot el que vam fer no hauria sortit»*[13]. Amb el temps, el funcionament del Patronat anirà evolucionant, si més no, formalment, i a l'any 1976 ja té una estructura força moderna i funcional, dividida en tres àrees: Serveis, Promoció d'actes esportius i Manteniment i promoció de les instal·lacions esportives municipals. L'àrea més complexa era la de Serveis, que incloïa l'escola esportiva municipal, el Servicio Municipal de Educación Física y Deportiva i dues subseccions d'organització de cursets esportius d'estiu i d'activitats d'esport per a tothom. Aquesta configuració serà la base de les futures estructures esportives municipals durant força temps, amb l'afegit d'un nou apartat d'organització dels Jocs Escolars que, amb la democràcia, deixen de ser organitzats per la Delegación Local de Juventudes de Falange i passen a mans de la Generalitat i dels ajuntaments.

No trigarien gaire a veure's els defectes d'aquestes primeres propostes d'organització d'una política esportiva en una institució pública com era l'Ajuntament, però no es pot negar a Codina el seu afany de cercar solucions a problemes que havien sobrepassat de llarg l'aparell franquista i que no serien solucionats fins alguns anys després ja en plena democràcia[14]. En

211
DESFILADA DE LA JORNADA INAUGURAL DELS JUEGOS DEPORTIVOS SAN JORGE, AL MAIG DE 1974.
AL'H-AH

aquest sentit, Codina i el seu equip lluitaven contra problemes que no tenien pràcticament cap referent de solució al seu voltant, és a dir, no hi havia experiències aplicables al cas hospitalenc, o com a mínim, si existien, s'havien de buscar. Potser per això l'equip de Francesc Codina va tenir força contactes amb gent de fora per saber què feien els altres en aquest camp. Així, per exemple, van organitzar a principi del 1975 a l'Hospitalet un seminari amb el títol «El Municipio y el Deporte», on es buscaven punts de vista diferents i idees noves per a vells problemes. El projecte del seminari tenia previst tractar temes com la funció municipal segons les reglamentacions esportives del moment, la promoció esportiva municipal, construccions esportives municipals o direcció d'instal·lacions esportives municipals. Segons l'article de *La Vanguardia Española* on es donà la notícia, *«organizar la promoción del deporte en una ciudad de trescientos mil habitantes no es cosa fácil. La Concejalía de Deportes ha tropezado con que (...) ni hay una legislación suficiente y adecuada a las necesidades de una ciudad como ésta, ni se cuenta con fuentes de financiación eficaces —a pesar del dinero de las quinielas— así como tampoco existe en realidad experiencia alguna acerca de actuaciones de este tipo. De ahí surgió la necesidad de contemplar el problema en su globalidad, de conocer soluciones aplicadas en otros países»*. Estaven convidats al seminari, el responsable esportiu de l'Ajuntament de Ginebra i un directiu de l'Escola Central d'Esports d'Hongria. Un seminari pioner que, després, es va reprendre a d'altres llocs d'Espanya i avui dia encara es realitza a Catalunya. D'altra banda, també sé que Codina havia visitat Hongria durant l'estiu del 1974 per tal d'estudiar el model i el funcionament de les escoles esportives d'aquell país, visita que li va retornar, a principi del 1975, Ferenc Hepp, que passà per Barcelona en qualitat de membre de la FIFA i que va voler apropar-se a la ciutat per veure com funcionava la nova escola esportiva de Codina. Ell havia pres bona nota del que havia vist allà, i en va copiar el model de compartir l'escola per estudiar i fer esport i idees com la de cobrar una petita quantitat pels serveis esportius prestats, perquè *«si costava alguna cosa semblava que la gent ho respectaria més que no pas si no costava res»*[15].

La mort de Franco el 1975 significà l'obertura lenta però definitiva del règim, la legalització dels partits polítics, l'aparició de mitjans de comunicació més crítics, a poc a poc la possibilitat d'expressar més lliurement les opinions sobre el poder... En definitiva, s'obrí el camí de la democràcia, i cadascú va defensar la seva via ideològica. Codina va ser conseqüent amb les seves posicions i, a principi del 1978, va dimitir del seu càrrec i es va afegir a Convergència Democràtica de Catalunya. Abans de les primeres eleccions municipals, es destaparen les primeres crítiques, els primers escàndols, les primeres explicacions de per què havien succeït certes coses. També l'esport, ja com a part integrant de la vida política, s'hi va veure implicat. És gairebé impossible precisar l'autèntica veritat en uns temps on les acusacions es feien servir com a armes electoralistes en un panorama encara no gens clar políticament per als ciutadans.

Així, per exemple, mentre el Consistori rebia, durant l'entrega dels Premios Nacionales del Deporte 1977, la copa José Hermosa (que des de l'any 1943 premiava la tasca més destacada d'un organisme oficial en pro de l'esport), algunes entitats criticaven que una gran part de la promoció esportiva la realitzaven elles al marge de la política de promoció esportiva municipal. Fins i tot una carta anònima signada al periòdic local *L'Estaca* per un treballador del Patronat Municipal

d'Esports qualificava el guardó d'hipòcrita en vista de les seves condicions de treball com a monitors de l'escola esportiva. Segons aquest treballador, rebien *«salarios de hambre, 16.500 pesetas por seis horas de trabajo dando clases de Educación Física a los niños de los colegios»* També criticava les infraestructures: *«falta de material, pistas en mal estado, gimnasios de los colegios destrozados, en muchos casos con más de 45 niños por clase, etc. (...) de esos 25.000 niños que según las estadísticas reciben clases de educación física, ninguno recibe más de 45 minutos de clase a la semana»*[16]. Alguns d'aquells monitors recorden ara l'estat de les instal·lacions. Pepita Coy recorda com van donar cursets a Brafa *«amb 40 pilotes per a un nen, i després arribàvem aquí a les escoles i trobàvem una pilota per a cinquanta nens, gimnàstica amb els bancs i les taules de la classe, pistes de terra...»*[17]. Tot i que un altre d'aquells monitors, Ferran García Castro, recorda que, amb la creació de la Escuela Deportiva Municipal, va semblar que s'invertia una mica més en les instal·lacions i la cosa va millorar, el cert és que aquesta situació va originar força tensió dins del Patronat llavors, i fins i tot incidents com els protagonitzats per dos dels monitors de l'escola esportiva municipal de Santa Eulàlia, Antoni Moreno (avui president d'Esport a Punt i professor a l'INEFC) i Albert Martínez, que reclamant millors condicions van boicotejar un acte al poliesportiu del barri. Tots dos van ser acomiadats, però van ser readmesos dos dies després gràcies a les pressions dels seus companys. Això ja va ser al període del successor de Codina, en Josep Mulet, l'any 1978. També trobem a la premsa de l'any 1978 una aturada en solidaritat amb un professor de judo per tal que li arreglessin la sala, que estava en mal estat des de feia dos anys i on ja s'havia fet mal algun nen.

Un altre cas important va ser la denúncia del PSUC, l'any 1978, d'irregularitats presumptament comeses al Patronat d'Esport durant els anys 1976 i 1977, quan era regidor Francesc Codina. Les denúncies també feien referència a l'incompliment del contracte de cessió de la Piscina Municipal al Club Natació l'Hospitalet en punts com els preus establerts per a les entrades (el doble del fixat per les ordenances municipals) o les

212
SESSIÓ INAUGURAL DEL SEMINARI «EL MUNICIPIO Y EL DEPORTE», ORGANITZAT A L'HOSPITALET L'ABRIL DEL 1975. A LA MESA PRESIDENCIAL TROBEM, DEMPEUS, JOAN ANTONI SAMARANCH, I EL REGIDOR D'ESPORTS FRANCESC CODINA (PRIMER PER LA DRETA DE LA FOTO).
AL'H-AH

subvencions. Al tema de la piscina, el periòdic local *L'Estaca* va dedicar una doble plana on encara hi havia més denúncies que eren il·lustrades al reportatge amb paraules com *«favores»*, *«amistades»* o *«chupar del bote»*[18]. Davant d'aquestes acusacions, Codina va replicar en una llarga carta explicant coses que ens serveixen ara per saber més dades de com funcionaven aleshores les estructures muntades durant el seu mandat. Així, per exemple, Codina admetia que tres familiars seus i una setantena de persones que catalogava d'amics havien estat contractats al Patronat, però que a cap no se li havia regalat res; i ho justificava dient que *«en la materia en que se trabaja (Educación Física y Deportes) no había un exceso de personal preparado y por lo tanto teníamos que dar entrada a exdeportistas, deportistas en activo, etc, y que tuvieran vocación de educador. En muchos casos dentro del propio P.M.D. adquirían la experiencia que hoy tienen y también a través del P.M.D. accedían a los cursos de monitores polideportivos, que se desarrollan en la Residencia Blume, donde una vez realizado el curso, que duraba una semana*[19]*, se les extendía el correspondiente certificado acreditativo y que es el único que poseen la mayoría de los monitores del P.M.D»*. Respecte a les denúncies sobre l'incompliment del contracte del Club Natació L'Hospitalet per la cessió de la piscina, Codina se'n rentava una mica les mans, al·ludint que la cessió s'havia fet abans que ell entrés de regidor, i que en tot cas s'havien donat sub-

213

PÀGINA DEL PERIÒDIC *L'ESTACA* ON ES DENUNCIEN PRESUMPTES IRREGULARITATS A L'ÀREA D'ESPORTS EL 1978, JA EN PLENA TRANSICIÓ CAP A LA DEMOCRÀCIA. CEL'H

POLITICA 5

El PSUC denuncia irregularidades en deportes y urbanismo

Empiezan a salir los chanchullos

Acusaciones concretas de irregularidades y de corrupción contra el ayuntamiento de L'Hospitalet fueron lanzadas el pasado lunes por parte de la organización local del PSUC, en una rueda de prensa convocada al efecto.

Las acusaciones hacen referencia a la gestión del Patronato Municipal de Deportes y las irregularidades en los actos de edificación, perpetrados en cinco puntos de la ciudad. En nombre de la dirección local del partido, su máximo responsable político, José Paridas, indicó que, desaparecida la Comisión Municipal de Partidos Políticos, "es necesario efectuar una labor de control del ayuntamiento y denunciar de todo lo que sucede contra los intereses populares. Y, por otra parte, impulsar las reivindicaciones populares necesarias para la defensa de unos intereses". Paridas añadió que su partido cree que para esto es necesaria la actuación conjunta de los partidos políticos democráticos, las centrales sindicales y las organizaciones populares.

Chanchullos en el Patronato de Deportes

El responsable de cuestiones muni-

Da izquierda a derecha Saura, Mercè Olivera y José Paridas. [Foto: Cela].

cipales e implicaciones en lo referente a la unión de la plaza municipal a instalaciones anejas al Club Natación Hospitalet. "Denunciamos —dijo Saura— que estas instalaciones están cedidas desde 1972 al C.N. Hospitalet por diez años y 15.000 pesetas anuales. Denunciamos que los precios de entrada a la piscina son casi del doble de lo fijado en las ordenanzas fiscales municipales en vigor. Denunciamos que además el ayuntamiento concedió al año pasado una subvención de un millón y medio de pesetas al citado Club y que en la actualidad, en este caso, los técnicos del PSUC han llegado a la conclusión de que un cinco por ciento de la ciudad donde se están construyendo grandes conjuntos de viviendas se ha sobrepasado ya el número de las que legalmente se podía edificar, y se pretende edificar más todavía. "Vamos a plantear el caso a los partidos políticos, los sindicatos y las asociaciones de vecinos de Pubilla Casas, Santa Eulalia, Josep Llosas para proponerles que junto exijamos al ayuntamiento la aplicación de la normativa urbanística" —dijo.

Que el Ayuntamiento dé la cara

Finalmente José Paridas indicó que su partido cree que hay que pedir al ayuntamiento que haga pública una explicación detallada de la situación económica del ayuntamiento, específicamente en lo referido a su deuda exterior, y a la liquidación del presupuesto de 1977, a las previsiones para el presupuesto de 1978 y por qué razón no se aprueba. "Lo que sí sabemos es que la deuda del ayuntamiento ya nos muy superior a lo que se nos dice, porque de realidad se reconoce mucho menos de lo que se propone y entre los déficits que se arrastran de años anteriores y el que se produciría este año si se dejan materializar los planes del papel unos ingresos fiscales, el futuro ayuntamiento democrático se va a encontrar con que no podrá hacer otra cosa que pagar deuda" —dijo.

ESPAÑA 50

vencions per a la millora de la instal·lació *«que ha mejorado en más del 100 por 100»*. Encara avui dia Codina defensa aquestes explicacions tot dient, a més, que temps després els seus opositors van reconèixer la tasca que s'havia fet durant el seu mandat. Codina va patir moltes crítiques durant i també després de la seva etapa al capdavant del Patronato de Deportes, tot i que no cal oblidar que eren temps políticament tèrbols en molts sentits i que es partia de molt avall i amb pocs referents útils per construir l'edifici esportiu que avui tenim. El successor de Codina, Josep Mulet Solsona, va ser un parèntesi entre aquell i el primer regidor sortit de les urnes, Robert González. Mulet, que no va tenir gaire bona premsa, entre d'altres coses perquè visqué els mesos més combatius d'abans de les primeres eleccions municipals, va heretar totes les problemàtiques del seu antecessor, que encara es van agreujar més amb conflictes de tipus sindical: els monitors, que abans de la creació del Patronato depenien de l'àrea municipal de Cultura (on estava englobada la part esportiva), reivindicaven la seva pertinença al sindicat d'ensenyament per tal de poder cobrar les 30.000 pessetes que rebien els professors i no les 17.000 que cobraven per la mateixa feina sent treballadors del Patronato de Deportes. Aquesta polèmica ja s'arrossegava del mandat de Codina i es va agreujar durant el 1978 i el 1979, el de Mulet, amb vagues i denúncies.

E.2. LES PRIMERES ELECCIONS MUNICIPALS

Amb l'arribada de les primeres eleccions municipals, tot aquest desgavell —més o menys cert— s'anirà apaivagant. Tot i que no crec que hi hagi suficient perspectiva històrica encara per realitzar una anàlisi d'aquests anys tal com l'he feta a la resta del llibre, sí que com a mínim es poden descriure a grans trets les principals fites aconseguides des d'aleshores en l'organització de la política esportiva local, i també el mateix desenvolupament del teixit associatiu al voltant de l'esport a la nostra ciutat. Val a dir, d'entrada, que segueix els paràmetres marcats per Núria Puig que hem vist al principi d'aquest epíleg.

Aquests primers anys, després de les eleccions municipals del 1979, l'activitat municipal voltarà a l'entorn de determinar del tot l'espai que ha d'abastar la política esportiva local i la seva forma d'actuació. Un govern de coalició entre el PSC i el PSUC va ser l'encarregat de dirigir els destins del primer ajuntament democràtic de l'Hospitalet des del final de la Guerra Civil. L'Àrea d'Esports, segurament encara considerada de pes secundari dins del cartipàs municipal, va ser cedida pel PSC (que tenia més regidors) al seu soci de govern, el PSUC, i la va ocupar Robert González. L'any 1980, l'equip de Robert González dóna a conèixer el seu «Programa d'Esports 1980», en el qual es fa un repàs d'intencions, de les infraestructures disponibles i dels pressupostos. El programa aporta poca cosa de nou, més enllà de reconèixer explícitament que *«la pràctica de l'esport és un dret que tot ciutadà té per al desenvolupament de la seva personalitat. El reconeixement d'aquest dret serà el principi de tota la nostra política esportiva»*[20]. Per això, i tot criticant les èpoques passades en una frase que no deixa de cridar-me l'atenció (*«la història de l'esport té unes reminiscències polítiques de la passada foscor»*) es feia un vot de bones intencions:

«Des de la ponència de Cultura, Esports i Joventut, durant l'any vinent ajudarem a promoure un ampli moviment esportiu que faciliti la pràctica física al màxim nombre de ciutadans, donant el màxim suport a les Agrupacions Esportives dels barris, escoles o cen-

tres de treball i ajudant a crear-ne allí on no n'hi hagi».

Era tot un preludi de la progressiva substitució del paper organitzatiu municipal que havia començat a instaurar Codina amb l'escola esportiva per la progressiva assumpció de responsabilitats de serveis pels clubs i les associacions que han caracteritzat els darrers vint anys de mandats d'esquerres a la ciutat.

Respecte a l'estructura dels òrgans de direcció esportiva municipals, faig notar que, segons aquest primer programa del 1980, les àrees de Cultura i Esports continuen en una mateixa ponència, a la qual també s'han afegit els afers relatius a la joventut. Serà un dels passos d'un procés d'acordió que ha anat ajuntant i desligant aquestes àrees. D'altra banda, aquell any 1980 la Ponència tenia dins seu el Patronat Municipal d'Esports, amb una estructura relativament semblant a la que havia heretat del anys de la seva creació. Així, trobem l'Escola Municipal Esportiva, destinada als alumnes entre 6 i 14 anys en horari extraescolar. També continuen el Servei Municipal d'Educació Física i el Servei Municipal de Natació Escolar, dos serveis per als centres escolars (tant públics com privats) en horari lectiu, de pagament, i especialment dissenyats per a les escoles que no tenen instal·lacions esportives. A banda d'això, també hi havia una sèrie de petits serveis més, entre els quals destaquen els programes esportius juvenils. L'única estructura que s'hauria d'afegir és la de l'organització dels Jocs Escolars, que després de l'extinció de la Delegación de Juventudes, van passar a dependre de l'Institut Català d'Educació Física i Esport Escolar, que delegava funcions als ajuntaments, encara en aquell moment en una situació de transició en tots els sentits que, per exemple, es reflectí en el fet que aquell any només s'organitzaren competicions de bàsquet, tennis de taula, natació, escacs i cros.

Malgrat això, l'escola esportiva municipal no trigaria a ser desmantellada. Segons que recorden els treballadors d'aleshores, hi va haver una decisió política en el repartiment de competències, i els municipis van optar per no assumir el servei directe de la formació esportiva ni, per tant, els seus costos. La política esportiva es va decantar per transferir la feina i els recursos a les entitats i a d'altres administracions i no pas a assumir-ho tot des dels ajuntaments. Potser també, en el cas de l'Hospitalet, va influir una norma laboral sorgida llavors, segons la qual una persona no podia treballar en dues feines a l'hora, i molts dels monitors, que tenien feines estables a d'altres empreses, van haver de triar entre aquestes feines o les relacionades amb l'escola municipal. I això va provocar baixes a la plantilla.

214
Moltes instal·lacions municipals estan gestionades per convenis amb les entitats. És el cas del poliesportiu municipal de Santa Eulàlia, gestionat per l'AE Santa Eulàlia.
AESE

D'aquesta manera, el Patronat es va quedar únicament amb els serveis d'educació física i natació, i tota la feina que s'havia fet per a l'escola es va deixar en no-res. En part, l'esport hospitalenc va anar tirant, en aquests anys en què la política esportiva municipal tornava a engegar, dels joves que l'escola havia anat formant durant l'existència del Patronat. Així ho pensen, si més no, alguns dels monitors que hi van treballar.

En un segon pas, molt més lent i que, fins i tot, podríem dir que encara no ha finalitzat del tot, l'Ajuntament havia de solucionar les encara greus mancances d'infraestructures esportives. Un estudi de la Diputació de Barcelona de l'any 1985[21] encara situava l'Hospitalet en els pitjors llocs del rànquing d'espais esportius per cada 10.000 habitants als municipis de la Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB). Concretament,

TAULA 20

INSTAL·LACIONS ESPORTIVES CONSTRUÏDES A L'HOSPITALET ENTRE 1984 I 2000

Instal·lació	Any d'inauguració	Titularitat
Camp Municipal Futbol Constitució	1984	Municipal
Camp Municipal Futbol Gornal	1984	Generalitat
Pista poliesportiva del carrer Mas	1985	Privat
Camp Municipal Futbol Provençana	1988	Generalitat
Poliesportiu Fum d'Estampa	1989	Municipal
Camp Municipal de Futbol Can Serra	1990	Municipal
Camp Municipal de Rugbi	1991	Municipal
Pista miniatletisme Santa Eulàlia	1991	Municipal
Estadi Olímpic de Beisbol	1991	Municipal
Complex Esportiu L'Hospitalet Nord	1992	Municipal
Camp Municipal Futbol La Florida	1992	Municipal
Camp Municipal Futbol L'Hospitalet Centre	1992	Municipal
Poliesportiu de Bellvitge Sergio Manzano	1995	Municipal
Pista poliesportiva del carrer Gasòmetre	1995	Municipal
Estadi Municipal de Futbol (transformació)	1999	Municipal
Camp Beisbol de la Feixa Llarga	1999	Municipal

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de l'Hospitalet.

l'Hospitalet ocupava el lloc número 21 dels 22 municipis de la CMB, amb 6,5 Espais Esportius per cada 10.000 habitants (EEx10.000 h.), només per davant de Santa Coloma de Gramenet. Els 187 equipaments esportius de tot tipus que apareixen a l'estadística són encara insuficients per al nombre d'habitants de la ciutat. La situació s'agreuja quan es constata que 115 d'aquells espais (el 61,5% del total) són considerades petites pistes (a l'aire lliure, segons les normes NIDE de descripció adoptades des del 1980 pel Consejo Superior de Deportes) i que, a més, aquells 187 equipaments estan distribuïts en realitat en un total de només 88 instal·lacions. A més, 102 d'aquests equipaments estan en col·legis (públics o privats) i, per tant, en aquell moment, lluny ja dels acords a què havia arribat Codina deu anys endarrera amb les escoles, eren de difícil accés per al ciutadà del carrer. Només 34 d'aquells espais estaven gestionats per clubs. La situació, malgrat els deu anys transcorreguts des de la mort d'en Franco, no havia canviat pas tant, si més no en termes relatius.

A partir del 1984 i fins al 1992 la ciutat viuria el període més intens de construccions esportives, tot i que, insisteixo, encara se n'han continuat fent després. La llista és tant impressionant que ens dóna una cabal idea —si no us l'heu feta ja— dels monumentals dèficits que arrossegava l'Hospitalet en aquest àmbit (Taula 20). Inclòs dins d'aquesta dinàmica, mereix un comentari especial la incorporació de l'Hospitalet com una de les subseus dels Jocs Olímpics de Barcelona 92. Es va arribar a parlar en algun moment que podíem ser subseu d'handbol, voleibol i beisbol. Les dues primeres opcions es van esvair l'una darrera l'altra, especialment per motiu d'instal·lacions. Al final, probablement perquè aquest històric esdeveniment no passés de llarg, els dirigents hospitalencs van acceptar ser subseu de beisbol, un esport amb molt poca tradició a la ciutat, que només havia disposat fins aleshores d'un equip amb de temps d'existència a mitjan anys seixanta que jugà a Segona Divisió, i algun partit d'exhibició en alguna festa major dels anys cinquanta... Hi va haver veus crítiques per la designació de l'Hospitalet com a subseu principal de beisbol, per la seva manca de tradició i d'instal·lació adient, ja que va passar per davant d'altres localitats del Baix Llobregat amb moltíssim més pes dins d'aquest esport. Però no es va canviar la decisió. Ràpidament es va importar un històric equip de Barcelona que passava per grans dificultats en aquells anys, l'Hèrcules Les Corts. Una part del club va decidir acceptar l'oferta i venir a l'Hospitalet per instal·lar-se al nou Estadi Olímpic que s'havia de construir amb motiu dels Jocs. El preu, treure del nom el topònim «les Corts» —i el que això significava d'història per a ells—, i posar-hi darrera «l'Hospitalet». El temps ha demostrat que aquell magnífic estadi ha passat a la història com a una inversió tan poc rendible socialment que avui dia s'ha reconvertit en l'estadi de futbol de la ciutat. A la Història, però, el nom de l'Hospitalet ha quedat lligat al de Barcelona 92...

Són els anys que Núria Puig ha definit com de la *«legitimació del sector públic»*[22] que, tot creant els mitjans de comunicació pertinents, intentarà refermar i rendibilitzar la seva tasca alhora que complir amb el deure democràtic d'informar els ciutadans. A l'Hospitalet, a banda dels successius formats de butlletins municipals que han culminat amb l'actual format tabloide

del diari *L'Hospitalet,* que dirigeix Cristina Sánchez, des de l'Ajuntament s'apostarà per la fórmula de les emissores municipals de Freqüència Modulada (FM), que seran considerades a l'inici dels vuitanta com a eina bàsica i molt útil en la política informativa local. Aquí es refundarà Ràdio L'Hospitalet l'any 1981. Amb uns durs inicis, s'anirà establint molt de mica en mica, i en determinades èpoques ha tingut una gran acceptació dels ciutadans. En l'àmbit esportiu —en què un servidor ha col·laborat entre els anys 1982-1993 i 1996 fins a l'actualitat— cal dir que, a banda d'un inici més aviat pobre i mancat de criteris (per exemple, només es parlava d'uns equips de la ciutat i no d'uns altres pel simple fet de la seva proximitat a la seu de l'emissora), a partir aproximadament de l'any 1984 o 1985 s'ha donat un servei informatiu al ciutadà cada vegada més rigorós, competitiu, professionalitzat i complet. Redactors com Xavier Aguilera, David Puig, Jordi Mèlich, Lluís Izquierdo o un servidor han marcat la columna vertebral de la informació esportiva local dels darrers quinze anys. A més, d'altres professionals del sector esportiu han passat per aquesta emissora per marxar després a mitjans d'un àmbit de cobertura fins i tot nacional, com Jordi Pons, Joan Barau, Rosa Gordillo, Ruth Vilar, Jordi Ramos o Joan Batllori... I noves generacions de periodistes hi continuen passant. El següent pas en la comunicació pública de la ciutat, per no perdre el fil del desenvolupament mediàtic, passa per una televisió local i per un portal d'Internet. Pel que fa a les iniciatives privades, fracassats els intents dels anys vuitanta (*El Llobregat* i *Llobregat Sport*), cal destacar que avui dia gaudim d'un bon nombre de capçaleres privades de premsa periòdica, majoritàriament gratuïtes (*El Tot, Aquí, El Mercat de l'Hospitalet, El Far...*).

Vinculat a aquest aspecte de millora del panorama esportiu, i una vegada segurament les autoritats municipals han aconseguit unes quotes significatives d'aquesta «legitimació del sector públic», des de la regidoria d'Esports —ja des del segon mandat electoral en mans sempre del PSC amb Amadeu Joan (1983-1990), Josep Baliu (1990-1999) i Antoni Bermudo (des del 1999) com a Tinents d'Alcalde de l'Àrea— es faran plans fins i tot tendents a modificar el propi teixit

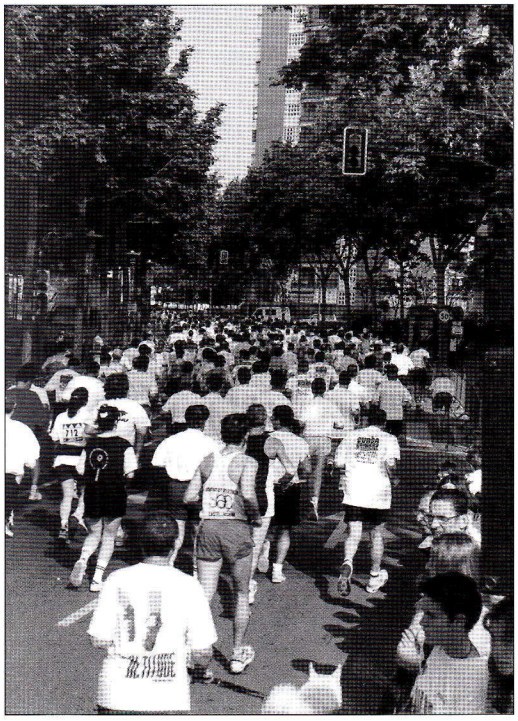

215
1a Cursa L'Hospitalet, organitzada per Esport a Punt el 1999, en passar per la rambla Marina a Bellvitge.
EAP

associatiu que hi ha a la ciutat, eliminant quan calgui aquella part poc moderna o que no respon al que ha de ser el model preferent d'esport per a tothom preconitzat des de les institucions públiques i, de passada, reduint la ràtio de clubs per instal·lació[23]. En aquest sentit, per exemple, s'impulsà l'any 1985 un «Pla de millora del futbol» que volia solucionar *«una situació pràcticament inviable»*[24] a la ciutat. Reduir l'excessiu nombre de clubs de futbol que s'havien arribat a crear amb el pas del temps, que aleshores eren més de 90, era l'objectiu del pla. La forma: incentivar les fusions tot primant aquelles entitats que disposaven de tota la piràmide d'equips (des dels més petits fins al sènior). També com a objectiu subsidiari del pla hi havia el de millorar la qualificació dels tècnics, sobretot els dedicats al futbol de base. L'Ajuntament oferí a *«les entitats producte d'una fusió realment representativa»* uns convenis que podien suposar un milió de pessetes en tres anys; la creació i manteniment durant quatre anys de les escoles de tecnificació als clubs, amb *«tècnics de prestigi reconegut»*; la realització de cursos per a entrenadors, i d'altres temes d'assessorament. A canvi, a més de fer aquestes fusions representatives, els clubs s'havien de comprometre a mantenir (o bé ampliar) aquestes fusions durant un termi-

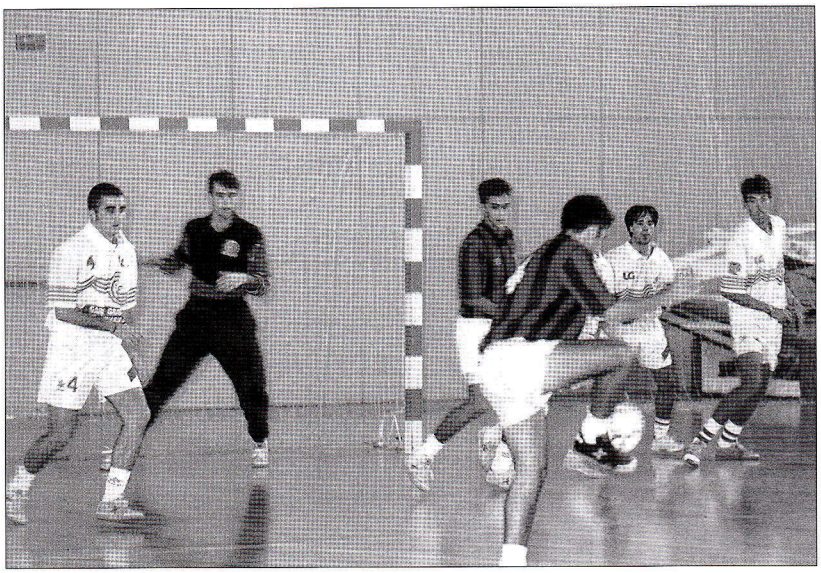

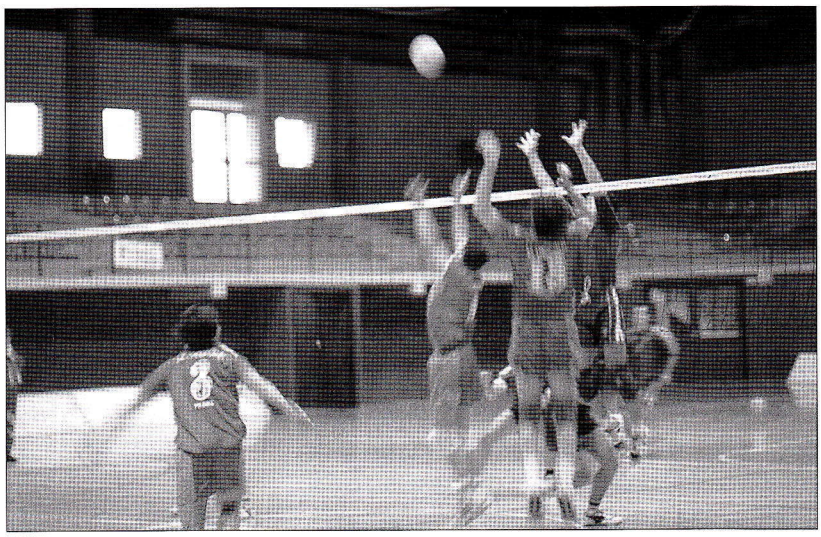

216
El futbol sala és un dels esports més populars a la ciutat avui. A la imatge, un partit de la pretemporada de l'equip de Bellsport, el 1996.
AJL'H

217
L'Hospitalet ha estat planter del voleibol català i, fins i tot, va arribar a tenir un equip (AE L'Hospitalet) a la màxima categoría.
AJL'H

ni mínim de cinc anys, a construir *«piràmides esportives coherents»*, a organitzar les escoles de tecnificació sota les directrius i el finançament del Patronat Municipal d'Esports (PME), i que els seus tècnics i directius assistissin als cursos tècnics, les conferències i les jornades del PME. El programa va tenir un cert èxit i van haver-hi algunes fusions. Així, a Pubilla Cases es va formar el Club Fútbol Pubilla Cases-Peña (amb el CF Pubilla Cases i la Peña Luis del Sol), que més tard retiraria el darrer mot per quedar-se només amb el nom del barri. A Bellvitge va sortir el CF Unificación Bellvitge (a partir del CF Bellvitge Norte, de la Peña Bética i del club de petanca del barri). A Santa Eulàlia es va formar el Santa Eulàlia Joventut (a partir de l'Atlètico Santa Eulàlia i del CF Joventut Hospitalet) i també més tard el CF Hospitalet Atlético-Guimerà (a partir de la ja reconvertida UD La Bomba —ara Hospitalet Atlètico— i del CF Guimerense), però aquesta darrera fusió no durà gaire temps i els dos clubs tornaren a anar pel seu compte. A la Florida va sortir el CF La Florida (a partir, entre d'altres, de la Peña Españolista Domingo Peiró). Més enllà de reduir el nombre de clubs (on després el pas del temps i la manca d'instal·lacions també van donar el seu cop de mà eliminant les entitats amb menys viabilitat), el pla va aconseguir formar entitats de referència als barris esmentats i, especialment, començar un certa tecnificació del entrenadors —amb la col·laboració d'un tècnic tan prestigiós en la matèria com Laureano Ruíz— que mai no ha estat resolta del tot fins ara, però on sens dubte s'ha millorat molt. Alguns dirigents d'aquests anys han deixat una llarga empremta en alguns d'aquests clubs. Una empremta que de vegades arriba fins i tot al mig segle de dedicació, com el fins l'any 1998 president del Pubilla Cases, Josep Martínez, que va iniciar la seva trajectòria en diferents clubs l'any 1950, fins a arribar a presidir l'hereu de tots, el Pubilla Cases. O com el cas d'Eduard Rodríguez, president de l'Hospitalet Atlètic fins al juny de 1995, en què va deixar el càrrec que ocupava des de feia trenta anys. Rodríguez en va ser president des del 1965, quan el club portava el nom del barri de la Bomba, i a més ja havia estat els cinc anys anteriors el secretari de l'entitat. Va fer un tàndem molt recordat durant moltes temporades amb Enrique Silvestre, com a entrenador. L'exjugador de la Real Sociedad viu a l'Hospitalet i actualment és seleccionador català de base. I també podem recordar Jaume Martínez a la directiva del Santa Eulàlia des del 1960 fins a mitjan 2000.

És un fet innegable que als darrers anys també en d'altres esports s'ha intentat unificar esforços per crear entitats més potents que fossin referent a les seves zones d'actuació i tinguessin una major capacitat tant organitzativa com esportiva. Una de les maneres més eficaces de fer-ho també ha estat mitjançant convenis de col·laboració de tota mena, i especialment els de gestió d'instal·lacions. Així, i des de mitjan anys vuitanta van néixer, aplegant bona part dels clubs de

diferents especialitats esportives existents a cada barri, algunes de les principals entitats poliesportives d'avui dia: l'Agrupació Esportiva Santa Eulàlia, l'Associació Esportiva Centre Sanfeliu, l'Associació Esportiva L'Hospitalet (a la Florida i les Planes), l'Associació Esportiva Bellsport (a Bellvitge), el Centro Cultural Recreativo Collblanc-La Torrassa i el Centre La Torrassa (aquests dos també amb una important vessant cultural). També en aquest sentit s'ha procurat estimular sobretot les entitats sensibles al treball esportiu en el temps de lleure i per a tothom. Des de final dels anys vuitanta, la preocupació d'aquestes entitats per la vessant social de l'esport, és a dir, la necessitat de portar l'esport a l'abast de tots els col·lectius —inclosos els més desafavorits, com dones, disminuïts o tercera edat— els portà a adherirse a les organitzacions d'esport per a tothom, i concretament a l'Associació Catalana d'Esport per a Tothom (ACET), de la qual s'independitzaren més tard per formar la seva pròpia organització, Esport a Punt, d'àmbit local però sempre afiliada als moviments català i espanyol d'esport per a tothom i a les seves organitzacions coordinadores. D'aquesta vessant de l'associacionisme han sortit a la ciutat iniciatives tan importants com l'Holimpialet (una mena de jocs escolars d'estiu que tingueren molt d'èxit) i, en general, la coordinació de la major part de les activitats lúdicoesportives d'estiu dels darrers anys a la ciutat. He d'esmentar aquí l'esforç d'un dels principals impulsors d'aquesta idea d'esport per a tots a l'Hospitalet, Sergio Manzano, tràgicament desaparegut l'any 1996. El poliesportiu de Bellvitge porta el seu nom com a homenatge pòstum.

En un darrer pas, que estem vivint encara, les autoritats municipals han buscat l'efectivitat en la gestió econòmica a través de convenis amb aquestes entitats més sensibles amb l'esport social o, si es vol, més properes a la visió que té de l'esport l'equip de govern. Uns convenis que cada vegada busquen més el compromís de la mateixa entitat amb la instal·lació que utilitzen i que els acull. En aquest sentit, cada vegada més s'intenta que el petit manteniment diari vagi a càrrec de les entitats que reben la concessió de la gestió. Les instal·lacions de darrera generació, però, mereixen una especial atenció en aquest sentit ja que suposen nous models dins del ventall de convenis utilitzats. Així, la gestió del Complex Esportiu L'Hospitalet Nord va ser adjudicada per 25 anys en concurs públic a una empresa especialitzada —Eucagest—, en un pas orientat cap a una professionalització en la direcció d'una instal·lació tan diversificada. També es va oferir la gestió de l'Estadi Olímpic de Beisbol a la Federació Espanyola d'aquest esport, per motius de rendibilitat econòmica, però la Federació no ho va acceptar i, finalment, el diamant ha estat reconvertit en camp de futbol.

Curiosament, és en la primera d'aquestes dues formes on més es donen la mà els sistemes públic i privat de servei esportiu. Entitats privades sense ànim de lucre

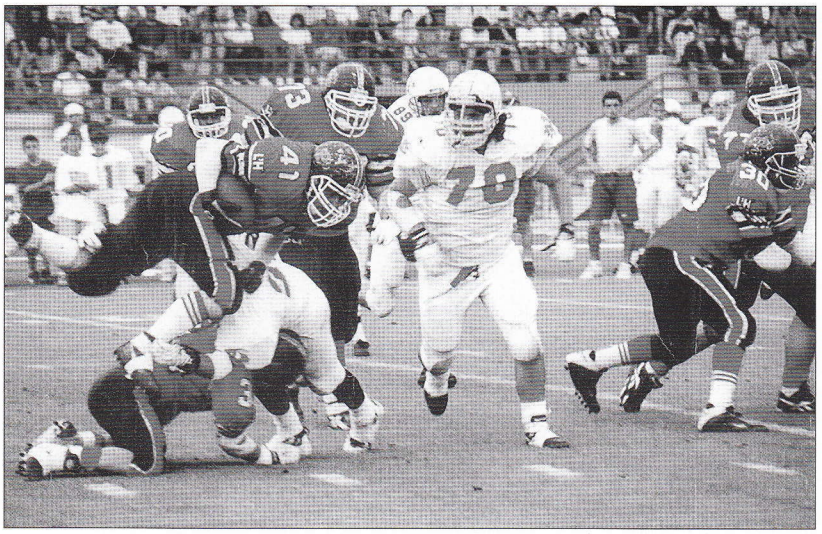

218
Els Pioners de l'Hospitalet van portar un nou esport a la ciutat: el futbol americà.
CFAPL'H

219
L'equip de L'Hospitalet Club Hoquei, l'abril del 1998.
L'HCH

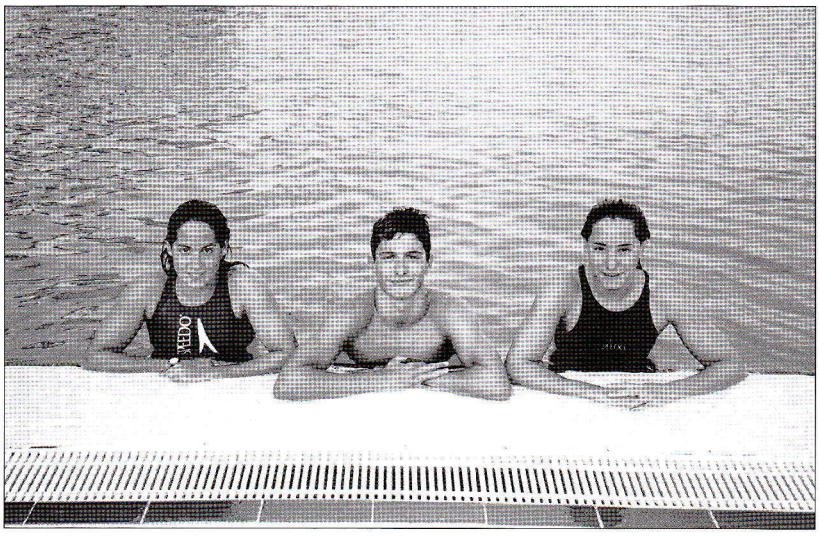

220
Maria dels Àngels Bardina, Teo Edo i Mireia García durant el Campionat d'Europa de natació del 1999 a Istambul. CNL'H

que reben ajudes municipals, gestionen instal·lacions públiques i ofereixen serveis al ciutadà. Una oferta complementada també amb l'estrictament privada dels gimnasos, que ha crescut aprofitant diverses estratègies, com l'especialització en tota la mena de gimnàstiques de manteniment que han anat apareixent amb el temps, l'ensenyament i la pràctica de disciplines marcials (karate, judo, taekwondo i d'altres) més o menys de moda en determinades èpoques, oferint ràpidament instal·lacions per als esports que han anat sorgint en aquests anys, com l'esquaix, o per a noves pràctiques demanades pels usuaris, com les saunes o els solàriums, i fins i tot aprofitant els buits de les infraestructures públiques de zones de la ciutat en determinats moments.

L'esport, amb l'impuls rebut a Catalunya amb motiu dels Jocs Olímpics de Barcelona 92, ha arribat a l'Hospitalet a xifres que parlen de gairebé 46.000 practicants d'alguna modalitat, no federats (la majoria, 38.500) o federats (7.500), repartits aproximadament en un 60% de masculins i un 40% de femenins. Per esports, el més practicat a la ciutat, segons diuen les estadístiques municipals, és la natació, amb gairebé 11.000 persones. Fins i tot més practicants tindrien totes les modalitats de gimnàstica (fítness, aeròbic, manteniment, educació física...) si les agrupéssim. Després seguirien el futbol de sala (més de 4.000, amb una bona implantació d'equips federats però, per sobre de tot, de lligues socials), el futbol de camp (amb poc menys de 3.000 esportistes però rei dels esports a la ciutat en nombre de practicants federats), el basquetbol (amb 2.500 jugadors, però menys de la meitat federats), la petanca (amb 2.200 seguidors actius), el tennis (1.600 afeccionats practicants) i el voleibol (un miler). La resta d'esports tenen menys d'un miler de practicants a l'Hospitalet, malgrat que de vegades ja porten temps de treball com és el cas, per exemple, de l'Hoquei Club L'Hospitalet, fundat el 1982. També cal observar com la ciutat segueix la tradició d'apuntar-se a les noves disciplines que ens arriben. És el cas dels Pioners, un equip de futbol americà que ja té una dècada d'existència. Curiosament, tres dels esports de més èxit en aquest moment s'han desenvolupat als darrers trenta anys: la natació inicia pràcticament el camí a principi dels setanta, amb les primeres piscines públiques; el futbol de sala ha viscut un salt quantitatiu molt important als darrers vint anys, amb la construcció dels nous poliesportius i la creació de nombroses lligues de lleure (tot i que des dels anys setanta havia començat a practicar-se a les escoles i també per equips federats); i la petanca, amb tots els clubs i les instal·lacions sorgides als darrers 25 anys, ja que la primera entitat d'aquest esport de què es té notícia a la ciutat, el Club Petanca Hospitalet, data del 1977.

Pel que fa a l'esport d'elit, és a dir, de les categories professionals, les autoritats municipals decidiren al seu moment apostar per l'esport de promoció i, en general, no ajudar les entitats per tal que els seus primers equips puguin pujar a categories de transcendència nacional. Aquest darrer fet només es contempla com a puntual quan algú, amb una bona feina al darrera, ho aconsegueix per mèrits propis. És el cas l'any 1998, per exemple, de l'equip de voleibol de la AE L'Hospitalet, que jugà a la Superliga de l'ACEVOL (la Asociación de Clubes de Voleibol), gràcies en bona part al suport municipal. O l'any 2000, de l'equip femení de bàsquet de l'Associació Esportiva Centre Sanfeliu (AECS) que ha arribat a la Divisió d'Honor. Però malgrat aquest suport, l'esport d'elit continua sent gairebé inabastable. Així, l'AE L'Hospitalet, després de dues temporades a la màxima competició amb jugadors de la categoria de l'exinternacional Toni Alemany o Edmon

Solanas, ha hagut de renunciar per manca de patrocinador que cobrís els 10 o 15 milions necessaris per completar el pressupost mínim de sortida (l'Ajuntament hi posava els 10 milions restants). Hi ha hagut d'altres casos, com quan el Club Bàsquet L'Hospitalet aconseguí pujar a Primera B cap al final dels vuitanta. Per jugar a la categoria de plata del bàsquet nacional (antesala aleshores de l'ACB), la directiva presidida per Xavier González va aconseguir el que pocs han aconseguit a la ciutat, un patrocinador convençut: la firma Cirsa. Malauradament, la feina del cos tècnic no va saber rendibilitzar els recursos i finalment es va perdre la categoria llastimosament... i també el preuat patrocinador. Per cert que al cos tècnic d'aquell equip hi havia, en principi darrera l'entrenador Rafael Layola, un home de bàsquet ja experimentat al Santiago Apóstol. Em refereixo a Àngel Fernández, que fins i tot arribà a dirigir l'equip al final de la seva trajectòria a Primera B. Un singular hospitalenc (nascut l'any 1959, va viure molt de temps a Collblanc) que en els negocis ha sabut aixecar tota una immobiliària com és Don Piso, i que en l'esport sempre li ha agradat el bàsquet. La seva altra dèria en aquest sentit ha estat el FC Barcelona, on va ser a la directiva de la secció de bàsquet. L'any 1997 també va ser candidat a la presidència del club a les eleccions. Finalment, però, les va guanyar en Josep Lluís Núñez per 24.025 vots contra 5.209. Ara, l'any 2000, també s'ha presentat integrat dins de la candidatura de Joan Gaspart i finalment ha aconseguit el seu somni: entrar en la directiva i com a vicepresident.

El cas del Centre d'Esports L'Hospitalet és, potser, una excepció. El club milita a Segona B (la tercera categoria nacional) des de l'any 1982 (després d'un llarg parèntesi de «travessia del desert» per categories regionals i de Tercera Divisió). La temporada 84/85, el CE L'Hospitalet es fa filial del RCE Espanyol (no sense divisió d'opinions entre els socis) i s'assegura la supervivència econòmica gairebé una dècada. Quan trenqui aquesta relació de filiació, només les creixents ajudes econòmiques municipals li permetran mantenir-se a la categoria nacional. Actualment, l'Hospi rep una important subvenció municipal d'uns quaranta milions. A canvi, l'equip llueix publicitat de la ciutat (el símbol de L'H). Un patrocini aprovat al Ple municipal com a manera de promocionar la imatge de la ciutat (de l'Hospi se'n parla a la premsa i se'n fan transmissions televisives) i d'intentar pujar un equip a unes categories mediàticament encara més atractives com és la Segona A, en què les televisions i les emissores de ràdio nacionals ja posen més èmfasi. Per la presidència del club han passat a les darreres dècades Emili Huguet Huguet (1970-1974), Antoni Jordán Sorribas (1974-1977 i 1979-1983), Joaquim Llobet Roca (1977-1978), Joan Montoliu (un breu lapsus de temps), Josep Gil Álvarez (1978-1979), David Lacruz Pedra (1983-1992), Jaume Barris (un breu lapsus de 67 dies), Francisco Ramírez Palomo (1993-1995) i Miguel García (des del 1996). Pels equips d'aquests anys han passat joves figures del futbol català en formació que després han esdevingut noms importants del futbol nacional, com Joan Golobart, Jordi Masnou, Roberto Fresnedoso, Jordi Lardín o Roberto Elvira, per citar-ne només alguns.

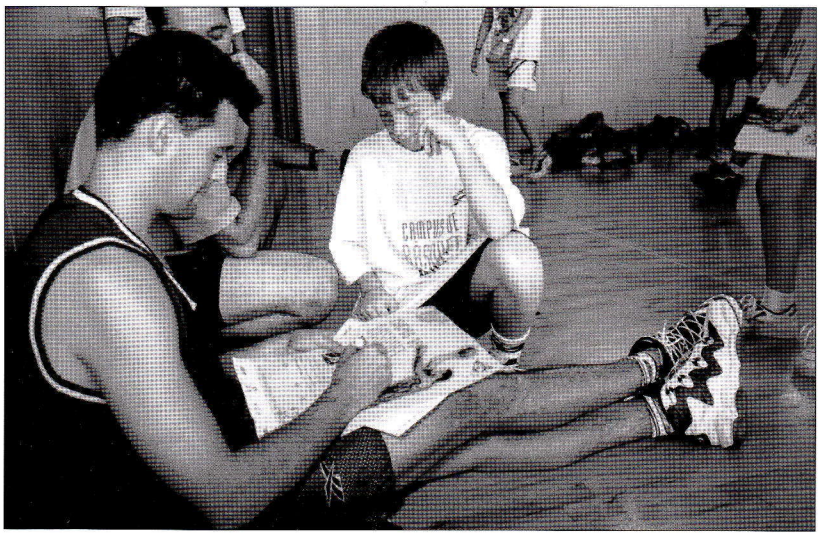

221
El jugador de bàsquet Xavi Fernàndez al seu campus de bàsquet del 1998.
EAP

Mentrestant, els esportistes d'aquí que han acabat arribant a l'elit dels seus esports es multipliquen i, de vegades, fins i tot es queden aquí, a casa. Són els casos del nedador Teo Edo i de les nedadores Maria dels Àngels Bardina i Mireia Garcia, que han marcat tot un punt de referència en la nostra història esportiva en participar tots tres als Jocs Olímpics de Sydney. Mireia Garcia, nascuda a Viladecans però sempre a les files del Club Natació L'Hospitalet, ja té una medalla

222
Un membre de l'expedició del Club Muntanyenc L'Hospitalet al cim del Gasherbrum II, a l'Himalaia, el 23 de juliol de 1992.
CML'H

de bronze en l'europeu d'Hèlsinki 2000, en la prova dels 200 papallona, i ja abans havia participat en un campionat del Món a Austràlia. A Sydney va ser novena amb rècord d'Espanya dels 200 papallona inclòs. També Edo y Bardina —ells sí, originaris de l'Hospitalet i també membres del Club Natació L'Hospitalet— acumulen innombrables triomfs. Bardina té ara mateix els rècords d'Espanya de 400, 800 i 4x200 (amb la selecció espanyola). Edo és campió d'Espanya de cinc quilòmetres i bronze a l'europeu d'hivern de Lisboa 1999 en 1.500 metres. De moment tots segueixen competint pel seu club de sempre.

També parlo del jugador de bàsquet Xavi Fernández, un hospitalenc que de jove jugava a bàsquet al carrer i que va ser format des dels 14 anys fins als 18 al Club Bàsquet L'Hospitalet. L'aler juga ara a l'ACB: durant moltes temporades amb el FC Barcelona, abans amb l'Elosúa León, després a l'Unicaja de Màlaga i ara, cedit, al Gran Canaria. Internacional 52 vegades, Xavi Fernández ha estat el segon esportista nascut a l'Hospitalet que ha participat en uns Jocs Olímpics i el primer que ho ha fet com a jugador (Eduard Kucharsky ho havia fet com a entrenador de l'equip de bàsquet a Roma 60). Fernández va participar a les Olimpíades de Barcelona, el 1992, on va disputar 9 minuts contra Alemanya (3 punts), 5 minuts contra Brasil (3 punts), 7 minuts contra Croàcia (4 punts), gairebé 4 minuts contra Angola (0 punts), 12 minuts i mig contra l'anomenat «Dream Team» dels Estats Units (3 punts), uns altres 12 minuts contra Veneçuela (15 punts) i gairebé 25 minuts més de nou contra Angola en la segona fase (12 punts). Espanya només va poder ser novena dels 12 participants. Fins ara, Xavi Fernández porta ja acumulats gairebé 10.500 minuts jugats a la lliga ACB!

Dins l'anecdotari olímpic, cal citar també l'atleta Joan Ramon Moya, que ha participat als Jocs de Sydney 2000 en qualitat d'entrenador dels atletes d'Andorra i, per tant, amb bandera andorrana, ja que té la doble nacionalitat. Natural de l'Hospitalet, Moya ha arribat a ser un migfondista notable a Catalunya i, després de marxar al final dels anys vuitanta cap a Andorra per motius laborals, ha estat atleta internacional i ara entrenador olímpic amb l'equip del Principat. La seva família encara resideix a l'Hospitalet.

No podem oblidar els més nombrosos esportistes de la ciutat que han participat en Jocs Paralímpics, com Ivan Hompanera (Sydney 2000), José Luis Tovar (Barcelona 92, Atlanta 96 i Sydney 2000) o Begoña Redal (Barcelona 92, Atlanta 96 i Sydney 2000) per citar-ne només els darrers.

O els futbolistes Sergio González i Toni Soldevilla, jugadors nascuts a la ciutat, tot i que han passat poc per equips locals. Ja s'han fet un lloc a Primera Divisió amb l'Espanyol i, especialment Sergio, ja ha fet història en marcar el gol de la victòria del seu equip a la final de la Copa del Rei de la temporada 1999/2000, que van guanyar l'Espanyol a l'Atlético de Madrid per 2 a 1 l'any del centenari del club blanc-i-blau. Els segueixen David Ávila, Alberto Lopo i Quique de Lucas, joves promeses també nascudes a l'Hospitalet i ja internacionals a les seleccions de categories inferiors. O la tennista Àngels Montolio, una jove de la ciutat que començà a jugar a tennis al Complex Esportiu Tennis L'Hospitalet —on s'allotja el Club Tennis L'Hospita-

let— i que ha disputat proves del circuit internacional. El 1999 ha estat de moment el seu millor any, i al 2000 ha arribat a situar-se entre les primeres 50 raquetes femenines del món. O la portera de la selecció nacional espanyola de waterpolo, Montse Jassé, veïna del barri de la Gran Via Sud, que va iniciar-se en aquest joc a l'equip de l'AESE i que ha arribat a disputar el primer mundial femení d'aquesta disciplina, a Sydney, l'any 1998. O els alpinistes del Club Muntanyenc L'Hospitalet, que han portat el nom i la bandera de la ciutat per cims de vuit mil metres, com el Gasherbrum 2 o el Langtan Lirung. També el karate, amb María José Maya que busca el camí dels Jocs Olímpics del 2004, o el patinatge, amb Ramsés Reina, patinador internacional situat al capdavant d'una llarga tradició de campions de Catalunya i d'Espanya... Els noms es fan ara interminables. Qui vingui darrera, que no esperi cent anys més a completar aquesta història. El treball serà cada vegada més feixuc...

NOTES

[1] Puig, Núria. «Política esportiva a Espanya» En: *Lectures en sociologia de l'oci i de l'esport*. Barcelona, UB, 1994. (Textos Docents; 20).

[2] *La Voz del Llobregat*, 10-12-1974.

[3] *La Voz del Llobregat*, 2-8-1974.

[4] Alguns dels monitors que treballaven en aquell moment al Servicio Municipal de Educación Física recorden que quan Codina accedí al càrrec, es va reunir amb set d'ells per tal de sol·licitar la seva ajuda en la nova tasca que havia de dur a terme.

[5] Op. citat nota 2 d'aquest capítol.

[6] Op. citat nota 28 del capítol 7.

[7] Op. citat nota 2 d'aquest capítol.

[8] Entrevista enregistrada amb altres treballadors de l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de l'Hospitalet l'any 1999.

[9] Codina i Llusà van dirigir el CB Hospitalet entre el 1977 i el 1979, mentre que el mandat de Codina a Esports va durar fins a principi del 1978.

[10] Op. citat nota 28 del capítol 7.

[11] Op. citat nota 28 del capítol 7.

[12] *La Voz del Llobregat*, 25-10-1974.

[13] Op. citat nota 28 del capítol 7.

[14] De fet, avui dia alguns dels monitors d'aquella època que encara treballen a l'àrea municipal d'Esports, defensen el sistema de l'Escuela Deportiva Municipal tot recordant que va servir d'exemple a d'altres ciutats como Santander, Getafe, Pozuelo de Alarcón o Bilbao i que algunes encara conserven. També destaquen el sistema defensat en aquell moment (que el menut no s'especialitzés en cap esport fins als 12 o 14 anys, i fins i tot el fet d'utilitzar les instal·lacions esportives escolars torna a ser defensat ara).

[15] Op. citat nota 28 del capítol 7.

[16] *L'Estaca*, 15-6-1978.

[17] Op. citat nota 8 d'aquest mateix capítol.

[18] *L'Estaca*, 1-6-1978 i 8-6-1978.

[19] Alguns monitors diuen ara que aquests cursos duraven un mínim de dos mesos, i no una setmana.

[20] «Programa d'Esports 1980», exemplar mecanografiat elaborat pel Patronat Municipal d'Esports. L'exemplar que jo he consultat es troba al Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

[21] *Les instal·lacions esportives a les comarques de Barcelona*, Barcelona, Diputació, 1985.

[22] Op. citat nota 1 d'aquest mateix capítol.

[23] D'altra banda, una tendència, la de la renovació/transformació de les entitats esportives, que ja s'havia produït en els altres dos grans canvis polítics d'aquest segle (de la Dictadura a la República, i de la República al franquisme), cadascuna per suposat amb unes connotacions diferents.

[24] «Pla de millora del futbol, 1985». Exemplar mecanografiat elaborat pel Patronat Municipal d'Esports. (És al Centre d'Estudis de l'Hospitalet).

223
Reunió de jugadors veterans de futbol, junts quaranta anys després, al bar Vendrell, el 1971. D'esquerra a dreta: Biosca, E.Viñals, R.Redó, Cardús, Carreras, Emeterio, Alberto, S.Cuenca, D.Redó, Munné, P.Mas, J.Vera, Mariatger, Vilella, R.Duch i D.Cuenca.
JV

224
Homenatge, el 1974, als veterans del CB L'Hospitalet que van guanyar el Campionat d'Espanya de bàsquet del 1940. D'esquerra a dreta: Vidal, Maneja, Rodon, Escalera, Marcel·lí Ferrer, Manzanares, Rosell, Jaume Josep.
VL

Vagi, amb aquesta obra, l'homenatge a tota la gent que al llarg dels darrers cent anys s'han dedicat al món de l'esport a l'Hospitalet.

Bibliografia

Anuari Estadístic de la ciutat 1998. L'Hospitalet, Ajuntament, 1999 [suport informàtic]

Abarca Médico, Lluís. *Històries de la Torrassa.* L'H, Centre la Torrassa,1989

Arasa, Daniel. Xaloc. *Gent de l'Opus Dei a l'Hospitalet...* Barcelona, Albada, 1998

Arnau i Arnau, Emili. *70 anys de bàsquet a Catalunya.* Barcelona, Ronsel, 1993

Boix, Ricard, Lluís Millet, Núria Puig. *Les instal·lacions esportives a les comarques de Barcelona.* Barcelona, Diputació, 1985

Calvet i Mata, Rossend. *Història del FC Barcelona.* Barcelona, Hispano-Europea, 1978 (Herakles)

Camós i Cabeceran, Joan. *L'Hospitalet, la història de tots nosaltres.* Barcelona, Diputació, 1986 (Estudis locals i comarcals ; 1)

Corominas, José. *Medio siglo de atletismo en España, 1914-1964.* Madrid, Publ.del COE,1964

Diccionari del Barça. Antoni Closa, Jordi Blanco [et al.]. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1999 (Diccionaris de l'EC)

Enciclopèdia de l'excursionisme (2 vol.). Barcelona, Dalmau, 1964

Estapé, Josep. *El Siglo del Deporte* (2 vol.). Barcelona, Difusión Internacional,1986

Estudio sobre los equipamientos de deportes y de espacios libres para el ocio de Barcelona y comarca. Barcelona, Comisión Urbanismo...[Ajuntament], 1973

Forjadors de la història esportiva de Catalunya. Barcelona, Generalitat. DG Esport., 1987 ...

García Castell, J. *Història del futbol català.* Barcelona, Aymà, 1968

Gásquez García, Celia. *Ateneu de Cultura Popular de l'H... anàlisi històrica.* L'H, 1999. [Inèdit en consulta al CEL'H]

Gil Meseguer, Enric. *Sobre dues rodes. La bicicleta a l'Hospitalet (1900-1996).* L'H, CEL'H, 1996 (Quaderns d'Estudis; 15)

Grant, Richard, Richard Ballantine. *El gran libro de la bicicleta.* Madrid, Aguilar; El País, 1992

Història de l'Hospitalet, una síntesi... L'Hospitalet, Publ. Abadia Montserrat; CEL'H, 1997

Hurtley, Jacqueline. Josep Janés. *El Combat per la Cultura.* Barcelona, Curial,1986 (Biblioteca de Cultura Catalana)

Jordà i Capdevila, Josep M. *Collblanc i la Parròquia de St. Ramon Nonat.* Barcelona, la Parròquia, 1996

Lectures en Sociologia de l'oci i l'esport. Barcelona, UB, 1994 (Textos Docents ; 20)

El llibre d'or del futbol català. Barcelona, Monjoia, 1928

Lorente i Segura, Juli. *Història de la boxa a Catalunya* (2 vol.). Barcelona, Tot Ed., 1996

Marcè i Piera, Matilde. *Espigolant en el passat.* L'Hospitalet, Ateneu, 1996

Marcé i Sanabra, Francesc. *Hospitalencs d'ahir: breu diccionari biogràfic.* L'H, Ateneu, 1994

Mèlich, Jordi. *Història d'un club modest. Santiago Apostol.* L'H, Centre la Torrassa, 1995

Miracle, Lluís. *El handbol a onze català.* Barcelona, Argos Vergara, 1982

Nolla Durán, Jaime. *Ayer y hoy del fútbol catalán.* FCF, Barcelona, 1976

Plans Bosch, Juan. *Libro de oro «Volta Ciclista a Catalunya» 1934-1950.* Barcelona, Publitel, 1952

Primeres jornades del barri Collblanc-Torrassa. L'H, Aula Cultura Collblanc-La Torrassa, 1980 [edició ciclostilada]

Pujadas, Xavier, Carles Santacana. *Història il·lustrada de l'esport a Catalalunya* (2 vol.) Barcelona, Columna ; Diputació, 1994-95

Pujadas, Xavier, Carles Santacana. *L'altra Olimpiada. Barcelona'36.* Barcelona, Llibres de l'índex, 1990

Pujadas, Xavier, Carles Santacana. *L'esport és notícia. Història de la Premsa Esportiva... (1880-1992).* Barcelona, Diputació ; Col·legi Periodistes, 1997 (Vaixells de Paper ; 23)

Ramon i Morros, Jaume. «Breu història de l'excursionisme organitzat a l'H...» En: *Quaderns d'estudi* núm. 6 (1988), p. 222-232

Rodríguez, Ángel, Francisco Narbona. *Enciclopedia del fútbol* (vol. I). Madrid, 1950

Sala, Cristina. *Taller barri Collblanc-la Torrassa. Associacionisme 1960-1980.* L'H, CEL'H, 1995 (Quaderns d'estudi; 11)

Salmerón Vargas, Inocencio. *Penkin'g Club. Club Pimpinela (1943-1963).* L'H, 1997 [Inèdit en consulta al CEL'H)

Santacana i Torres, Carles. *Victoriosos i derrotats...* Barcelona, Publ. Abadia Montserrat, 1994 (Llorenç Sans ; 6)

Segura Palomares, Juan. *Historia del RCD Español.* Bilbao, G.Enciclopedia Vasca,1974

Solà i Gussinyer, Pere. *L'esclafament de l'associacionisme lliure a Catalunya...* Barcelona, Dalmau, 1996

Solà i Gussinyer, Pere. *Història de l'associacionisme català... 1874-1966...* Barcelona, Generalitat, 1993

Unión Velocipédica Española (UVE). *Unión Velocipédica Española. 50º Aniversario 1896-1946.* [memòria de l'any 1946]. Madrid, UVE, 1947

Vilarrasa i Andreu, Sílvia. *Moviments Catòlics a La Garriga (el cas fejocista, 1931-1936)...* Sant Cugat, Rourich,1997 (Contrapunt-Monografies)

Villagrasa Láriz, Emiliano. *Hospitalet, una ciudad en marcha.* L'Hospitalet, [l'autor], 1961

Relació d'arxius, biblioteques i fons consultats

Arxiu Històric del Govern Civil de Barcelona (Barcelona)

Arxiu Històric de Barcelona, Casa de l'Ardiaca (Barcelona)

Arxiu Històric de L'Hospitalet (l'Hospitalet)

Fons El Mundo Deportivo (Barcelona)

Fons del Centre Catòlic (l'Hospitalet)

Fons de la Secció Ciclista de la Unió Esportiva Sants (Barcelona)

Fons de la Unió Ciclista L'Hospitalet (l'Hospitalet)

Fons del Veloclub Excursionista de L'Hospitalet (l'Hospitalet)

Biblioteca de l'Esport (Esplugues)

Servei BABEL'H (Base de Dades Bibliogràfica i d'Estudis Locals sobre l'Hospitalet) Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

Biblioteca de l'INEFC (Barcelona)

Fons personal de Domingo Casanovas

Fonts

PREMSA

ABC Noticias (1997-1998)

Actualidad Deportiva y Teatral (1921)

Almanaque de Foot-ball (1923)

Almanaque de foot-ball 1924-25

Anuario Federación Española de Fútbol (1942, 1949-1951, 1955-1957)

Atlètica (1917-1918)

Bandera (1930-1931)*

Barcelona Deportiva (anys cinquanta)

Boletín Alpha 63 (1963)*

Boletín de Acción Católica (1941-1950)*

Boletín de Información Municipal (1954-1970)*

Boletín de la Federación Catalana de Fútbol (1952-1955)

Boletín de la Unión Ciclista Bordeta (1928)*

Boletín de la Unión Velocipédica Española (1920-1936)

Boletín del Club de Futbol Hércules (1956-1957)*

Boletín informativo de la Asociación de Preparadores (de futbol, 1956-1957)

Boletín informativo del Centro de Deportes Hospitalet (1957-1962)*

Box (1929-1930)

Boxeo (1928)

Boxing (1928)

Butlletí de la Federació Catalana de Fútbol Asociació (1929)

Butlletí de la Federació Catalana d'Escacs (1935-1936)

Butlletí del Grup Excursionista Saltadiç (1927-1933)*

Canasta. Boletín informativo CB San Fernando-Hospitalet (anys cinquanta i seixanta)*

Catalans! (1938)

Cataluña Atlética (1934)

Centro Católico. Programa de Actividades (1968-1977)*

Circular del Casino Nacional (1947-1948)*

Circular para los socios de URC Alianza (1951)*

Ciutat de l'Hospitalet, La (1985)*

Club Pimpinela de Tenis de Mesa (1950-1951)*

Competiciones Deportivas Escolares (1966-1974)*

Crónica, La (1925)*

Cultura. Butlletí de l'Ateneu de Cultura Popular (1934-1936)*

Deportes (1928-1930)

Deportes, Los (1910 i 1918)

Deportes, revista ilustrada (1924)

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (20-10-1936)

Diario de Barcelona (anys setanta)

Dicen (anys setanta)

Diluvio, El (anys vint i trenta)

Eco (1934-1936)*

Entrenador español, El (1957)

Fortitud (1932-1934)*

Futbol (1919-1923)

Fútbol asociación (1925-1926)

Grada, La (1965-1967)*

Hospitalet Deportivo (1960)*

Juventud (1952-1955)*

Esguard, L' (1928-1930 i 1935-1936) *

Espill, L' (1934-1936)*

Estaca, L' (1976-1978)*

Llibertat (1930- 1931 i 1935-1936)*

Llibertat! (1933- 1934)*

Mar i Terra (1921)

Match (1927)

Matí, El (1930)

Mundo Deportivo, El (1916-1985)

Mundo Diario (1974)

Oasi (1949-1955)*

Olimpia (alguns números dels anys setanta)*

País, El (1997)

Publi-Esport (1932)

Publicitat, La (1923-1924)

Quaderns d'estudi (1987-1996)*

Rambla, La (1931-1936)

Rebote (1977)

Ring, El (1930)

Senda (1953)*

Solidaridad Nacional (anys cinquanta, seixanta i setanta)

Sport (1996-1999)

Sport, El (1920-1922)

Tele Express (1970-1977)

Tot L'Hospitalet, El (anys vuitanta i noranta)*

Vanguardia, La (diverses dates i períodes al llarg del segle)

Vida Deportiva (1945 i 1964)

Voz de Hospitalet, La (1928-1930)*

Voz del Llobregat, La (1973-1975)*

Xipreret (1993)*

*** publicacions locals**

FONTS ORALS

Barris, Tomás
Atleta internacional en la dècada dels quaranta i cinquanta i entrenador d'atletisme i de futbol fins els anys setanta. Entrevista radiofònica realitzada per mi mateix.

Brasal, Joan i Jeroni
Germans, jugadors internacionals d'hoquei patins des dels anys cinquanta fins als setanta, i membres d'una família de l'Hospitalet molt vinculada a aquest esport. Dues entrevistes mantingudes l'any 1999.

Caballero, Antonio
Directiu de clubs de futbol des dels anys quaranta fins als setanta. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1996.

Clarós, Jordi
Ciclista dels anys quaranta i cinquanta. Entrevista i contactes mantinguts al seu domicili entre 1995 i 1996.

Codina, Francesc
Regidor d'Esports de l'Hospitalet entre 1974 i 1978. Entrevista enregistrada a la seu de CDC de l'Hospitalet l'any 2000.

Coy Ortíz, Pepita
Patinadora internacional durant els seixanta i part dels setanta. Entrenadora i treballadora de l'àrea municipal d'Esports des dels anys setanta. Entrevista conjunta amb d'altres companys enregistrada l'any 1999

Español, Guillermo
Fill de Julián Español, el ciclista profesional dels anys vint i trenta. Entrevista realitzada al seu taller l'any 1996.

Espuga Bertrán, Ramón
Nét de Ramón Espuga i Miquela, directiu de clubs de futbol i empresari a Santa Eulàlia. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1995.

Farré, Marcel·lí
Futbolista i basquetbolista dels anys trenta i quaranta. Entrevista enregistrada a la seva botiga l'any 1995, mesos abans de la seva mort.

Frangioni Abad, J
Nét d'Ítalo Frangioni, un dels germans Frangioni que van ser jugadors de futbol i directius dels anys vint i trenta a S. Eulàlia. Entrevista enregistrada a la seva botiga l'any 1995.

Gendre Pintó, Manuel
Fill de Joan Gendre, que va ser un botiguer relacionat amb les bicicletes des dels anys vint. Entrevista realitzada a la botiga -què el fill continuava mantenint- l'any 1996.

García Castro, Fernando
Jugador i entrenador de bàsquet en els anys seixanta i setanta. Treballa a l'àrea municipal d'Esports des dels anys setanta. Entrevista conjunta amb d'altres companys enregistrada l'any 1999.

Gil Boluda, Juan
Atleta de finals dels seixanta i dels setanta, i treballador de l'àrea municipal d'Esports des dels anys setanta. Entrevista conjunta amb d'altres companys enregistrada l'any 1999

Hernández Ruíz, Encarna
Jugadora i entrenadora de bàsquet dels anys trenta fins als cinquanta. Entrevista realitzada al seu domicili l'any 1998.

Jiménez Abellán, Ramón
Ciclista aficionat dels anys trenta i quaranta. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1995.

Jonama Torres, Juan
Jugador, entrenador de bàsquet i també directiu i president del CB San Fernando entre els anys quaranta i el 1980. Entrevista enregistrada al seu negoci, al barri de Sanfeliu, l'any 2000.

Layola, Agustí
Futbolista dels anys vint fins els quaranta. Va jugar, entre d'altres, a l'Espanyol. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1996.

Maneja, Francesc
Jugador de bàsquet i entrenador entre els anys trenta i els cinquanta. Dues entrevistes realitzades a Ràdio L'Hospitalet per Jordi Mèlich i per mi mateix.

Manso Ortega, Lluís
Nebot del boxador Fortunato Ortega. Contacte mantingut al seu domicili l'any 1997.

Martí Valls, Antón
Futbolista aficionat dels anys vint, nebot d'un dels presidents de l'Hospitalenc. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1994.

Martín, Carlos
Fundador del Club Pelota S. Eulalia.

Martínez Piulachs, Jaume
Directiu futbolístic des dels anys seixanta. Entrevista enregistrada al Camp Municipal de S. Eulalia l'any 1995.

Mayo, Jesús
Jugador de bàsquet al CB Hospitalet, entrenador i treballador de l'àrea municipal d'Esports des dels anys setanta. Entrevista conjunta amb d'altres companys enregistrada l'any 1999

Mestres Carreras, Juan
Directiu i president del CB San Fernando durant els anys cinquanta i seixanta. Contacte mantingut l'any 2000.

Montroig, Joan
Futbolista dels anys trenta fins als cinquanta. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1995.

Ollé Roca, Maria
Entrenadora de gimnàstica esportiva i treballadora de l'àrea municipal d'Esports des dels anys setanta. Entrevista conjunta amb d'altres companys enregistrada l'any 1999.

Pañella, Maria
Filla de Joan Pañella, ciclista i directiu durant la primera meitat d'aquest segle. Entrevista enregistrada al seu domicili entre 1995 i 1996.

Parellada Cardellach, José Jorge
Atleta dels anys quaranta i cinquanta. Contacte telefònic mantingut l'any 1999.

Peiró Ribas, Domingo
Directiu de clubs i regidor d'Esports entre els anys quaranta i setanta. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1994.

Quesada Solé, Josep
Atleta durant els anys quaranta i cinquanta. Després va ser professor a la Residencia Blume. Entrevista enregistrada a la seu del Centre d'Estudis de L'Hospitalet l'any 1999.

Rocabert Guillén, Joan
Industrial i directiu de clubs esportius dels anys seixanta. Entrevista enregistrada al seu domicili l'any 1994.

Rovira, Fernando
Jugador de futbol de l'Hospitalet que va arribar a jugar en molts clubs de Primera Divisió en els anys seixanta. Contacte telefònic personal i entrevista realitzada a Ràdio l'Hospitalet l'any 1999.

Salvador, Antonia
Germana de Joan Salvador, ciclista i directiu des dels anys deu fins als anys setanta. Contacte mantingut al seu domicili l'any 1996.

Salvador, Lluís
Ciclista aficionat dels anys trenta i directiu. Germà de Joan Salvador, també ciclista i directiu. Entrevista enregistrada al Casal d'Avis de S. Eulàlia, pocs mesos abans de morir, l'any 1995.

Tudela, Joaquín
Ciclista dels anys trenta. Contacte mantingut a la seu del Centre d'Estudis de L'Hospitalet l'any 1996.

Vídua d'Ulpiano Machota
Qui va ser president d'un club de futbol els anys trenta i militar a La Remonta. Contacte telefònic mantingut l'any 1995.

Vilarrasa, Joan
Futbolista i directiu dels anys trenta. Diverses converses mantingudes durant els darrers anys al casal de jubilats del Centre. En una d'elles es va afegir el també futbolista de l'època Joan Santos.

Vinuesa, Josep
Atleta dés dels anys seixanta. Contacte telefònic mantingut l'any 1998.

Zamora, Pedro
Ciclista aficionat dels anys cinquanta i directiu fins a l'actualitat. Entrevista enregistrada al seu negoci l'any 1995.

PÀGINES WEB

www.acb.sportec.es
Asociación de Clubes de Baloncesto (ACB)

www.sportec.com/rfea
Real Federación Española de Atletismo (RFEA)

Índex d'abreviatures i crèdits fotogràfics

ACP **Ateneu de Cultura Popular** 38 (cessió Santiago Piera), 58, 71, 128 (cessió Baltasara Cubedo)
AEB **Associació esportiva Bellsport** 207
AESE **Agrupació Esportiva Santa Eulàlia** 214
AHB-CA **Arxiu Històric Barcelona, Casa Ardiaca** 21
AHGCB **Arxiu Històric Govern Civil de Barcelona** 8, 47, 134
AHSEP **Arxiu Històric Santa Eulàlia de Provençana** 24, 113,
AL **Agustí Layola** 29, 30, 32
AJL'H **Ajuntament de l'Hospitalet**
Comunicació i Imatge
206, 216, 217
AL'H-AH **Arxiu de L'Hospitalet - Arxiu Històric**
Correspondència de Secretaria
12 (1921), 51, 52, 79, 92, 107, 110, 112, 131
Documents
5, 6, 7, 11, 14, 13, 33, 48, 49, 50, 59, 68, 69, 70, 72, 73, 81, 82, 83, 84, 85, 88, 103, 122, 138
Fons fotogràfic
9 (clixé 730)
10 (caixa Esports, col·lecció Monrós)
15 (clixé 738, fotografia Ramon Oliveras Maris, cessió vídua Oliveras)
25 (donació vídua Oliveras)
27 (clixé 256, família Giménez)
28 (caixa Esports, donació Ferran Marín Sala)
39 (CT 11, donació Mercedes Vergel)
41 (clixé 715)
44
57 (clixé 733)
86 (donació Francesc Carós)
89 (clixé 245, donació família Giménez)
106 (caixa Esports, donació Clotilde Calaf)
126 (donació família Masmitjà)
127 (caixa Esports, foto Enric Company)
130 (CT 5-13, donació Mercedes Vergel)
136 (caixa Esports, foto Pérez de Rozas)
145 (caixa Esports, foto Enric Company)
148 (caixa Esports, foto Editorial Centro de Adm. Mpal.)
153 (caixa Esports, foto Enric Company)
155 (caixa Esports, foto Enric Company)
158 (caixa Esports, foto Enric Company)
170 (caixa Esports)
171 (caixa Esports, foto Enric Company)
172 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
173 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
175 (caixa Esports)
177 (caixa Esports, foto Monrós)
178 (SF 6/6, cessió CF Sector Sanfeliu)

180 (caixa Esports)
181 (caixa Esports)
183 (caixa Esports)
185 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
186 (caixa Esports)
192 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
198 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
200 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
202 (caixa Esports)
205 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
211 (caixa Esports, foto Juan Ciuret)
212 (caixa Esports)
Premsa
19 (La Crónica, 1925)
20 (L'Espill, 1935)

AS **Antònia Salvador** 4, 16, 56, 162

BIM ***Boletín de Información Municipal***
143 (1er trimestre 1957)
144 (2n trimestre 1958)
146 (2n trimestre 1958)
147 (2n trimestre 1958)
184 (4rt trimestre 1962)

BM **Bicicletas Marco** 157

C ***Canasta - Boletín del Club Baloncesto San Fernando de Hospitalet***
160, 163, 164: cessió Joan Mestres

CBH **Club Bàsquet Hospitalet** 116, 161 (programa 25è aniversari-cessió Fèlix Pons)

CEL'H **Centre d'Estudis de l'Hospitalet** 213 (L'Estaca)

CC **Centre Catòlic**
46, 60, 61, 95 (foto Maneja), 99, 108 (foto Enric Company), 115, 118 (foto Maneja), 201, 203

CFSEJ **Club de Futbol Santa Eulàlia – Joventut** 199

CFAPL'H **Club de Futbol Americà Pioners de l'Hospitalet** 218

CML'H **Club Muntanyenc L'Hospitalet** 222

CNL'H **Club Natació L'Hospitalet** 220

DB ***Diario de Barcelona*** 176 (28.07.1972), 182 (17.03.1977), 187 (21.07.1972), 188 (03.08.1973)

DC **Domingo Casanova** 156

EAP **Esport a Punt** 215, 221

EH **Encarna Hernández** 63

EMD ***El Mundo Deportivo*** 64 (18.02.1933), 75, 109 (18.07.1942), 114 (04.07.1940), 117, 119, 139, 167

EP ***El Periódico*** L'àlbum del Barça. 26, 135, 140, 141, 154

ET ***Revista El Tot L'Hospitalet***
1 (fotògraf Mas)
34 (núm. 434 - cessió Maria Sánchez)
40
80 (núm. 169)
87 (núm.210)

90 (núm. 264, cessió Josep Bonastre)
91 (núm. 40)
98 (núm.196, cessió E.Piera)
142 (núm. 50, cessió Josep Benet)
190 (núm.131, cessió Daniel Garcia)

FB **Família Brasal** 129, 165, 166
FCF **Federació Catalana de Futbol** 150 (Ayer y hoy del futbol catalán)
FG **Família Gendre** 3
FP **Fèlix Pons** 62 (programa 25è aniversari CB Hospitalet)
FR **Francesc Ribas** 104, (152, citada incorrectament. És de FRO)
FRO **Ferran Rovira** 94, 151, 152 (citada incorrectament com a FR)
GE **Guillermo Español** 74, 96
HUCEM ***Hospitalet, una ciudad en marcha*** 102, 105
JC **Jordi Clarós** 159
JF **Joan Ferrer** 45, 54
JM **Joan Mestres** 196
JMA **Jesús Mayo** 195
JQ **Josep Quesada** 111, 168
JT **Joaquim Tudela** 77
JV **Joan Vilarrasa** 35, 67, 132, 133, 137, 149, 223
JVI **Joan Vinyals** 2
L'HCH **L'Hospitalet Club Hoquei** 219
LMO **Lluís Manso Ortega** 55, 65, 66, 93,
LOFC ***Llibre d'or del futbol català*** 22, 36 (1928), 37 (1928),
LV ***La Vanguardia*** 78 (15.06.1933, foto Sagarra, cessió Miquel Arbós)
MC **Miquel Claparols** 18
MG **Manuel Gendre** 23, 42, 43
MO **Maria Oller** 204, 209
MP **Maria Pañella** 17, 31, 120, 125
MPI **Maria Piqué** 53
PC **Pepita Coy** 174
RCL'H **Rugbi Club L'Hospitalet** 210
UCL'H **Unió Ciclista L'Hospitalet** 97, 100, 121, 123
UES **Unió Esportiva Sants** 76 (Secció Ciclisme), 124 (Secció Ciclisme)
VCE **Velo Club Excursionista** 197
VD ***Vida Deportiva*** 101 (gener 1964),
VH ***La Voz de Hospitalet*** 208
VL ***La Voz del Llobregat*** 169, 179, 189, 191, 193 (foto Vimas), 194, 224

Relació de taules i gràfiques

TAULES

Capítol 1
Taula 1
Evolució de la població als diferents barris de la ciutat (1900-1940)

Capítol 2
Taula 2
Presència de clubs esportius a l'Hospitalet (1916-1926)
Taula 3
Quotes de socis de clubs de futbol (1917-1932)
Taula 4
Quotes de socis de diferents clubs esportius no futbolístics (1928-1932)
Taula 5
Quotes federatives per temporada que havien de pagar els clubs de futbol segons categories i anys (1923-24) (1930-31)
Taula 6
Ingressos i impostos que pagà l'Sport Club Hospitalenc pels partits de festa major (1922-1925)

Capítol 4
Taula 7
Presència de clubs esportius a l'Hospitalet (1927-1936)
Taula 8
Ciclistes federats detectats a l'Hospitalet per períodes (1920 a 1937)
Taula 9
Nombre de boxadors nous per any al Boxing Club Torrasenc (1928-1936)
Taula 10
Nombre de boxadors del Boxing Club Torrasenc segons pes (1928-1936)
Taula 11
Nombre de clubs de futbol existents, segons barris i dècades (1916-1936)
Taula 12
Relació de permisos trobats per disputar partits de futbol (1937)

Capítol 5
Taula 13
Nombre de clubs després de la guerra (1939-1950)

Capítol 6
Taula 14
Nombre de socis aportats pels clubs en el moment de la fusió del CE Hospitalet (1957)

Capítol 7
Taula 15
Nombre de clubs existents a l'Hospitalet segons esport practicat i any. Índex d'oportunitat associativa i població (1960-1980)
Taula 16
Proposta d'instal·lacions esportives necessàries a l'Hospitalet (1970 segons xifres oficials)
Taula 17
Nombre d'alumnes participants als Jocs Esportius Escolars a l'Hospitalet per curs i esport (1958-1969)
Taula 18
Nombre d'equips participants als Jocs Esportius Escolars de l'Hospitalet per curs i esport (1958-1969)
Taula 19
Any d'introducció dels esports als Jocs Escolars de l'Hospitalet (1958-1975)

Epíleg
Taula 20
Instal·lacions esportives construïdes a l'Hospitalet entre 1984 i 2000

GRÀFIQUES

Capítol 5
Gràfica 1
Índex d'oportunitat associativa en entitats esportives a l'Hospitalet (1916-1949)
Gràfica 2
Nivell relatiu comparat de les categories dels tres equips de bàsquet de l'Hospitalet entre 1939 i 1958

Capítol 6
Gràfica 3
Evolució del nombre de socis del CD Hospitalet (1957-1996)

Índex onomàstic

Abadal 131
Abarca Médico, Lluís 69, 81, 85-87, 189, 251, 265
Abellà 113, 208
Abelló 239
Abril, Mercè 313
Acedo Colungo, Felipe 271
Adrián 259
Afán 338
Aguado (inspector) 133
Agüero, Ricard 252, 347
Aguilar, Enric 151
Aguilera 348
Aguilera, Josep 352
Aguilera, Xavier 371
Agulleiro 131
Agut 254
Agut 261
Alarcón Torres, Francesc 265
Alarcón, Eugenio 309
Alava, Ramon 135
Albaladejo 274, 278
Albaladejo López, Damià 149
Albaladejo López, Salvador 149
Alberich Bis, Frederic 299
Alberich Nolla, Jaume 299
Albert 239
Albert 282
Alberti, Gabriel 212
Alberto 379
Albir, Mercedes 114-115
Alborch 272
Albors, Antoni 48
Alcácer 261
Alcalde 311
Alcántara 53
Aldecoa, Emili 256-257, 274
Alemany, Antoni 268
Alemany, Toni 374
Alfonso Llopico, Salvador 149
Algelmann, Valentin 121
Algueró 112, 113
Alibau 256
Alicart, Tomàs 144, 299
Aliseu (Eliseu?) 128
Alonso 287
Alonso, Alfred 135
Alonso, Antoni 255
Alsina, Josep 237
Altés 341
Amat 62
Amat, Lluís 92
Ametllet 339
Amezaga 287
Amils 230
Anastasi 121
Anchisi Ciceri, Mario 274, 276, 278
Andía, Juan de 189
Andrés Sancho, Antoni 12, 89, 140-143, 170, 221-226, 290
Andrés Tubau, Antoni 323
Andreu 239
Andreu, Manuel 204
Ané Torres, Josep 164
Angelillo 274
Anglada, Antoni 135
Ansuategui, Ramiro 352
Antonio, Pedro 84
Aparici, Ramon 215, 293
Aparicio 286
Arándiga, Vicenç 125
Arasa, Daniel 327
Arbiol 128
Arbós Pañella, Vicenç 136
Arbós, Joan 141-142, 170
Arbós, Miquel 141
Arcas Sánchez, Julià 286, 310
Ardevínez 206
Arenal, Adolf 200
Argentino 196
Arias 258, 266, 270
Arias 286
Aris 239
Armengol 117
Armengol 218
Armengol, Tadeo 355
Armillas 252, 347
Arnaez Barceló, Antoni 149
Arnas 282
Arnau 62, 70
Arnau, Emili 11, 90, 215
Aro 266
Aroca, Manel 343
Arroyo 283
Arroyo, Nazario 231
Arrufat, Jordi 352
Artero, Àngel 118-120, 166
Artigas 239
Arturo (UD Hospitalet 1955) 260
Arumí, Lluís 31
Arús, Just 90, 160, 209
Ascorbe 230
Astort, Joan 156
Aubeso 114
Auladell, Miquel 35-36
Aurró 256
Ávila, David 376
Avilés, Joan 353
Avilés, Joan 288
Aymerich, E. 353
Aznar Izquierdo, Andreu 149
Badet, Aleix 334
Badía, Gabriel 125
Baeza, Eduardo 241
Bahamontes 228
Bailo Llopart, Jordi 289

Baladas Simarro, Josep 293
Balaguer «Baró de Ovilvar», A. 232-233
Balaguer, Vicenç 231
Balart Grandia, Jordi 314
Balasch 274, 276
Balastegui 239-240
Balcells 286
Baliña Mena, Salvador 149
Baliu, Josep 371
Ballester 259
Ballester, Pere 142
Ballesteros 340
Balletbó 128, 132
Baltà 286
Baño, del 334-335
Baños Muñoz, Salvador 221, 291
Baños, Antoni 221
Barau, Joan 371
Barbel 202
Barber Bordas, Josep 150-151
Barberà, Joan 222
Barceló 238
Bardina, Maria dels Àngels 374-376
Barquero Morillo, Agustí 289
Barra 341
Barrabeix, Joan 36
Barrachina 51, 70, 77
Barreda 240
Barris Ballestín, Jaume 298, 375
Barris Ballestín, Tomàs 201, 296, 298-299
Bartomeu 287
Bartomeu 215
Bartra, Frederic 150
Bartrán, Neus 319
Basaguñas, Josep 36
Basal, Ricard 221
Bascuñana, Joan 343
Basora, Estanislau 250, 310
Bassas 207
Bassas 51-52
Bastida 202
Bataller, Joan 151, 194
Batista i Roca 159
Batlle, Enric 126
Batllori, Joan 371
Bausachs 274
Bautista Soler, Juan 222
Bayer i Bataller, Marcel·lí 19, 20, 30-31, 54
Bayona 202-203
Beechum, Earl 337, 364
Belmonte, Pere 351
Beltran, Joan 343
Beltran, Miquel 343
Benach Casellas, Florenci 136-137
Benach Casellas, Josep 136-137
Benach II 111
Benach, Manel 110-111, 113, 207
Benages, Ramon 140
Benedicto 240
Benet, Joan 150
Berbís, Lluís 111, 113
Berenguer, Gaetano 154
Berga, Luis 257
Bergel González, Luis 309
Bermudo, Antoni 371
Bernadell 236
Bernat 230
Berrendero 225-226
Betancourt, Francesc 310
Biarnés Ortiz, Josep 219, 288
Bibet, Ramon 160
Bicardi, Enrique 218
Bielsa 51
Biosca 239, 379
Biosca Pagés, Gustau 40, 241-242, 310
Blanch 116
Blanch 254
Blanch Gosa, Joan 254
Blanch, Ramon 257
Blázquez 254
Bobé Rovira, Jaume 110
Bodi 256
Boine 280
Boix 36
Boixeda Noguer, Manel 78, 147
Boludo 295
Bonacho, Vicenç 125
Bonay 56
Bondavalli 120
Bonet 334-335
Bonet 260
Bonet I 94, 109, 111
Bonet i Marrugat, Albert 159
Bonet, Lluís 288
Boneu 196
Boniquet 64
Bonsoms 266, 270
Bordas, Josep 71
Bordera, Ferran 31
Borell, Josep 160
Borràs 282
Borràs, Jacint 347
Borrell 274
Borull, Joan 36
Bosch 270
Bosch Tur, Antoni 149
Bosch, Andreu 242
Bosch, Ricard 116-117
Botaya, Paquita 353
Boter i Mas, Josep 12, 39-40, 62-63, 71-72, 93-95, 128, 130, 162, 164, 165, 183, 187
Boter Mas, Antoni 151, 164, 243
Bou 258

Bou 348
Bou Pérez, Rogeli 288
Bové, Josep Antoni 336-337, 341
Bové, Montserrat 292
Brabender 337
Bragulat 266
Brasal, Albert 235, 295-296
Brasal, Jeroni 234-235, 237, 295, 296
Brasal, Joan 295-296
Brasal, Ricard 295
Brassó 57
Bravo 254
Brillas Maneja, Lluís 150
Briñas 279, 280
Briñas Rosales, Lluís 265
Buch, Gabriel 315
Buigas 116
Bunch 339
Buqué 310
Burgos 123
Busnel, Robert 210
Caballería Puigvi, Jaume 149
Caballero, Antoni 188, 243, 254-258, 265-267, 273, 276, 278, 280-281, 283, 284-285
Caballero, Rafael 147
Cabané, Pere 150
Cabestreros, Alexandre 154
Cabot 334
Cabra, J. 229
Cabrera 337
Cabrera 261
Cabrera, Francesc 136, 220
Cabrera, Juan 189
Cáceres, Anna Maria 293
Caicedo, Modest 234-235, 295-296
Caicedo, Patricio 256
Calaf 334
Calaf 348
Calder, Francesc 221
Caldés, Manel 71
Cals, Rosanna 354
Calvet, Francesc 310
Calvet, Rosa 88, 98, 101
Camacho, Antoni 352
Camacho, José Antonio 350
Caminal Vila, Progrés 296-297, 303, 350
Caminal, Vicenç 297
Camós, Joan 22, 24, 162
Campamà Layola, Antoni 147
Campillo 266
Campos 259
Campos 266
Campos, Honorato 231
Campos, Salvador 231
Campreciós 153
Camps Bigorra, Josep 288
Camps, Josep 343
Cañadell, Joan 236
Canalias, Josep 143
Canals, Miquel 220
Cañameras Tort, Josep 136, 137
Cañardó, Mariano 35, 138, 140, 143, 223, 228, 308
Cancer, Felip 125
Canela Juvé, Amadeu 255-257, 278
Canela Vila, Francesc 288
Cano 266
Cano Martos, Nativitat 351
Cano, Joan 200
Cantos 274
Canudas 207, 209-210
Canudas, Josep 98
Capdevila 334-335
Capdevila, Antoni 154, 321-322
Capdevila, Vicenç 307, 321-323, 325-327, 336, 348-349
Capellas, Lluís 97
Carapuig 52
Carbó, Esteve 270
Carbó, Josep 71
Carbó, Rafael 55, 126, 146
Carbonell 27
Carbonell Romagosa, Joaquim 95
Carbonell Romagosa, Josep 19, 31, 82, 95
Carbonell, A. 90
Carbonell, Francisco 216
Carceller 230
Cardús 379
Carmona 202
Caroz, Josep Maria 344
Carrasco, Victor Manuel 315
Carreras 279
Carreras 73
Carreras 240, 379
Carreras, Josep 154
Carreras, N. 353
Carreras, Narcís de 263
Carretero 261
Carretero 240
Carrillo 261
Carrió, Josep 315
Cartañà, Ramon 147
Casadesús 287
Casadevall 266
Casado I 131, 252
Casado II 131
Casado III 131
Casado, Feliu 153
Casals, Lluís 125
Casanovas 258
Casanovas, Josep Maria 308
Casanovas, Pere 288
Casas 238
Casas Ribas, Lluís 108, 143
Casas, Jordi 350

Casas, Lluís 344
Casas, Miquel 223, 226
Casaus, Nicolau 40, 347
Casellas, Rafael 154
Cases Cabrera, Claudi 289
Casisedo 131
Cassasayas 338
Castañer, Leandre 255
Castaños 282, 284
Castejón 214
Castell 240
Castells 260
Castillo, Josep 52, 57, 59, 61, 64, 67, 71
Castillo, Marcel·lí 125
Castillo, Rosa 319
Catà 276, 278
Català, Carles 124
Catay 238
Causadías, Josep 234
Cavedo 111
Cebrián Figuera, Antoni 289
Celdrán, Joan Antoni 242
Centelles, Silvestre 152
Cerdà, Ramon 135
Cervera 260
Cervera, Joan 135
Cerveto Ruiz, Florenci 252, 265
César 250
Césena, (Calixto ?) 56-57, 144
Céspedes 122
Chalamant 123
Challenge 118
Charles Sans, Julià 135
Charles, Isidre 39
Chico 266
Cid, Josep 255, 278
Cid, Josep A. 201
Ciuret 314
Ciuret, Juan 189
Claparols, Damià 352
Clarós, Jordi 12, 35, 218- 220, 227, 290
Clavero 334-335
Clavero, A. 111, 198, 208, 212
Clavero, Luciano 312
Clemente, Javier 349
Clerc, L. 229
Climent 230
Closas 239
Clota 286
Co de Triola, Josep Maria 37
Cobacho 122
Cobacho Martínez
«Camachi», Esteban 91-92, 115, 118
Coca Vilata, Josep 146, 147
Coca, Joan 185
Codina, Francesc 321-325, 327, 331-332, 362-370
Codina, Ramon 151
Colillas, José 255
Coll 298
Coll 270
Coll Ciuré, Prim 240
Collado 348
Collado, Josep 325
Coloma, Jacint 136
Colomer, Noemí 353
Colomina, Ricard 200
Coma 73
Coma i Serra, Josep 152, 170
Coma, Joan 338
Comadran, Agustí 27
Comamala, Rafael 236
Comas 183
Comas 153
Comorera 236
Company 73
Company, Enric 307
Compte, Joaquim 236
Conesa 73
Conesa 340
Conesa, Nicolás 125
Corbalán 337
Corbella 64
Cornudella 266
Corominas i Colet, Josep 100, 145, 201-202
Corominas, Marià 145, 154
Coromines, Frederic 143
Coronado 56-57, 146
Corral Sánchez, Miquel 260
Cortadelles, Jaume 152
Cortés García, Miguel 183
Cortés, Josep 220
Cortés, Manel 113, 160
Costa Cots, Joan 12, 32, 38-40, 44, 55, 58-59, 64-65, 67, 97
Costa i Martí, Francesc 156
Costa, Manuel 223, 225, 227
Costafreda 73
Costas Blanch, Benito 216, 289, 343
Covadonga, José 189
Coy Ortiz, Pepita 312-313, 353, 367
Crehuet 32, 51
Creixells, Josep 151
Creus, Jaume 133
Creus, Joan "Chichi" 338, 342
Creus, Josep 134
Creus, Lluís 134
Criado, Francesc 124
Cruyff, Johan 350
Cruz, Climent de la 137
Cuadra Albiol, Emilio de la 29
Cuchí Laviano, Josep 95
Cuenca, D. 379
Cuenca, S. 240, 379
Cuervo 61, 72

Cuesta, Enric 289
Cuevas Martínez, Pepita 311-312
Cuscó 238
Cuscó, Joan 200
Cusí 128
Cusí, Francesc 154
Cusó 215
D'Orsay 40, 72, 73, 93-96, 102
Dalmau, Jordi 276
Dalmau, Teodor 201
Damián 260
Dana 311
Daniel 132
Darrical 261
Davis 338
De las Heras 118-119
De Negri 117
Degà 230
Delàs Lloret, Antoni 232
Delio 218
Delpaso 287
Deogracias 153
Deu, Salvador 94
Deulofeu, Robert 286
Devesa 91, 110, 112-113, 210
Devesa Planas, Antonio 213
Díaz de la Lastra, Maribel 292
Díaz de Liaño, Vicenç 270
Díez del Corral, Jesús 325
Doménech 123
Doménech, Josep 36
Domingo 341
Domingo 240
Domingo Navarro, Enric 351
Domingo Ponce, Vidal 111, 207
Domingo, Joaquim 229
Domingo, Marcel 278-280, 286
Domínguez Rueda, Joan 325
Domínguez, Manel 299
Donati Mengue, Omega 33
Dorsé 218
Duch, R. 240, 379
Duch, Xavier 344
Dumenjó Rovira, Miquel 61, 158
Durà, Josep Antoni 351
Earl Gords, Robert «Bob» 335-337, 364
Echagüe, N. 47
Echevarría 119
Edo Bosch, Tomàs 149
Edo, Teo 374-376
Elias i Juncosa, Josep 17, 37
Elías, Rafael 336-337
Elola Olaso, José Antonio 249, 305-306
Elvira, Gaspar 35
Elvira, Roberto 375
Emeterio 379
Enfedaque, Josep Lluís 344
Erill, Rosa 313
Erive, Ignasi 340
Escalera, B. 109, 111
Escalera, G. 109, 111, 206, 214, 379
Escarrà 274, 277-278
Escarrà, Joan 125
Escobar 132, 164
Escoda 261
Escofet, Francesc 125
Escolà 261
Escolà, Josep 276
Escribà, Manuel 231
Escribà, Ramon 195
Escursell 266
Espada, José 197, 198
Español, Julián 11, 12, 84, 136-140, 143, 165, 168-169, 175, 217, 222, 290
Esparza, Antoni 344
Espert Berenguer, Just 126, 133
Espí, Emili 160
Espígol 254
Espín, Joan 218, 220, 290
Espinal, Josep 219
Espinosa 287
Espinosa 341
Espot 266
Espuga (fill), Ramon 126
Espuga Miquela, Ramon 68, 69, 86, 126
Espuga, Josep 126
Estacio, Benjamí 314
Esteban, Josep 36
Esteve 117
Esteve 261
Esteve 202
Esteve Pardo, Vicenç 231
Estrada, Gregorio 338, 342
Estrems 270
Estruch 230
Estruch, Josep 151
Estruch, Vicenç 151
Evaristo 270
Ezquerra 143
Fabra, Pompeu 144, 157, 159
Fàbregas, Ricard 334
Fadó 338
Fajardo Ros, Josep 148
Falomir 164, 252
Falomir, Llorenç 351
Fandos 240
Farelo, Josep Francesc 334, 338
Farré Aymà, Leonci 89, 95-96, 101-102, 243, 270
Farreras Rius, Daniel 147
Farrés Solanas, Jaume 110-111
Fauró 310
Federico 123
Félez 260
Feliu 240

Feliu, Josep Maria 90
Fenoy, Francesc 288, 290, 357
Fernández 254
Fernández 109
Fernández 260, 270
Fernández 266
Fernández «Peter Kane», Luis 121
Fernández Fernández, Xavi 341, 375-376
Fernández Jordà, Rafael 148
Fernández Ventura, Joan 232
Fernández, Àngel 340, 375
Fernández, Jordi 319
Fernández, Josep 343
Fernández, Maria Teresa 292
Ferran 132, 164
Ferrand, Victor 119, 120
Ferrándiz 274
Ferré 57
Ferré 71, 132
Ferré 230
Ferré Escuté, Ramon 148
Ferré, J. 164
Ferreón 112, 208, 212
Ferrer 27
Ferrer 203
Ferrer 198
Ferrer Federico, Domènec 314
Ferrer Marqués, Jaume 67
Ferrer Vilaró, Luis 196
Ferrer, Francesc 228
Ferrer, Jaume 151
Ferrer, Manuel 200
Ferrer, Marcel·lí 11, 78, 86, 123, 132-133, 162, 164, 184, 187, 206, 214, 252, 379
Ferrer, Rafael 143, 144, 299
Ferret, Faustino 120
Ferris, Vicenç 219
Figueras 338
Figueras Hilari, Jaume 85, 136-137, 151
Figueras Hilari, Martí 85
Figueras Pañella, Amadeu 136
Figueres 36
Figueres 191
Figuerola 160
Filbà 218
Filbà 338
Fisas, Josep 137
Fité, Antoni 289, 343
Flaquer 236
Flaquer, Maria Antonia 292
Flix 118, 162
Flor, Rafael 144
Florcada Guillén, Joan 148
Florenza 261
Flores 254
Flores, Manel 342
Folch 239
Folch, Jaume 84
Fombellida 224, 227
Font, Fernando 212
Font, Joan 145
Fontanilles, Ramon 232
Forcadell I 116
Fornells Guitart, Just 147
Fornt, E. 90
Fortuny (UD Hospitaet 1955) 260
Fortuny, Josep 59
Fosalba 56
Franch 236
Franco 164
Franco Bahamonde,Francisco 175-176, 256, 285, 362, 366, 370
François 266
Frangioni, Adolfo 33
Frangioni, Anna 33
Frangioni, Enrique 33, 56-57
Frangioni, Gustavo 33, 52
Frangioni, Ítalo 33
Franquesa, Santiago 334-338
Freixes 215
Fresnedoso, Roberto 375
Frog 167
Fuente, José Manuel 345
Fusté 238
Fusté, Josep 134
Gabarró 153
Gabarró, Maria del Carme 293
Gaitós 272
Gajo, Francesc 145
Gajo, Ramon 186
Galiana 202
Galindo, Mariano 218
Gallardo 116
Gallego 215
Gallemé 73
Gallén Ripollés, Joaquim 265
Gallent, Antoni 70, 73
Gallín, Albert 350
Gamper, Hans 17, 37
Garcés 256, 258
Garcés, Oscar 114
Garchi 59
Garcia 348
García 334-335
García 236
García 340
García 266, 270
García 57, 131, 252
García 208
García 230
García (CE Coll-Blanch) 62
García (Torrasenc) 73
García Cabrera 335
García Canovas, Cándido 148
García Castro, Ferran 367

Garcia Gimharaez, Josep 239
Garcia Guevara, Josep 335, 338, 340
García I i II
(UD Hospitalet 1952) 259
García Martínez, Santiago 264
García Muñoz, Carles 265, 276-277
García Saloña, Joan 288
García Sanjuan, Josep 219
Garcia Soler, Joan 336
García, Antoni 220
García, Daniel 71, 123, 128, 131-132, 164
García, Diego 343
Garcia, Emili 344
García, Fernando 20
Garcia, Fidel 343
Garcia, Gerard 297
García, J. 164
García, J. 127
Garcia, Joan 160
García, Joan 255
Garcia, Josep 299
García, Josep Lluís 341
Garcia, Marcel·lí 340
García, Miguel 375
Garcia, Mireia 374-375
García, Modest 288
García, Telmo 137
García, Ubaldo 291
Garrich 230
Garrich, Maria 98,101
Garriga Pujadó, Ramon 208
Garriga, Carles 351-352
Gaspart, Joan 347, 375
Gàsquez, Celia 158
Gauchía Segarra, Jordi 257-258, 266
Gavaldà, Joan Maria 354
Gayobart, Francesc 154, 230
Gayobart, Joan 230-231
Gayobart, Miquel 230-231
Gelabert 230
Gendre Cardona, Joan 16, 84-85, 87
Gendre, Manel 289, 303
Gich i Bech, Joan 306, 321
Gil 71, 131-132
Gil 120
Gil 239
Gil Álvarez, Josep 375
Gil Boluda, Joan 351
Gil i Gil, Salvador 111, 150-151, 158
Gil Lozano, Astrolabio 265
Gil Mezquita, Josep 93
Gil, Josep 151
Gil, Manel 255
Gil, Santiago 255
Giménez Bernabé, Tomás 61, 89, 93, 95, 143, 158
Gimeno 334
Gimeno 240
Gimeno, Antonia 292
Gimeno, Joan 11-12, 141, 217-218, 221, 223- 228, 290
Gimeno, Vicente 190
Giner 73
Giner Altés, Miquel 299
Giovani 314
Giralt 338
Giralt 266, 270
Giravent, Antoni 344
Giró, Teresa 98
Giró, Teresa 122
Gironés 118
Gisbert 202
Goenaga Arrizabalaga, Francisco 186
Gol Terradellas, Guifré 338-339
Golobart, Joan 375
Gomà 114
Gomaris 57
Gómez 274
Gómez 334
Gómez 266
Gómez Mena, Josep 149
Gómez, Agustí 288
Gómez, Josep A. 351
Gomila, Daniel 309
Gomis 266
González 258
González 270
González 259
González 311
González 51, 61
González Antolín, Pere 287
González Martínez, Francesc 254-255
González Ortiz, Antoni 351
González, Antoni 196
González, Joan 135
González, Pere 200
González, Robert 368
González, Sergio 376
González, Xavier 339, 375
Gonzalvo, Marià 310
Gordillo, Rosa 371
Grabuleda, Jaume 343
Gracia 270
Gracia Bádenas, Jaume 314
Gracia Quílez, Ventura 289
Graells Solé, Josep 200
Graells, Lolita 98
Grané 230
Granell Gorrea, Rosend 287
Gras 209-210
Gras, Josep 136, 218
Grases, M. 83
Grau 59, 64
Grau 287

Grau 209, 210
Grau Oliveras, Generoso 92
Gregorio 334-335
Grifell 261
Gual Agustina, Miquel 287
Guardia 56, 57, 59, 61, 64, 67, 72, 73
Guardia 258
Guardiola 348
Guarro Moragas, Pere 261, 265, 278
Guarro, Xavier 338
Guasch, Joan 71
Guezala 259
Guia 239
Guilera 353
Guill de Giménez, Glòria 143, 158
Guillamón, Ramon 215, 293
Guillamón, Vicenç 215, 293, 303
Guillén 52
Guillén Ornaque, Blas 19, 31, 62
Guimerà 338
Guir 236
Guix 114
Guixà, Josep 135
Gutiérrez 153, 230
Gutiérrez 215
Gutiérrez, José María 177
Harsthorne 339
Hepp, Ferenc 366
Heredia 261
Hermes 270
Herms López, Cristòbal 250, 270, 274, 312, 334
Hernández 348
Hernández 116
Hernández 202
Hernández 208, 212
Hernández Meroño, Andreu 135
Hernández Meroño, Àngel 219-221
Hernández Roca, Manel 148
Hernández Ruíz, Encarna 114-115, 168
Hernández, Francesc 352
Hernández, Joan A. 288
Hernando 72
Herrera 311
Herrera, Sebastià 349-350
Herrero 210
Herrero Gairal, Enric 299
Herrero, C. 36
Herrero, Narcís 288
Hilario 56- 57
Hitler, Adolf 175
Homet 72
Hompanera, Ivan 376
Hornaque Garcia, Alfred 136-137
Horta, Joaquim 160
Huerma Taroncher, Guillem 148
Huerta, Maria 122
Huguet Huguet, Emili 250-251, 254-256, 265, 272-274, 278, 280-286, 375
Huts 143
Ibáñez 109
Ibáñez, Antoni 70
Ibáñez, Clemente 313
Ibáñez, Jordi 341
Ibáñez, Ramón 348
Ibáñez, Severino 231
Ibarbia 152
Ibarbia Buhigas, Lluís 152-153
Ibars, Antoni 125
Icart, J. 127
Iglesias 261
Iglesias, Agustí 201
Iglesias, Maria Pilar 292
Iglesias, Miguel Angel 344
Illa 339
Illa Pla, Antoni 243
Imbernon 348
Inglada, Pere 221
Ingrés 239
Isern, Jaume 27, 94, 145
Isern, Josep 157
Isern, Salvador 145
Itarte 62
Izquierdo 218
Izquierdo Rodríguez, Matías 135
Izquierdo, Enric 221
Izquierdo, Josep 154
Izquierdo, Lluís 371
Jaca Pasamà, Miquel 240
Janer 62
Janés Olivé, Àngel 32
Janés Olivé, Josep 26, 32, 160
Janés Pages, Àngel 32
Janés, Zoilo 160
Jansà, Francesc 154
Jansana 40
Jarque 258
Jassé, Montse 377
Jaumet «Durruti» 123
Jiménez 239
Jiménez 280
Jiménez Abellán, Ramon 34, 45-46, 48, 165
Jiménez, Emilia 88, 98, 101
Jiménez, Ramon 254, 256-258, 266
Jimeno 266
Joan, Amadeu 371
Jodar 202
Jofre 266, 270, 272, 274, 276
Jonama Darnaculleta, Enrique 186, 216, 301
Jonama Torres, Joan 215, 293-294, 301, 335, 339
Jordà, Josep Maria 160
Jordán Sorribas, Antoni 375
Josep 111, 209-210
Josep, Jaume 379
Jové 272, 274

Jover Arqués, Francisco 184
Juan, Ramon 36
Juanito 287
Juárez Ródenas, Casimir 274, 276
Juli 287
Julià 202-203
Julián 282, 284
Jurado 287
Jutglà Verdaguer, Antoni 129
Juves 239
Kaczas 270
Kid Davis 121
Kubala, Ladislao 194, 242, 250, 272, 346, 350
Kucharski, Eduard 211-212, 244, 376
Lacal 73
Lacambra, Andreu 201
Lacasa 274
Lacruz Pedra, David 375
Lacube 278
Lafont 62, 70, 73
Lafont, Josep 201
Lafuente, Víctor 352
Lagarda, José 197-198
Lambea, Jesús 341
Landazábal «Lakatos», José 53-54
Langlara 114
Lardín, Jordi 375
Larrosa 62
Lasunción, Xavier 362-364
Laurents 38, 56, 60, 83
Layola 332
Layola, Agustí 12, 54, 59-60, 63-64, 67, 71, 78, 82, 86, 127, 130, 252
Layola, Jaume 154
Layola, Joan 48, 150
Layola, Rafael 335, 375
Leandro 256
Leigh, Antonio 321
Lemana 238
Leo 280
Lerma Ayllón, Gregori 336-337, 340
Lillo Pau, Àngel 208, 212
Lillo, D. 353
Linares Marín, Fernando 314-315
Linuesa, Ubaldo 192
Lladó Marimón, Jaume 288
Lladó, Jaume 134
Llagostera Arús, Josep 268
Llagostera, Ramon 36
Llamusí Nuvell, Pere 52, 56, 61, 63
Llaudet, Enric 347
Lleó, Miquel 97
Llimusí 236
Llobet Roca, Joaquim 375
Llopart 239
Llopart, Joan 327
Llopart, Jordi 327
Llorden Hostalrich, Toribio 149
Llorens 137-138
Llorens Vallverdú, Francesc 240
Llorens, Josep 220
Llorens, Ramon 40, 130
Lluch 73
Lluís 57
Llusà, Josep Maria 362-364
Lolo 240
López 348
López 256
López 88, 101
López 280
López «Lilí» 37, 52, 56-57, 61, 64, 67
López «vídua Garcia», Remei 84, 85
López Abril, Miquel 341
López Alcázar, Antoni 241, 254-255
López Balcells, Miquel 351
López López, Àngel 135
López López, Daniel 135
López Martínez, Fulgencio 152
López Soriano, Jesús 344
López, Esteve 152
López, Jordi 154
López, M. 260
Lopo, Alberto 376
Lorca 215
Lozano 120
Lozano, Joel 315
Lucas 230
Lucas, Antoni 154
Lucas, Quique de 376
Luyk, Clifford 337
Machota Serrano, Ulpiano 129
Macías 298
Madrenys, Jaume 221
Magdalena, Josep 137
Magdaleno, Luis Alberto 309
Maguregui, Josep Maria 280
Maiquez 276
Maldà, Baró de 47
Maldonado 338
Maldonado, Carme 292
Mampel Celma, Josep 200
Mancebo 287
Manchón, Eduard 242, 249
Maneja Sanmartí, Domènec 129
Maneja, Francesc 110, 113, 207, 212
Maneja, Marcel·lí 12, 91, 102, 111, 113, 166, 174, 194, 206-207, 209-215, 244, 379
Máñez 239, 256
Máñez Carcelero, Marcos 32
Manolo 56, 59, 64
Manzanares 207, 379
Manzano, Sergio 360, 373
Manzano, Sergio 11
Marcé Safont, Narcís 62-63, 131

Marcé Sanabra, Francesc 189
Marcé, Lluís 234-235, 295
Marcé, Narcís 234
Marcé, Pepita 338-339
Marcelino 287
Marcet 266
Marchena 202
Marcial Pina 346
Marco, Àngel 135
Marco, Jaume 314
Marcos 56
Margarit 51-52, 57, 59
Mariatger 379
Marín 52, 56-57, 59, 61, 72, 131
Marín del Busto, Santiago 348
Marín López, José Wenceslao 184-186, 238, 243
Marín, Enric 125
Marín, Francesc 160, 219
Marín, Josep 234-235, 295
Márquez 261
Márquez, Ismael 200
Marquina, Rafael 307
Marsé, Joan 129
Marsol Riart, Joan 164-165
Martí 240
Martí 238
Martí 56
Martí 266
Martí Valls, Anton 31-33, 51-54, 77, 82
Martí, Carles 215, 293
Martí, Josep 214
Martín 62
Martín Martín, Manuel 183
Martín, Carles 301
Martín, Xavier 336-337
Martínez 261
Martínez 256
Martínez 202
Martínez 258
Martínez 210
Martínez «de la Torrassa», Miguel 116-117
Martínez (UD Hospitalet 1952) 259-260, 266
Martínez I, Francesc 208
Martínez II, Guillem 208, 212
Martínez Jiménez, José 316-317
Martínez López, Juan 124, 239
Martínez Lorente, Pere 149
Martínez Matey, Ricard 344
Martínez Murciano, Manel 343-344
Martínez Piulachs, Jaume 357, 372
Martínez Ramos, Manel 288
Martínez Ruiz, Vicenç 149
Martínez T. 341
Martínez, Albert 367
Martínez, Alfons 288
Martínez, Antoni 288
Martínez, Bartomeu 219
Martínez, Joan 288
Martínez, Josep 372
Martínez, Josep 154
Martínez, Josep 353
Martínez, Manolo 220
Martínez, Maria Pilar 292
Martínez, Mariano 92
Martínez, Ramos, Manel 344
Martorell 266, 270, 272
Martorell 334
Martorell 239
Martos 334
Martret 260, 266
Martret, Ramon 36
Mas 123, 132, 164
Mas 282
Mas Gómez, Vicenç 148
Mas Mestres, Joan 313, 317
Mas, Jaume 48
Mas, P. 240, 379
Masana, Josep 201
Masdeu, Sebastià 217-218, 245
Masferrer, Narcís 37, 175
Masip 227
Masmitjà, Joan 219-220, 227, 245
Masnou, Jordi 375
Massagué Prats, Joan 31, 260
Massagué, A. 353
Massagué, T. 353
Massip Garrich, Joan 198, 208
Mata Guillamón, Ramon 265
Matas, Gaspar 17
Mateos 274
Mateu 64, 72, 131, 252
Mateu II 131
Matías de España Muntadas, José 190, 278, 305, 307, 321-323, 327, 343
Maturana 254
Mauri, Josep «Pepe» 280-281
Maya, Josep 97
Maya, María José 377
Mayo, Jesús 336-337, 364
Mazuela, Custodio 344
Medianero Roldán, Antoni 341-342
Medrano, general 226
Mejías Calvo, Francesc 148-149
Melian, Josep 219
Mèlich Cuixart, Jordi 371
Mellón, Joan Anton 175-176
Mercadal 196
Mercadé 215
Merino 123
Mesa, Julián 280
Mesa, Perry 189

Mesones, Felipe 282, 286
Mestres 57
Mestres Carreras, Joan 200, 294, 330, 339
Mestres Fresas, Joan 233
Mestres, Antoni 234
Mestres, Josep 48
Mestres, Manuel 219
Michaux, Pierre 18
Millán 72-73
Millán, Antoni 136
Millán, pare 90
Miñana 153
Minguella Josa, Josep 265, 278
Minguet 230
Mínguez Vidal, Jaume 149
Miñona 238
Mir 261
Miralles, Joaquim 152-153
Miralles, Josep Maria 344
Miralles, Vicenç 343
Miranda, Antoni 154
Miravall, Antoni 343
Mirete López, Leonardo 272-275
Miró 117
Miró Pujol, Antoni 265
Miró-Sans, Francesc 271
Modol 272
Molina 73
Molina, Joaquima 88, 98, 101
Molina, Rafael 134
Molina, Xavier 337-338
Moliné I 123, 128, 252
Moliné II 128
Molinero, Manel 311
Moll 230
Moll Sequeira, Dagoberto 285-286
Moltó, R. 81
Mompó 118
Mon Rovira, Amadeu 147
Monferé, Ramon 125
Moñino, Domènec 288
Monroy 341
Monsalve, Moncho 338
Monsider Turk, Zronimir 272-273
Montagut, Lina 292
Montal, Agustí 346-347
Montaner 94
Montell, Antoni 133
Montell, Baudilio 134
Montferri, Jordi de 157
Montfort 239
Montfort 62, 70, 73
Montolio, Àngels 376
Montoliu, Joan 375
Montoya, Jesús 344
Montpeyó Morell, Pere 136, 137
Montreal Cortinas, Ramon 240
Montroig Pons, Joan 78-79, 84, 86, 126-127, 129, 162, 164, 187, 256-258, 310
Montserrat 210
Montull 261
Montull 334-335
Mora 238
Mora, Maria Rosa 353
Moradell 341
Moral Querol, Josep 300
Moral Querol, Ramon 132, 159
Moral, Josep 154
Moreno 250
Moreno, Antoni 367
Morer 274, 276
Morera 56-57, 68
Morgades 27
Morge 293
Moscardó, José 176, 184, 186, 198, 249
Moset, Alejandro 152
Mostajo, Santiago 136
Moya, Joan Ramon 376
Moyà, Núria 189
Mulet Solsona, Josep 314, 367
Munné 379
Munné, Adolf 160
Muñoz 153
Muñoz Cobo, Carles 349
Muñoz, Lorenzo 121
Muñoz, Miguel 257
Muñoz, Ramon 237
Muntaner, Lluís Albert 286
Mura 122
Murillo 116
Murillo, Salvador 92
Murphy 100
Museros Agost, Manel 260
Mussolini, Benito 175-176
Nadal 56
Nadal (UD Hospitaet 1955) 260
Narbona 273
Navarro 314
Navarro 230
Navarro 51
Navarro 110
Navarro 270
Navarro 352
Navarro 202-203
Navarro 266
Navarro Alborch, Antonio 263-264, 271
Navarro, Antoni 338
Navarro, Joaquim 200
Navarro, Joaquin 31
Navarro, Josep 299
Nebot, Virtudes 88, 98, 101
Nevot (Nebot?) 128
Nin 238
Noguera, Francesc 295

Nolla, Esther 354
Nolla, Manel 343
Nolla, Pepita 98
Novellón, F. 122, 167
Núñez, Josep Lluís 346-347, 375
Obradors Sors, Josep 56, 57, 146-147
Ocaña, Luis 308, 345
Ochoa 287
Oliu Ribas, Joan 265
Oliva, Joan 71
Oliva, Pere 71
Oliván 254
Olivares I i II 202
Olivares Martínez, Miquel 255
Olivares, Pere 92
Olivé (UD Hospitaet 1955) 260
Olivella 64
Olivella Suriñach, Esteban 147
Oliver, Joan 314
Oliveras 236
Oliveras 109
Oliveras, Just 89
Oliveres, Enric 151
Oliveros 256
Ollé Roca, Maria 354-355
Oller Maxenchs, Ramon 250, 262, 265, 273, 278, 286
Oller, Mercè 273
Ollorguequi 239
Olmos, Joaquim 218, 220-221, 223-228, 288
Orbaiceta 226
Orgaz, Luis 196, 209-210
Oroz, Martín 117
Ortega, Fortunato 78, 92, 104, 117-122, 142, 162, 166-167, 169, 187, 203
Ortega, Joan 336-338, 340
Ortell 261
Ortiz «Quiqui», Josep 309
Ortoll 274
Oscar 212
Pablo, de 338
Pach Solano, Antoni 92
Pagès 276
Pagès 212
Pagès 207
Pahissa, Rafael 154
Palacios 338-339
Pallarés 153
Pallarés, Joan 97
Pallàs 310
Pallejà 56
Pallejà Obradó, Jaume 308, 321, 324
Pallejà, Modest 134
Panchamé, John 311
Pañella Andani, Joan 149
Pañella Planas, Joan 325
Pañella Torres, Joan 12, 34-35, 54, 61, 63-64, 73, 217-218, 225, 245, 287, 290
Pañella, Maria 35, 48, 290
Paniagua 337
Pantaleón 282
Panyella, Vicenç 151
Parcet 280-282, 287
Paredes 261
Parellada Cardellach, Josep Jordi 201, 298
Parera 110
Parera, Antoni 36
Parera, Antoni 346-347
Parés 238
Parés 274
Parra 111
Parra 27
Parra 213
Pascau, Luis 64
Pascual 109
Pascual 160
Pascual Sivill, Josep 265
Pastor 261
Pastor 209
Pastor 153, 230
Pastor 259
Pastor Soria, Francesc 148
Paulino 254
Paulo Grau, Manel 256-258
Pedrerol 260
Pedret 256
Pedret, Teresa 88, 98, 101
Pedrín 256
Pedrol 215
Peig 153
Peiró Ribas, Domingo 250-251, 253, 257, 262-269, 272-275, 278-283, 285-286, 317, 319, 322-323, 325, 347
Pena Orpinell, Manel 110
Peñarroja, Josep 254, 276, 278, 291
Pera Parner, Lluís 135
Perarnau 266
Perelló 202
Perelló Picci, Francesc 60, 252, 266, 347
Pérez 238
Pérez 340
Pérez 287
Pérez Cabrera, Eusebi 144
Pérez Cuesta, Andreu «Andresín» 274, 276, 278
Pérez de Rozas 186
Pérez Gómez, Joan M. 351
Pérez Izquierdo, José 199, 200, 294, 330
Pérez Melero, Pere 336, 338, 340
Pérez Sánchez, Joan 286
Pérez, Àngel 202
Pérez, Eloi 349
Pérez, Pere 125
Pérez, Robert 200

Peris de Vargas, Agustí 18, 101
Perona 348
Perramón, Jordi 90, 110
Phoebus 38
Pi, Joaquim 134
Pié, Joan 71
Piera 53
Piera 266
Piera Mitjavila, Lluís 130, 132-133, 151, 164
Piera, E. 132, 164, 206-207, 209, 210
Piera, Jaume 113, 214
Piera, Joan 36
Pijoan, Teresa 98
Pilós 293
Pineda 61, 64
Piñero Vázquez, Joan Eduard 341-342
Pino, Bernardo del 344
Piñol 260
Piñol 236
Pinós Bayona, Àngel 52, 56, 59, 61, 63
Piqué Castellví, Pere 208, 212-213
Pirtal, Antoni 135
Pirulo 272
Pitarch, Carles 201
Pitarch, Joan 342-343
Pitarch, Josep 221, 343
Pitart, Jaume 134
Piu 131
Pla 334-335
Planas 260
Planas Cisneros, Pau 147
Planas, Luis María 337
Planas, Maria 354
Planellas 109
Plans Codina, Fèlix 142, 147, 229
Plans, Joan 137, 147, 223
Platko 130
Plaza, Ramon 36
Plazas, Pasqual 255
Poblet, Miquel 225, 227, 290
Pol 91, 110
Pomar, Arturo 325
Ponce 258
Pons 276
Pons 272
Pons Cacerras, Josep 148-149
Pons Caire, Antoni 265
Pons Vila, Antoni 32
Pons Vila, Joan 32
Pons, Amadeu 159
Pons, Fèlix 196
Pons, Jordi 308, 371
Pons, José Félix 308
Pons, Manuela 16
Pons, Marcel 78
Pons, Virtuts 292
Pont, Baldomer 147
Porcar Soler, Manel 287-288
Portolés 286
Portugués, Hilari 154
Poulsen 282
Poza, Victor 343
Pradell 348
Pradells, Núria 313
Prat Peris, Miquel 265
Prat, José 72
Prats 51, 52
Prats 259
Prats Olivet, Desiderio 31
Prats Sanfeliu, Josep 31, 98
Prats Sanfeliu, Ramon 31, 54
Preston, Paul 175
Prieto, Celestino 344
Primo de Rivera, Miguel 24, 39, 61, 89, 92, 143, 157, 185
Primo de Rivera, Pilar 207
Prince, Andrew 338
Puch, Rosendo 115
Puentes, Lluïsa 292-293, 303
Puerto, Roberto 348
Pugés 230
Puget 238
Puig 287
Puig Janer, Manel 263-264, 269
Puig Miracle, José 186
Puig, David 371
Puig, Núria 361-362, 368, 370
Puig, Ramon 116, 117
Puigarnau, Joaquim 134, 146
Puigneró Santamaría, Juan 184, 238
Pujadas, Ramon 231
Pujadas, Xavier 37, 65-66, 92, 146, 156-157, 161, 176, 179, 188, 200, 249, 306-307
Pujana, Joan Ignasi 339
Pujol 110, 112, 214
Pujol Guitart, Josep 54
Pujol I i II 254
Pujol i Soley, Jordi 322
Pujol, Miquel 270
Punsada, Francesc 36
Queral 196
Queralt 276
Querol 212
Querol, Salvador 136
Quesada, Anna 292-293
Quesada, capità 198
Quesada, Josep 12, 201, 292, 296-298
Quevedo, Manuel 282
Quiles 256, 258
Quintana, Pere 147
Rabal Meroño, Hilari 131, 155
Rabassa, Enric 284
Rafael, Pere 135
Rafecas, Vicenç 154, 230
Ramallets 242

Ramírez Navarro, Joan 265
Ramírez Palomo, Francisco 375
Ramírez, Chico 282
Ramon, Jaume 26, 110, 112, 113, 379
Ramos Martínez, Josep 265
Ramos, Jordi 371
Ratera, Eduardo 35
Raventós 140
Raventós Pena, Francesc 135
Raventós, Miquel 135
Reboll, Manuel 70
Recasens, Amadeu 338
Recio, Josep «Pepe» 344
Redal, Begoña 376
Redó, D. 379
Redó, R. 240, 379
Redón, Francesc 166, 209
Reig, Pere 36, 134
Reina, Ramses 313, 377
Reinoso, Olga 354-355
Remacha, Julio 272- 274
Requesens, Margarida 293
Riart 334
Riba 295
Ribas 123, 131
Ribas Elvira, Gabriel 147
Ribelles 270
Ribera, Emili 148
Ribó 91
Ribó, Andreu 48
Ricart 202
Rico, Ferran 351-352
Riera 91
Riera 57
Riera Guiu, Josep 31
Riera i Fabregat, Llorenç 143, 158
Riera, Jaume 234-235
Riera, Josep 234
Riera, Josep 135
Rigau 236
Rigau 260
Rigau 56-57
Rigol, Francisco 189
Rigol, Xiscu 189
Rigoni, Severino 220
Rimbau, Albert 300
Rinaldi 226
Río, Armand del 257
Ripoll 254
Ripollés, Joaquim 288
Rius 252
Rius, Josep 200
Roberto 270
Roca 215
Roca 286
Roca 270
Roca 258
Roca, Antoni 32, 52, 56-57, 61, 131
Roca, José 197
Roca, Marina 292-293
Rocabert, Joan 190, 269, 271-278, 342
Roch Vilà, Ramon 265
Roda 238
Rodó, Adrià 230
Rodó, Josep 230, 231
Rodón, Francesc 110, 113, 206, 209, 212, 379
Rodrigo, Maria del Carme 293
Rodrigo, Miquel 351
Rodríguez 109
Rodríguez 256
Rodríguez 266
Rodríguez 196
Rodríguez 278
Rodríguez "Pajarito", Jesús 344
Rodríguez Ortiz, Josep 289
Rodríguez Paredes, Salvador 190, 260
Rodríguez Perata, Fèlix 351
Rodríguez Villa, Andrés 177
Rodríguez, A. 341
Rodríguez, Antoni 97
Rodríguez, Eduard 372
Rodríguez, Fèlix 315
Rodríguez, G. 341
Rodríguez, Germà 126, 133
Rogelio 261
Rogelio 240
Roger 287
Rogi, Narcís 154
Roig , Francesc 137
Roig, Francesc 71
Rojo, Gregorio 351
Roma 160
Romagosa, Maria Dolors 293
Romaguera 94
Romaguera Balart, Lluís 143-144, 160, 299-300
Romera, Martí 257-258
Romero Puig, Robert 252, 255, 258, 262, 265
Romero, Nemesi 289
Romeu Llavallol, Alfred 150
Romeu, Josep 221
Roqueta 110
Ros 62
Ros 256
Ros 118
Ros, Ferran 289
Rosalench «Chatarra», Manuel 259
Rosell 334
Rosell Ventura, Joan 110, 112-113, 206-209, 212, 214, 235, 379
Rosell Ventura, Josep Maria 235
Rosell, Antoni 343
Rosell, David 313
Roure, Jaume 154

Rovira 266
Rovira 231
Rovira Mauri, Salvador 110, 113
Rovira, Concepción 292
Rovira, Ferran 266, 279-280
Rovira, Isidre 97
Rovira, Jaume 144
Rovira, Jaume 335
Rovira, Josep 314
Roviralta, Antoni 221
Royo 280
Rubio, Andreu 255
Rueda 310
Rufete Cazorla, Francesc 265
Ruiz 334
Ruíz Balada, Miquel 287-288
Ruíz Berrio, Jesús 288
Ruíz, Antonio 117
Ruíz, Pedro 118-120
Rullán 337
Rupérez Sanz, Sebastià 287-288
Rutzigis 211
Sabaté, Joaquim 221
Saborit Arcas, Josep 147, 266
Saborit Dagà, Ramon 266
Saborit, Miquel 270
Sáez I i II 202
Sáez Padret, Joan 41, 80
Sáez Pinilla, Andreu 149
Sáez, Epifani 288
Sáez, J. 353
Sáez, Pedro 66
Sáez, Pepe 215, 293, 295
Safont (¿Castillo?), Miquel 92, 117-121, 162, 166, 168, 203
Sagarra 101
Sagi 53
Sáinz de los Terreros 235
Sala 110
Sala 62
Sala, Joaquim 143
Sala, Tecla 268
Salamé 338
Salat, Antoni 200
Sales Beltran, Juli 20, 30-31
Saligó 51, 62
Salvadó 109
Salvador Aliart, Joan 12, 34-35, 48, 107, 135, 141, 184, 216, 225, 245, 288, 343
Salvador Aliart, Lluís 11, 45-46, 48, 135, 217
Salvador, Jaume 200
Samaranch, Joan Antoni 234, 299, 305, 319, 321-322, 367
Samitier 53
Sampedro 270
Sampedro 121, 162
Samuel 56, 59, 61, 64, 67, 131
San Epifanio, Herminio 339, 342
San Nicolás 311
Saña 352
Sanahuja, Ramon 113, 166, 206, 207, 209, 210, 214
Sánchez 340
Sánchez 202
Sánchez 266
Sánchez Mañas, Josep 265
Sánchez Martínez, Salvador 287
Sánchez Pérez, Cristina 371
Sánchez, Francesc 219
Sánchez, Hugo 349
Sánchez, Isabel 130
Sánchez, J. Antonio 189
Sánchez, Josep 147
Sánchez, Miquel 220
Sanchís Rosique, Vicenç 335
Sancho 53
Sancho Félez, Martín 254, 256, 273, 276, 278
Sancho, Alexandre 125
Sancho, Martí 352
Sangchilli 119
Sans Font, Josep 318, 352
Sans Gavarras, Pere 287
Sans, Francesc 160
Sans, Rosendo 84
Santacana, Carles 37, 39, 65-66, 92, 146, 156-157, 160-161, 176, 179-181, 185, 188, 190, 192, 199-200, 203, 249, 288, 300, 306-307
Santafé, Miquel 36
Santasusagna 152
Santicotte, Josep 255
Santillana 338
Santiró 236
Santos, Joan 102, 131
Sarabia Ruíz, Josep 299
Saret, Domingo 80, 132, 152
Sarriera 215
Saucedo 153
Saura 72
Scavini Righetti, Alberto 231
Segarra 338
Segarra 40, 64, 131, 252
Segarra 239
Segarra 153
Segarra 239
Segarra Inglés, Pere 111
Según, Roc 336
Según, T. 353
Segura Drosco, Francesc 137
Segura Palomares, Juan 307, 321
Segura, Joan 221
Segura, Josep 288
Sellén Bermon, Miquel 149
Sempere, Emilio 61
Senón, Claudi 136, 138
Seoane 285
Serra 227

Serra Valldaura, Jacint 147
Serrahima, Joan 98
Serrahima, Maurici 98-100
Serrallonga, Joan 147
Serres 266, 270
Sierra, Andreu 336-338
Sierra, Carme 354
Silanes, Josep Maria 343
Silvestre, Enrique 372
Simó 202
Simón 276, 278
Sintes 202
Sisquella Ollé, Jaume 232-233
Smejkal 325
Solanas Casas, Jaume 82, 260
Solanas Casas, Joan 260, 265, 278
Solanas, Edmon 375
Solanas, Pere 82, 133
Solanich Riera, Ramon 186 (apareix citat incorrectament com Rafael) 188, 190, 262-264, 270, 275, 277-278, 305, 330
Solanich, Rafael 159
Soldevilla, Toni 376
Solé 72
Solé 338
Solé 109, 111
Solé Junoy, Pere 266
Soler Juncà, Carles 351
Soler, Joan 353
Soler, Josep 343
Soler, Pepita 292
Soria 120, 166
Soriano 266, 270
Soriano Sánchez, Nicolau 287
Soriano, Enric 141
Soro 120
Sorolla Balaguer, Antoni 254, 255, 265, 278, 281
Sorribas, Gerard 36
Suau 111, 207
Suau, Ramon 236
Subías 339
Subirats, Martí 125, 128
Suñé, Jacint 136
Suñé, Josep 344
Sureda, Anselm 340
Taberner 137
Tadeo, Albert 328, 335
Talens, Francesc 353
Talló Hortal, Isidre 147
Taltavull Monjo, Gabriel 286
Tapia 122
Tapias 215
Tarín, Miquel 342
Tarín, William 17
Taronjé 239
Tarragó, Jaume 234, 295-296
Tarragó, Joan 200
Tarrazón Soler, Vicenç 265, 278
Tarregó Vallés, Ramon 200
Tarrés 118
Tarrés, José 194
Tavares 118
Taya 236
Tayà Solanas, José 186, 262
Teijón, Ignaci 92
Tejada 240
Tejada 40
Telechea, Benjamí 257-258
Terruzzi, Ferdinando 220
Timoner, Guillermo 228
Toboso Cabeza, Joan 149
Tolós Ferrer, Benet 265
Tomàs 128
Tomàs, Neus 313
Toril, Núria 114
Tormo, Constantino 202
Torns 202
Torradas, Joan 151
Torras 132
Torrent, Carles 344
Torres 340
Torres 164, 252
Torres 72
Torres 282
Torres 261
Torres 131
Torres, Antoni 346
Torres, Joan 36, 225
Torres, Joan 125
Torres, Pedro 345
Torres, Ramon 139, 142
Torrillas 260
Tort 260, 282
Tort Vela, Pere 125, 151, 286
Tort, Joan 293, 303
Tortosa, Eliseu 135
Tovar, José Luis 376
Tramullas 338
Trapé Pi, Antoni 229, 245
Trasobares, Dionís 154
Travé 240
Trías, Jaume 55
Trilla, Ramon 135
Tubau Sanjaume, Antoni 97, 110, 207, 214
Tubau, Josep 354
Tuça, Enrique 343
Tudela, Joaquim 89, 140-142
Tugues, Anna 99
Úbeda, Vicenç 288, 290
Udaeta, Santi 337-338
Ugalde 202
Ugeda 202
Unanue, Dionís 351-352
Urbinatti, Enrico 121

Urzainqui, Pere 343
Usina 202
Ustrell 52, 56-57, 59, 61, 71
Vacunin 280, 282
Val, Tomàs 97
València 240
Valenzuela Cros, Vicenç 287
Valera 128
Valero 266
Valimanyes 230
Vall 260
Vallcanera 259
Vallés Fabregat, Joan 251, 265, 274, 278
Vallés, Amadeu 347
Vallhonrat 26
Valls (UD Hospitalet 1952) 259
Valls Oriente, Vicenç 92
Valls Rovira, Rafael 53, 54
Valls, Josep 92
Valls, Manel 236
Vasco, Maria 354
Vázquez 138
Vázquez, Joan 351
Vega 276
Vega Matías, Manel 348
Vela 287
Veloy 266, 270, 310
Ventisca 286
Ventolrà, Josep 257
Ventoso, Alexandre 220
Ventura 111
Ventura, Jaume 132
Vera, J. 379
Vera, Jesús 335
Vergés 261
Vergés 91, 110, 112-113
Vergés 40
Vergés Torras, Vicenç 276, 288-289
Vicarregui, Eugeni 286
Viccini 119
Vicens Buj, Vicenç 299
Vidal 203
Vidal 94
Vidal 71
Vidal 240
Vidal 57, 59, 61
Vidal i Coll, Josep 109-113, 206-207, 210
Vidal i Coll, Pere 109-113, 206-207, 209-210, 214, 379
Vidal Julià, Josep 139, 170, 218, 220, 225, 227-228
Vidal Roma, Albert 293
Vidal Trabal, Josep 54
Vidal, Antoni 153
Vidal, F. 236-237
Vidal, Josep 89
Vidal, Josep 165
Vidal, Justo 117
Vidal, R. 236-237
Vila 238
Vila, Antonio 217
Vila, Jesús A. 305, 307, 319
Vilalta, Pere 344
Vilamajó, Jaume 344
Vilaplana 202
Vilaplana, Antoni 136
Vilar 341
Vilar 266
Vilar, Anna Maria 292-293
Vilar, Josep 340
Vilar, Ruth 371
Vilarnau Oriol, Antonio 148
Vilarnau Sitja, Miguel 80
Vilarrasa, Joan 94, 131, 252
Vilarrasa, Silvia 160
Vilella 240, 379
Villagrasa Láriz, Emiliano 189, 190, 202, 258, 263, 265-266, 272-274, 276-277, 291, 309, 346
Villalba 252
Villalba Sabater, Joan 97, 101, 111, 144, 207, 334-335
Villalta, Enric 191
Viñals Segalés, Pedro 184
Viñals, E. 240, 379
Viñas, Josep 92
Vinuesa, Josep 350-351, 354
Vinyals, Bielet 150
Vinyals, Pepita 130
Virgili 70-71
Vitaller 287
Viusà 334-335
Viusà Piera, Joan 147
Vives, Marc 221
Vives, Raimon 146, 148
Vizcaino, Bartomeu 137
Weiss, Ernst 121
Xartó 240
Xofré (o Jufré), Joan 135
Yansour, Kid 117
Yebra 298
Yebra 261
Yñigas Aparicio, Emili 149
Young González 120
Zafont, Emili 151, 153
Zahonero, Alfred 312
Zahonero, Josep Maria 135
Zamacona 286
Zambudio Velasco, Joan 279-282
Zamora 64
Zamora, Pedro 290-293, 343, 345, 357
Zamora, Ricardo 53, 274